

Biblioteca Bucureștilor

9
Septembrie
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

ALEXANDRU LAPEDATU

1876 – 1954

135 de ani de la naștere

Pentru cel care privește desfășurarea vieții poporului românesc, în toate privințele, în cursul celor 18 veacuri ale trecutului său pe acest pământ, un fapt prea caracteristic iese la iveală: conservatorismul său! Direct și indirect, supus altor influențe străine, care tindeau a-l nimici și pe teren etnic, și social și cultural, el, poporul românesc s-a ținut tare, a șovăit uneori dar n-a căzut niciodată. Și aceasta din cauza hotărâtei sale tendințe – care a fost și trebuie să ne fie și nouă un principiu de viață – de a clădi totdeauna viața nouă pe cea veche, de a păstra o linie de continuitate în desfășurarea vieții sale viitoare, de a trăi pe baza unei tradiții de neam...

*Scrieri alese. Articole, cuvântări, amintiri,
Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1995*

SUMAR / CONTENTS**RĂSFOIRI / EXCERPTS**

Anton DUMITRIU – Terra Mirabilis sau întâlnirea cu pământul natal / *Terra Mirabilis, meeting the native land* / 2

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ / THE BYGONE BUCHAREST

Dem I. DOBRESCU – Viitorul Bucureștilor (III) / *Future of Bucharest (III)* / 3

Virgiliu Z. TEODORESCU – Cărți poștale comentate, din colecțiile Bibliotecii Metropolitane / *Remarks on some postcards from the Metropolitan Library of Bucharest* / 3

Viorel COSMA – Un personaj fabulos: George Enescu / *A remarkable artist: George Enescu* / 8

Mirela ZAFIRI – Corul „Ion Vidu” din Lugoj, la Festivalul Enescu, ediția 2011 / *The Choir „Ion Vidu” from Lugoj, at Enescu festival, 2011 edition* / 9

PATRIMONIU / PATRIMONY

Ediții de colecție / *Editions of Antology* / 10

ISTORIA CĂRȚII / HISTORY OF BOOK

Amplus Internațional - 20 de ani în slujba cărții și a culturii / *Amplus International, 20 years in service of book and culture* / 11

Carte, film și multiculturalism în inima Transilvaniei / *Book, movie and multiculturalism in the heart of Transylvania* / 12

AUTOGRAFE CONTEMPORANE / CONTEMPORARY AUTOGRAPHS

Octavian MIHALCEA și poezia conceptelor / *Octavian Mihalcea and the poetry of concepts* / 13

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC / LIBRARIANSHIP MERIDIAN

Simpozion Internațional: Cartea. Europa. România / *International Symposium: The Book, Romania and Europe* / 15

L'un de nous deux / Unul dintre noi doi / *One of us two - by Jean Noël Jeanneney* / 16

ORIZONTURI / HORIZONS

Uma DASGUPTA – Rabindranath Tagore, cetățean al țării sale și al Universului / *Rabindranath Tagore, citizen of his country and of the universe* / 17

Mihaela GLIGOR – Maitreyi Devi despre Rabindranath Tagore / *Maitreyi Devi about Rabindranath Tagore* / 21

Carmen MUȘAT-COMAN – Rabindranath Tagore, artist al umbrei și al luminii / *Rabindranath Tagore, artist of light and shadow* / 25

Teodor NEGOIȚĂ – Ambasador onorific al României în Antarctica / *Teodor Negoită, honorific romanian ambassador for Antarctica* / 27

80 de ani – Valeriu RÂPEANU, un model cultural greu de egalat / *80 years, Valeriu Răpeanu, an unsurpassed cultural model* / 31

Revista de cultură „ETHOS” / *The ETHOS cultural review* / 31

CRONICA EDIȚIILOR / EDITIONS CHRONICLE

Paideia heideggeriană / *About Martin Heidegger's paideia* / 32

Martin HEIDEGGER – Poetic locuiește omul / *Poetically living* / 33

Ambarish KHARE – Report on the Fifth International Vedic Workshop / 34

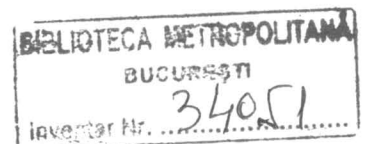
Lumină lină / Gracious Light / *Gentle light* / 35

CATALOG / CATALOGUE

Cărți nou primite la redacție / *New books received* / 36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE / DAILY CUSTOMS, EVERLASTING FESTIVALS

Marian NENCESCU – Wiesn - Serbarea de pe pajiște / *The Festival of the Lawn* / 38

CALENDAR – Septembrie / September 2011 / 39

RĂSFOIRI

Terra Mirabilis sau întâlnirea cu pământul natal

Anton DUMITRIU

Când te întâlnești cu țara ta? Vreau să spun, când ești conștient că trăiești într-un univers propriu, cu axele lui de coordonate, cu valorile lui, pe care le-ai admis fiindcă sunt ale tale, pe care nu le poți ignora, fiindcă nu te poți ignora pe tine însuși?

Construită într-o unitate perfectă, cu un contur închis aproape circular de către Mare, Dunăre și râuri, traversată de o coamă de munți, care parcă ar vrea să fixeze această circularitate, țara noastră vorbește imaginației, așa cum plâsmuirile norilor pe cer vorbesc poezilor și visătorilor.

Când m-am întâlnit cu această formă, și când mi-a vorbit atât de mult? Am crezut că întâlnirea a avut loc în copilărie, când priveam fără să mă satur cursul Dunării și jocul valurilor ei. Stăteam ore în șir, rezemat de un cilindru de fontă, din acelea care, nenumărate, sunt înfipite în chei, și de care se leagă parâmele șlepurilor și vapoarelor, și ascultam poveștile bătrânului Danubiu. Bulboanele sau anafoarele lui, sau uneori, pe timp de vijelie, valurile lui puternice, care făceau un zgomot ca și cum ar fi fost vocea mării, toate îmi cântau legende și vedeam aievea luntrii cu geți și daci, sau trireme romane, sau chiar caice otomane, care înfruntau pericolele și adâncimea marelui fluviu.

Aceasta, am crezut, era țara mea.

Mai târziu, când am privit de pe Bucegi în largul spațiului românesc, și, într-o zi clară, am zărit Dunărea, și în închipuirea mea neînfrântă îmi imaginam că s-ar putea vedea și Marea, atunci mi-am spus că țara românească este măsurată de privirea Omului, atât cât se poate întinde ea, de pe vârful cel mai înalt al munților și până la Dunăre, Tisa și Marea cea mare.

Aceasta, am crezut, era țara mea.

Iar când am trecut pe lângă munții Făgărașului și mi s-au arătat formele de basm pe care le plâsmuia în întâlnirea cu Cerul, atunci sufletul mi s-a umplut de poezie și mi-am spus: aceasta este țara mea.

Dar nu era așa. Sau aceasta nu era totul. Nu, legătura cu țara mea nu era numai o "dragoste", numai un sentiment, țara mea nu era numai "țara de dor". În această legătură intră factori mult mai compleși, care nu pot fi exprimați monocord, ci necesită, ca și o simfonie, o întreagă orchestră pentru a-i reda toate nuanțele, toate notele.

M-am întâlnit cu țara mea mai târziu, în orele cele mai grele ale vieții mele, atunci când problemele cele mai profunde ale existenței umane și ale dispariției ei s-au pus cu mai multă acuitate decât oricând. Atunci am realizat acest adevăr ineluctabil: tot ce mi s-a întâmplat și tot ce mi se va întâmpla a avut loc și va avea loc din cauză că aparțin acestui pământ și acestui neam. Nu țara era a mea, ci eu eram al țării. Eu aparțineam unui destin, unei istorii, care a determinat orbita pe care a evoluat întreaga mea viață. În fond, destinul unui neam nu este decât istoria lui implicită și istoria nu este decât destinul explicit. Aparținem acestei istorii, fiindcă istoria acestui pământ și a acestui neam ne-a imprimat un destin, în care suntem, fiecare din noi, un element, anonim sau nu. Istoria neamului românesc determină destinul oricărui român, destin care, ca și fluviul, îl poartă ca pe un val pe drumul prescris de geografie și de timp. Așa a simțit, probabil, și Eminescu în versurile (din *Scrisoarea a IV-a*):

Căci a voastre vieți cu toate sunt ca undele ce curg,

Vecinic este numai râul: râul este Demiurg.

Ab urbe deleta

O tragedie sfârșește un destin sau o istorie, dacă înțelegem acești termeni în sensul dat mai sus. O tragedie a sfârșit întotdeauna istoria unui popor, de exemplu, a troienilor; a unui neam,

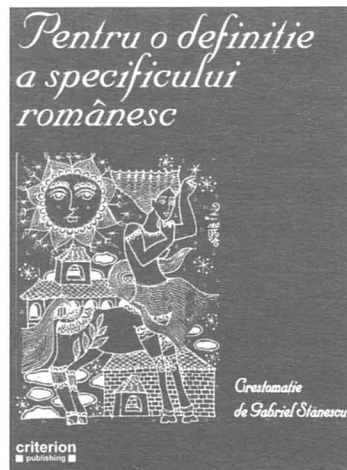
de exemplu, a Atrizilor; a unui om, de exemplu, a lui Oedip. Cu poporul român s-a petrecut un fapt extraordinar: o tragedie a constituit începutul unui nou destin pentru el. Când legiunile împăratului Traian zdrobesc armatele lui Decebal, viteazul rege împreună cu căpeteniile lui se sinucid. După toate încheierile tragediilor ne-am fi așteptat ca acest zguduitor final să fie sfârșitul unui neam și al unei istorii. Cu distrugerea Troiei s-au încheiat istoria și existența unui popor, cu distrugerea Cartaginei s-au terminat și o istorie, și un destin, fiindcă nu au mai existat cartaginezi; cu distrugerea Sarmizegetusei însă s-a făcut numai o cotitură în destinul unui popor, care pune un început nou în istoria lui. Faptul acesta excepțional se datorește mai multor factori, dintre care unul este dat sigur de vitalitatea și puterea psihică și biologică a geto-dacilor, și un altul este omologia a două seminții.

Românii sunt și romani: orientările lor cardinale sunt dominate de umbra marelui împărat roman. Calea Lactee se numește popular "Calea lui Traian". Valul care străbate teritoriile românești poartă numele de "Valul lui Traian". La începutul anului, împăratul, pe un cal cu șeava de aur, iese împreună cu plugarii să semeze ogoarele... Dar, în același timp, figurile cele mai specifice locale sunt dacice, și uneori ai impresia că au coborât direct de pe columna lui Traian. Mândria omului de pe meleagurile noastre a fost că se trage de la Râm, dar și că aparține acestui tărâm. Astfel, între cuceritori și cucerțiți, s-a stabilit o osmoză naturală, poate, după cum ne spun unii filologi, și prin apropierea limbilor (limba geto-dacilor nu ar fi fost străină de limba latină). Așa s-a născut un popor cu virtuți înnoite, care erau comune și dacilor, și romanilor. Să amintim că nici pe daci, nici pe romani nu-i înfricoșa moartea. Dar vom spune aici, numai în treacăt, că legăturile dintre aceste două popoare erau profunde, și ele erau cunoscute unora dintre scriitorii latini (și greci), după cum vom arăta mai departe. Ele erau de natură tradițională și priveau polii unei "Weltanschauung" comună dacilor și romanilor.

Ne găsim dar în fața unei tragedii care este începutul unei noi istorii, al unui nou destin, al unui neam înnoit, poporul dacoroman. Gestația va dura mult, dar ieșirea din destin în istorie, adică în explicitarea lui, va fi prodigioasă, grație acelei forțe tenace a sufletului geto-dac, care și-a învins propria lui tragedie, și a forțelor pământului acestuia, care i-au asimilat pe învingători. De fapt, au fost două victorii: a civilizației romanilor și a vitalității biologice și psihice a dacilor și de aici și interpenetrația lor.

Românii își începeau era lor de la "întemeierea cetății" – *ab urbe condita*, adică de la fundarea Romei. Istoria noastră nu are de fapt un început fix, fiindcă noi nu am încetat să continuăm istoria geto-dacilor, tocmai fiindcă am rămas în același cadru spațial ca strămoșii noștri, dar poporul român, cu specificitatea lui de astăzi, pe care i-au dat-o cele aproape două milenii de frământare, își începe destinul său de la distrugerea Sarmizegetusei – *ab urbe deleta*.

Fragment din volumul: *Pentru o definiție a specificului românesc*,
Crestomație de Gabriel Stănescu, București,
Criterion Publishing, 2006, p. 380 – 383

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Viitorul Bucureștilor (III)

Dem I. DOBRESCU (1869–1948)
fost primar al Capitalei

(continuare din numărul trecut)

Dar, pe lângă pitorescul artei, Bucureștii mai pot să aibă și pitorescul terenului accidentat. Sunt convins că 50% din bucureșteni, nu cunosc frumusețea dealurilor care înconjoară Bucureștii și care mărginesc lunca Dâmboviței. Sunt înalțimi atât de apreciabile, încât am putut să fac pe dealul Pisc, o stațiune de sky, care este vizitată cu pasiune de toată capitala. De pe aceste dealuri, panorama orașului nostru este admirabilă. Orașul nostru este foarte frumos de pe aceste înalțimi de la sud, văzut în lumina soarelui și în albastrul intens al cerului nostru, cu casele lui în culori vii și cu multiplele lui turnuri de biserici. Pantele dealurilor din jurul capitalei fiind spre nord, își mențin umiditatea și ajută mult vegetația. Cred că în trecutul nostru, am făcut o mare greșală că am întins orașul spre vest. Am reținut astfel pentru cei vii, partea lui cea mai banală și am lăsat pentru cei morți tocmai înalțimile lui pitorești. Am mai făcut greșeala că am așezat acolo cimitirele noastre și crematoriul uman. Pentru a remedia aceste greșeli, am numit o comisiune care să ne arate locul unde am putea să deschidem noile cimitire. Când vom stabili locul nou ales, înmormântările în cimitirele de la Belu vor trebui oprite, atât pentru nevoia de pitoresc și de aer pentru cei vii, cât și din cauză că înmormântările în aceste cimitire, prezintă un mare pericol pentru populația atât de deasă, care locuiește în vecinătatea acestor locuri insalubre. După ce s-ar opri înmormântările pe aceste înalțimi, am lăsa viitorului îndepărtat posibilitatea ca să întrebuințeze aceste terenuri pentru alte scopuri decât pentru cimitire. O parte din centura de plantație cade pe aceste înalțimi. Am declarat expropriată toată panta acestor dealuri, pentru a înconjura Bucureștii cu o centură internă de parcuri și grădini. În planul de sistematizare am prevăzut șosele largi la poalele lor, iar

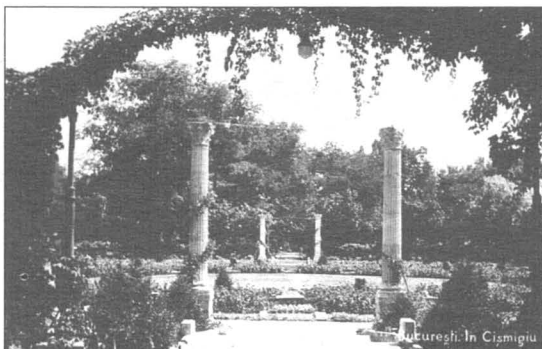
pe cornișe o șosea largă, pe care dinspre Văcărești o și pusesem în lucru. Voiam să dau mai repede Bucureștenilor un loc de plimbare într-adevăr pitoresc.

Pe înalțimile din jurul Bucureștilor trebuia să plantăm parcurile noastre și să clădim vilele bucureștenilor bogați, pentru că tocmai această parte este răcorită vara de mari curenți de aer.

Planul meu fusese ca tot acolo să ridicăm cetatea universitară, în genul universităților Anglo-Saxone, adevărate mănăstiri culturale, care izolează pe studenți și îi ferește de tentațiile vieții marilor orașe. După cum mănăstirile religioase inspiră călugărilor numai devoțiune, mănăstirea culturală ar inspira studenților învățătură, ca singură preocupare. Planul meu a căzut și cred că s-a făcut o mare greșală, care în viitor va fi greu plătită. Domnul rector Antonescu, autorul planurilor cartierului universitar, și-a dat seama chiar de pe acum, că locul ales este prea mic și trebuie să facă totul înghesuit. Nu mai vorbim de mediul de cazarmă și de cartierul prea populat, care fac locul ales absolut impropriu. Cartierul universitar așezat la Pisc ar fi avut în vale parcurile și lacurile artificiale, care se pot realiza cu mare ușurință.

Dealul Patriarhiei, care constituie singura parte pitorească din mijlocul orașului, trebuie completat și transformat într-un mic Vatican român. Începuse lucrările pe strada 11 Iunie, dar împrejurările le-au oprit. Macheta care reprezintă viitoarea grădină dinspre strada 11 Iunie, a rămas la Patriarhie. În planul de sistematizare acest deal trebuia să fie pus în axa unei largi esplanade, care ar fi continuat aleea actuală până la biserica Sfânta Vineri. Costul ei n-ar fi prea mare, pentru că în această parte comuna are în plină proprietate străzile și piețele, iar construcțiile sunt mici și rare. De asemenea, pusesem în axa unei

Cărți poștale comentate, din colecțiile BMB – Prof. Virgiliu Z. Teodorescu

Inventar 2/185 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe fața vederii textul: București. În Cișmigiu. Pe verso mențiuni cu creionul: 17 0003 SE 45 1925/44, imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr.

2/185. Dimensiuni: 8,2x11,2 cm.

Noua evidență: 0763

Fotografia a surprins vegetația din rondul care, prin dotarea din 1943 cu cele 12 busturi evocând ilustre personalități ale culturii române ale veacurilor XIX-XX, a fost definit ca Rondul Roman.

Inventar 3/110 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe fața vederii textul: BUCUREȘTI Cișmigiu. Pe verso mențiuni cu creionul: 0004 SE 46 1925/44, imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 3/110.

Dimensiuni: 8,6x13,2 cm.

Noua evidență: 0762

Fotografia a surprins amenajarea din rondul cu vegetația care, prin dotarea din 1943 cu cele 12 busturi evocând ilustre personalități ale culturii române ale veacurilor XIX-XX, a fost definit ca Rondul Roman. Coloanele care flanchează cele patru intrări sunt susținătoare ale glicinei.

străzi noi și dealul arhivelor statului de la Mihai Vodă și dealul bisericii Radu Vodă. Regret că n-am putut să execut aranjamentul încheiat cu Ministerul Justiției, pentru a libera din zidurile închisorii frumoasa mănăstire Văcărești. Mănăstirea Văcărești cu superba ei priveliște, cu frumosul bulevard Văcărești, ar putea fi destinată ca reședința Patriarhiei noastre. Acolo s-ar putea concentra multe instituții religioase, care acum sunt îngheșuite în dealul Patriarhiei. Biserica Patriarhiei ar rămâne mai departe catedrala noastră națională, pentru că sunt convins că împrejurările nu vor permite să se înalte o catedrală nouă.

Marele București trebuie să-și aleagă stilul său arhitectonic, pentru ca să pună ordine în adunătura bizară de stiluri de tot felul. Stilurile bucureștene sunt atât de urâte și de disparate, încât auzi cum țipă unul la altul. N-am găsit încă necesar să mă amestec în regularea lor, pentru că în starea actuală a orașului nostru, incomplet și plin de maidane, scopul principal trebuia să fie completarea lui. Nu voiam să pun piedici construcțiilor.

Numisem însă o comisiune pentru unificarea stilurilor în piețe și străzile mai importante. În același timp deși credeam că stilul modern, care invadează capitala strică arhitectura Bucureștilor, nu putea să stânjenească estinderea lui, tocmai în aceste timpuri, când lumea vrea să construiască repede și economic. Stilul modern se mai poate numi stilul a la minut.

După ce aş mai fi dărâmat o parte din construcțiile vechi și insalubre și după ce s-ar fi construit altele noi, proprietarii caselor vechi rămase, ar fi fost obligați să le dărâme singuri pentru că n-ar mai fi găsit amatori pentru ele. Mi-a sugerat acest plan panica banului și vreau să-l îndrumez spre construcții. Gonirea mea de la primărie, mi-a împiedicat planul, realizat numai în parte. Numai când proprietarii erau nevoiți să-și dărâme singuri casele vechi, numai atunci primarul ar fi fost la largul lui și ar fi putut să reglementeze stilurile. Cred că Bucureștii, cu clima lor călduroasă vara, reclamă clădirile cu arcade, proteguitoare de arșița soarelui, care lasă orașul gol în timpul zilei. Comerțul Bucureștilor ar câștiga foarte mult prin generalizarea arcadelor, pentru că arcadele armări vitrinele și ar îndoi timpul în care amatorii pot să cumpere, întrucât ar putea ieși chiar pe timpul căldurilor. Lumina intensă din țara noastră, înlătură inconvenientul arcadelor. Începusem construcții cu arcade pe bulevardul Elisabeta și tot arcade prevăzusem pe strada Lipsani. Actualul consiliu a revenit asupra acestor dispozițiuni stabilite de noi.

Meschinul orașelor arată meschinul sufletelor. Trebuie să dăm capitalei noastre monumentalitatea marilor orașe, în locul meschinăriei actuale de sat pretențios. Meschinul Bucureștilor se explică prin originea sa modestă. La început a fost desigur un punct de întâlnire între producătorii barbari, ale căror drumuri se întâlneau acolo, pentru a schimba produsele lor. Orașele cu origină militară, ca cetăți fortificate, sau cu origină religioasă, ca reședințe ale șefilor religioși, au fost de la început mai ordonate și mai înfrumusețate. Bucureștenii n-au avut nici mijloace, nici priceperea necesară, ca să pună ordine în târgul lor, care la început se făcea sub corturile negustorilor trecători. Potecile șerpuite ale oamenilor și drumurile întortocheate ale vitelor, au fost începutul străzilor noastre. Pe ele s-au făcut bordeiele și colibele. Mai târziu, potecile s-au făcut drumuri, ulițe, străzi și buvarde, iar bordeiele și colibele au de venit case și palate. Dar străzile noastre au rămas până târziu și multe din ele chiar până astăzi, tot cu alinierele și cu proporțiile potecilor de oameni și drumurilor de vite. Calea Victoriei este fostul drum la vii și palatul Știrbei este construit pe locul sau chiar pe temelile vechii crame. Gusturile noastre ruraliste ne-au păstrat aceleași proporții meschine și aceleași alinieri întortocheate în străzi și în piețe, până în zilele noastre. N-am simțit încă nevoia monumentalului. Am făcut niște simple străzi mai largi, de 24 și de 30 metri lărgime și le-am dat numele pompos de buvarde. Când am propus ca bulevardul Brătianu să aibă 50 de metri lărgime, a fost

rumoare. Când am propus piața Brătianu de 120 pe 300 metri a fost revoltă. Era gata ca primarul să fie considerat ca vrăjmaș al orașului. La rechemare i s-a dat porecla de „magnificentus” și de „logodnicul aiurelei”. Această revoltă nu era specială țării noastre. O găsim până și în Franța când ea se găsea în aceeași fază de evoluție ca noi. Când Richelieu făcea la Paris, o stradă de nouă metri lărgime, i s-a spus că suferă de „megalomanie”; iar când s-a făcut bulevardul Sebastopol, s-a spus că este chiar o nebunie, pentru că bulevardul Sebastopol va împărți Parisul în două orașe deosebite, care vor rămâne străine unul de altul. Baronul Osm Hausman, care a dat Franței strălucirea Parisului, era numit „nebulă dărâmat”, pentru că totdeauna nebunii, proștii „cuminte”, s-au revoltat de „nebulă” înțelepților.

Inventar 3/110 Carte poștală ilustrată sepia, având imprimat pe fața vederii textul: București Grădina Cișmigiu. Pe verso imprimate textele: CARTA POȘTALĂ Editura Librăriei SOCEC & Co. S.A. București Reproducerea oprită, cu creionul: 0002 SE 44 1920/40, imprimarea ștampei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 3/110. Dimensiuni: 8,4x13,1 cm.

Noua evidență: 0764

Fotografia a surprins amenajarea din rondul cu vegetația care, prin dotarea din 1943 cu cele 12 busturi evocând ilustre personalități ale culturii române ale veacurilor XIX-XX, a fost definit ca Rondul Roman. Coloanele sunt susținătoare ale glicinei.

Inventar 4/263 Carte poștală ilustrată sepia, având imprimat pe fața vederii textul: București B-dul Elisabeta Grădina Cișmigiu. Pe verso imprimate textele: CARTA POȘTALĂ Editura Librăriei SOCEC & Co. S.A. București Reproducerea oprită, cu creionul: 0001 imprimarea ștampei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 4/263. Dimensiuni: 8,4x13,1 cm.

Noua evidență: 0765

Fotografie realizată de la etajul blocului vecin cu clădirea Ministerului Lucrărilor Publice, surprinsă parțial în obiectiv (actualul sediu al Prefecturii și Primăriei Capitalei). Atât bulevardul cât și Grădina Cișmigiu sunt în perioada de maximă vegetație. În fundalul imaginii se evidențiază calcanul clădirii Corpului Didactic. Bulevardul are dotarea pentru iluminatul de noapte, liniile de tramvai.

Am arătat că în timpurile noastre circulația orașelor se strânge la centru, unde sunt concentrate toate afacerile. De aceea circulația în centrul tuturor orașelor vechi și mari a devenit grea și, în cele mai multe, imposibilă. Parisul a avut noroc cu prevederea împăratului Napoleon. Baronul Hausman venea la Napoleon cu planul său făcut pentru Avenue des Champs Elisee, pentru care prevedea 40 de metri lărgime. El tremura de teamă să nu fie certat de împărat, pentru această mare pretenție. Spre surprinderea lui însă, Napoleon III mărea strada de la 40 la 80 de metri. Și cu toate acestea astăzi, toată lumea caută mijlocul de a mai lărgi această arteră ajunsă insuficientă. Mulți din marii urbanisti care au constatat acest fenomen al timpurilor noastre, au pus ca regulă generală și inflexibilă că centrul tuturor orașelor vechi trebuie dărâmat, ca tocmai în infernul centrului să dăm parcuri mari pentru sănătate și bulevarde și piețe largi pentru circulație.

Tot astfel este și la noi. Pentru secolul vitezei Bucureștii sunt un oraș anahronic. Peste câțva timp nu vom mai putea circula în București decât cu viteza carului cu boi. Am mai putea să îndreptăm orașul nostru, atâta timp cât centrul capitalei noastre mai rămâne plin de maghernițe luxoase pe dinafară și hidoase pe dinăuntru. Mai avem noroc că neprevăderea primarilor noștri, ne-a păstrat încă un centru pipernicit și insalubru, pe care putem să-l dărâmăm cu ușurință, pentru ca să ne facem bulevardele și piețele cerute de timpul nostru. Față de nevoile sanitare ale unei capitale și pentru timpul automobilismului modern, multe din străzile și din piețele orașului nostru, au încă estetica, salubritatea și proporțiile vechiului sat. Dacă nu luăm măsuri urgente cât mai este încă timp, în câțiva ani capitala noastră va deveni muzeul urâteniei, infernul circulației și necropola sănătății. Avem părti din centrul și din periferiile capitalei, unde rămâi înmărmurit când vezi că acolo trăiesc oameni și te mustrează conștiința că nu-ți faci datoria față de semenii tăi. Și nu ne facem datoria din cauză că avem o morală ciudată, care ne face să ne fie milă de punga proprietarului și să fim nepăsători de viața chiriașului său, care trăiește într-o cloacă oribilă și care plătește proprietarului său „chiria morții”. Alte orașe care erau în aceeași situație, au întrebuintat târnăcopul fără cruțare. La sistematizarea orașelor Rio de Janeiro și Lisabona, s-au ras de pe fața pământului cartiere întregi, ca să scape orașul de urâtenia și de insalubritatea lor. Cine mai păstrează șandramalele insalubre din capitala noastră, este un ucigaș fără să știe. Am vizitat părți din oraș, care sunt adevărate cimitire de oameni vii. Începusem dărâmarea cloacelor insalubre, pentru că vroiam să profit de panica banului și să-l îndreptez spre construcțiuni. Era și un îmbold pentru că proprietarii rutinați n-aveau voința să se hotărască să-și dărâme șandramalele lor, atâta timp cât le mai producea o sută de lei venit. Am crezut că dacă pot să dărâm o parte din clădirile vechi și în locul lor să construiesc altele noi, toți amatorii se vor îndrepta către cele noi. Nimeni nu va mai voi să locuiască în construcțiile vechi și pe acestea vor fi nevoiți să le dărâme chiar proprietarii lor. Dacă nu plecăm de la Primărie și mai dărâmam parte din catacombe, reînnoiam Bucureștii în mod automat.

*

Mai poate aștepta capitala noastră refacerea ei prin trecerea timpului? S-ar mai putea lăsa timpului sarcina să corecteze unele defecte edilitare și urbanistice, acolo unde ai un oraș numai de corectat. Acolo însă unde ai un oraș de transformat, timpul este dezastru. În multe părți din București nu mai putem recurge la refacerea treptată pentru că e necesară o dărâmare repede. Pentru ca să avem o capitală acceptabilă, în București nu trebuie medicină ci chirurgie edilitară. Trebuie să ne convingem că cu marea ofensivă de construcții din timpul nostru, provocată de panica banului, fiecare an care trece, dublează greutățile și triplează cheltuielile pe care ar trebui să le facem pentru a

îndrepta capitala. Cu cât facem aceste cheltuieli mai repede, cu atât facem o economie mai mare, pentru că cheltuiala făcută la timp este îmbogățire. În orașele insalubre, primarul care face economie de bani, face risipă de vieți omenești. Economia de viață omenească, este singura economie care se cere unui primar conștient. Și apoi, este clar că cu tact și cu sistem, Bucureștii se pot îndrepta fără multă cheltuială și fără multă întârziere.

Dacă în timpul nostru vitează însemnează bani, capitala noastră este orașul pierde-vară. Orașul nostru care a rămas cu dedalul său de străzi înguste și întortochiate, are o circulație de două ori mai înceată decât orice alte orașe. Trotuarele noastre sunt atât de înguste încât nu putem merge decât în pas de plimbare. S-ar părea că în București nu sunt oameni grăbiți. În București automobilele noastre circulă tot pe poteca șerpuită a omului din sat și tot pe drumul sinuos al vacilor care mergeau la pășune. Cu străzile noastre întortochiate, bucureșteanul merge de două ori mai mult, ajunge de două ori mai târziu, pierde de două ori mai multă muncă utilă, decât un locuitor din orice alt oraș. Orașul nostru vechi, strâmt și întortochiat, ajunge la paralizia centrului, stânjenește industria și comerțul și amenință sănătatea și siguranța cetățenilor. Orașele cu străzi strâmte și întortochiate și cu centrul sugrumat sunt destinate pieirii, pentru că trebuie să ținem cont că nu suntem decât la începutul crizei de circulație din capitala noastră. Primarii care conservă mai departe anahronismul vechiului centru bucureștean, comit o crimă față de orașul pe care îl conduc. Trebuie să ținem cont că circulația se face pentru satisfacerea nevoilor. Circulație intensă și repede însemnează satisfacerea repede a acestor nevoi, însemnează intensificarea vieții, însemnează progres.

Cum am putea noi să dăm în București omului, sănătatea, străzii, monumentalitatea și circulația, viteza? Străzile vechi sunt greu de lărgit. Trebuie să deschidem străzi largi prin fundurile de grădini unde găsim proprietăți adânci. Cerusem să mi se figureze pe hartă, străzile din oraș cu fundurile de grădini compacte, pentru ca să străpungem străzile noi și largi. Dar speranța orașului nostru este în „Esplanada Dâmboviței”, care se va realiza prin acoperirea albicii sale. Vom realiza într-adevăr o esplanadă monumentală, pe care n-o vor putea avea multe orașe din lume. Ea va aerisi orașul, va ridica valoarea urbanistică și va ușura imens circulația capitalei noastre. Esplanada Dâmboviței are avantajul că împarte orașul în două părți aproape egale. Sub Dâmbovița acoperită vom putea realiza metropolitanul orașului, care va ușura transporturile de mărfuri și de persoane. Cu metropolitanul Dâmboviței vom putea realiza gările în centrul orașului, făcute sub pământ. Îndrumând toate transporturile pe linia metropolitanului, am putea soluționa și chestiunea trecerilor la nivel, care încurcă mult circulația orașului nostru.

Cu modul acesta Dâmbovița, care de-a lungul veacurilor a nenorocit orașul nostru, își va putea răscumpăra păcatele prin estetica, prin viteza, prin higiena, și prin monumentalitatea pe care o va da capitalei. Aveam două propuneri făcute pentru acoperirea Dâmboviței între str. Șerban Vodă și Palatul Justiției, cu compartimente provizorii sus și cu antrepozite jos. Lucrarea se plăte singură în cincisprezece ani și cu veniturile după expirarea acestui termen, continuam acoperirea treptat. Planul fusese aprobat.

Vom mai ridica monumentalitatea orașului prin aleea Patriarhiei, care în planul de sistematizare, trebuie să fie continuată până la biserica Sf. Vineri. Cu punerea dealului Patriarhiei în axa esplanadei Patriarhiei și prin valea care se întinde în pantă dulce între cele două înălțimi, vom putea obține un efect pitoresc desăvârșit. În același plan de sistematizare am prevăzut un bulevard nou care pleacă din josul crematoriului uman ca o continuare a bulevardului Brătianu, trece prin valea Plângerii, atinge dealul Piscului și ajunge la Văcărești. Tot astfel, șoseaua Băneasa-Otopeni este fixată la o sută metri lărgime la intrarea în

oraș. De asemenea, toate căile de penetrație devin niște adevărate bulevarde largi. În special bulevardul Văcărești, va putea să ajungă una din cele mai frumoase intrări în București.

Calea Victoriei a rămas un punct degradant al capitalei noastre. Și cu toate acestea, cheștiunea căii Victoriei este foarte ușor de rezolvat. Fixasem lărgimea ei la 22 metri și în timpul primariatului meu am expus în loc înalt planul meu, ca toată înghesuiala de case urâte și insalubre dintre hotel Continental și piața Palatului și dintre calea Victoriei și strada Academiei, să fie dărâmată pentru a face o frumoasă esplanadă. Proprietarii expropriați ar primi în schimb terenuri corespunzătoare, cei din calea Victoriei fiind trecuți pe partea esplanadei dintre Ministerul de Interne, iar cei de pe strada Academiei, pe bulevardul Brătianu. Proprietarii astfel expropriați, n-ar mai putea pretinde nimic, întrucât în loc de calea Victoriei îngustă și strâmbă și în loc de strada Academiei atât de urâtă, li s-ar da fațadă pe o esplanadă și pe un bulevard.

O capitală trebuie să tindă să realizeze o personalitate urbanistică, prin care să și formeze caracteristica sa deosebită. Parisul este orașul bulevardelor și al monumentelor, Londra este orașul clădirilor monumentale, Moscova orașul bisericilor, Atena orașul Acropolei, New-Yorkul orașul zgârie norilor, Constantinopolul orașul Bosforului. Caracteristica distinctivă a unui oraș ca și caracteristica distinctivă a unui om, deșteaptă interesul, atrage și dezvoltă originalitatea sa. Așa de mult omul apreciază această originalitate, încât istoria ne-a păstrat reputația vechiului Efez, prin frumoasa statuie a Diane și reputația orașului Semiramidei prin grădinile lui suspendate.

Putem să creem noi o personalitate urbanistică capitalei noastre? Desigur că nu ne putem gândi să dăm Bucureștilor noștri o caracteristică naturală care i-ar putea da lustrul unei mari originalități. Eu am căutat s-o realizez. Am întrebat insistent societățile de arhitecți și de ingineri, care ar fi, după ei, personalitatea urbanistică a capitalei noastre. Aveam intenția să accentuez această personalitate prin premii, prin încurajare și prin orice alte mijloace care stau la îndemâna unui primar. În adresa trimisă de mine acestor societăți, arătăm că după părerea mea de profan, personalitatea urbanistă a orașului nostru, ar putea fi dată prin stilul nostru național, modernizat și laicizat, la care s-ar fi adăugat pitorescul înălțimilor, pitorescul lacurilor și al pădurilor, cu care cred că trebuie să înconjurăm capitala.

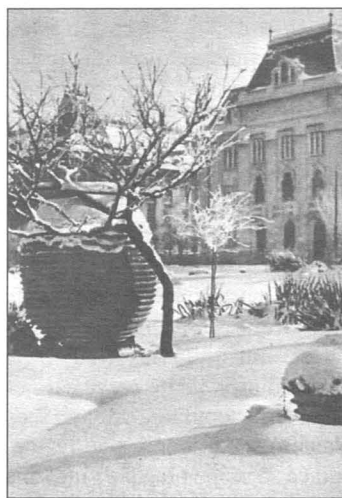
Dar la această slabă pecete caracteristică, mai adăugăm monumentul de la Adam-Clisi, transformat în Pantheon național. El trebuie ridicat pe dealul Văcăreștilor sau pe dealul de la Arsenal. Prin proporțiile acestui monument, prin arta lui și prin prestigiul său istoric, am putea să dăm orașului nostru o caracteristică într-adevăr pregnantă. El ar putea forma un punct de mare atracție pentru străini.

Mi s-a obiectat că monumental de la Adam-Clisi trebuie transportat la locul din Dobrogea, de unde a fost adus la București. Mai întâi suntem de acord că a fost o greșeală că s-a ridicat de la locul lui. Dar odată adus aci, el nu mai poate fi transportat înapoi. Transportul pietrelor înapoi și ridicarea lui acolo, ar costa sume enorme. Am fi nevoiți să lăsăm să rătăcească încă mult timp pietrele monumentului prin București, până vor fi distruse de intemperii. Ar mai însemna ca după transportarea lor în Dobrogea, dacă s-ar face vreo dată, din lipsă de fonduri să le mai lăsăm și acolo încă un timp îndelungat, la voia întâmplării. Facem o crimă că pierdem o comoară istorică din care alte orașe ar fi tras de mult mari efecte urbaniste. Se impune ca monumentul de la Adam-Clisi să înfrumusețeze orașul nostru, căruia i s-ar da o pecete într-adevăr caracteristică. Repetăm că nimic n-ar ajuta mai mult, ca să dăm orașului București o personalitate urbanistă, ca monumentul de la Adam-Clisi.

Inventar 6/19 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso vederii textele: CARTE POȘTALĂ REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ BUCUREȘTI – În Cișmigiu. Patinaj LIBRĂRIA NOASTRĂ 23 I.P.I. și mențiuni cu creionul: 0052 SE 150 c 1950/56, imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr: 6/19. Dimensiuni: 8,6x13,2 cm. Noua evidență: 0714

Fotografia a fost realizată într-o zi însorită de iarnă când pe luciul apei înghețate a Lacului Cișmigiu copiii patinează, iar persoanele care-i însoțesc formează mici grupuri de comentatori.

Inventar 6/16 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso vederii textele: CARTE POȘTALĂ REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ BUCUREȘTI – Iarna în Cișmigiu LIBRĂRIA NOASTRĂ 907 I.P.I, și mențiuni cu creionul: 0051 SE 152 a 1950/56, imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr: 6/16. Dimensiuni: 12,9x8,6 cm. Noua evidență: 0715

Fotografia realizată din zona aleii principale spre Bd. 6 Martie (fost Elisabeta, după 1965 Gheorghe Gheorghiu-Dej, după 1990 Mihail Kogălniceanu ca apoi să se revină la denumirea inițială cu adausul Regina Elisabeta). Zăpada așternută pe sol și dotările grădinii. În fundal clădirea Monitorului Oficial, după 1960 preluată de Arhivele Statului. Proiectarea aparține colectivului coordonat de arhitectul Statie Ciortan. Realizare din anii 1930-1931 întâmpinând Centenarul prestigioasei tiparnițe a statului. În stânga se întrevide clădirea edificată în anii 1906-1910 pentru Ministerul Lucrărilor Publice după proiectul arhitectului Petre Antonescu. În prim plan un uriaș chiup cu rol decorativ.

Care stil ar putea să dea o personalitate urbanistă Bucureștilor? Fiecare epocă mare are stilul său arhitectonic în care se oglindesc sentimentele sale dominante. În perioada religioasă stilul era cerut de misticismul religios și de preocupările vieții viitoare. Civilizația greacă a dat stilul liniilor drepte, al proporțiilor și al ornamentațiilor severe. Civilizațiunea egipteană a dat stilul templelor și al cimitirelor colosale. Religia și despotismul asirian dă stilul colosal copleșitor al cupolei din care ieșea stilul bizantin. Utilitarismul și spiritul cuceritor al romaniilor, a dat construcția șoselelor, podurilor, arenelor și teatrelor cu linia gravă și dreaptă. Optimismul burghez din evul mediu a dat stilul catedralelor gotice care pare că amenință cerul. Renașterea

italiană cu mici potențați împrăștiați peste tot, a dat stilul palatelor și al caselor neguțătorilor bogați. Secolul trecut, secolul micilor burghezi înstăriți, a dat stilul caselor frumoase. Toate aceste stiluri erau înflorite și încărcate, pentru că arhitecții lucrau pentru proprietari bogați, care aveau mijloace de a plăti mult, pentru un lucru scump, migălos și îndelungat. Era arhitectura religioasă, aristocratică și plutocratică.

Arhitectura timpurilor noastre cu sărăcia lor generalizată era condamnată să dea o arhitectură democrată, săracă, simplă și standardizată pentru ca să coste puțin și să se facă repede. Ea a dat arhitectura falansterelor de uvrieri, a școlilor de copii, a fabricilor, a sălilor de spectacole etc. Stilul modern este stilul simplificat și scurtat, ca toată producția sufletească a unei societăți sărace, grăbite și neurastenice. Stilul modern este stilul a la minut.

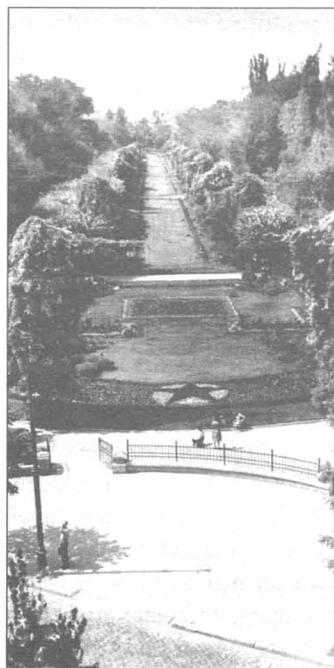
Care va fi stilul Capitalei noastre, care ar putea să contribuie la personalitatea sa urbanistă? Desigur că stilul vechi, numai corespunde gustului timpului nostru. Noi mai recurgem la cornișe, la coloane etc. pentru că n-am ajuns încă să ne formăm un stil al timpurilor noastre. Democrația modernă ne-a dat stilul modern, dar stilul modern este atât de simplificat, că dacă el ne poate da locuințe, nu ne poate da lucrări monumentale. El este prea clar și de aceea prea plicticos. Linia dreaptă care formează baza stilului modern nu ne poate da frumosul, pentru că linia dreaptă este cel mai urât dintre elementele arhitectonice. Ea este prea simplă ca să poată fi monumentală. Întreg stilul modern este banal și rece, El îți face impresia unor jocuri de figuri geometrice. Omul nu face nici o lucrare de artă tehnică, fără o decorație de artă estetică. Tot astfel și construcția are nevoie de oarecare ornamentație, în care să găsești gustul, care să satisfacă imaginația, în care să vezi puțină poezie. Omul simte nevoia de a idealiza realitatea, prea rece și prea uscată. Stilul modern nu ne poate da sau n-a ajuns încă să ne dea poezia arhitectonică, pentru că geometria ne deșteaptă sentimentul ordinii iar nu al frumosului. Le Corbusier care a pus în evidență stilul modern, l-a susținut cu argumentul că o casă trebuie să fie „o mașină de locuit”. Dacă ne-am gândi numai la utilitatea lucrurilor care satisfac nevoile anului, am distruge preocuparea estetică, pe care se bazează jumătate din existența sa. Stilul modern este în arhitectură ceea ce fotografia a la minut este în aria fotografică. El n-are decât poezia vitezei în construcție și decât poezia economiei în cheltuiala construcției.

Stilul nostru național poate răspunde acestor cerințe? Cred că da, însă nu așa cum s-a făcut. S-a luat stilul religios și s-a aplicat întocmai la construcțiile laice. Stilul nostru național, urmărit până în influențele armene, era stilul templelor din perioada religioasă și de aceea era încărcat și cu caracter misterios și mistic. Stilul templelor păgâne și stilul bisericilor creștine trebuia să fie încărcat ca să arate opulența divină, trebuia să fie copleșitor pentru ca să umilească micimea omului, trebuia să fie întunecos ca să deștepte sentimente mistice și misterioase. Primele temple grece ca și templele budiste nici n-aveau ferestre și erau adâncite într-un complet întuneric.

Aceste caractere ale stilului nostru național nu corespund caracterului laic și sentimentelor de utilitate. Dar dacă ar fi simplificat el ar avea toate calitățile: gustului modern. Poate da efecte prin simplitate, prin suprafețe, prin volum, prin joc de linii, prin joc de lumină. Are ornamentații frumoase, intrate de mult în gusturile noastre. Mai are însă calitatea mare, că el poate contribui în mare măsură la formarea personalității urbaniste ale Capitalei. Stilul nostru național simplificat ar da Bucureștilor o originalitate într-adevăr unică. În același timp el este un stil util țării noastre. Țara soarelui prea tare și a intemperiilor vijelioase, este țara stilului cu ștreășină. Clima noastră cere să întrebuițăm strașina și arcadele. Ea dă clădirii puțin misticism și puțină melancolie, care corespunde temperamen-

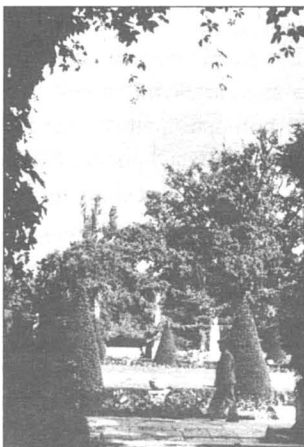
tului nostru de popor al doinelor. Stilul modern este prea clar, prea vesel și prea pozitiv pentru un popor mistic și melancolic.

Mi s-a obiectat însă să el nu se pretează la construcții monumentale. Cred că este o eroare. Nu se pretează la monumente, pentru că viața noastră de continuare războaie care ne distruge orașele, nu ne a dat răgaz să construim și să facem monumente în stilul nostru. Din această pricină la noi nici n-a venit încă marele artist al stilului național, care să-i dea expresia lui laică monumentală. Cred că prin premii și prin încurajări, am putea să descoperim și pe acest artist mare. Marele artist al desăvârșirii stilului nostru național, n-a venit încă, pentru că încă n'a fost chemat, pentru că n-a putut fi încă chemat. (va urma)

Inventar 1/62 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso vederii textele: CARTE POȘTALĂ REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ BUCUREȘTI – Vedere din Cișmigiu. Combinatul Poligrafic Casa Științei în caseta timbrului: 10. Textele de prezentare sunt în mai multe limbi străine, și mențiuini cu creionul: 0049, imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 1/62 și o ștampilă: ANTICARIAT Nr. 1 LEI 37 și mențiuinea cu creionul 20,60/37 (prețul de achiziție și cel de vânzare). Dimensiuni: 14,3x9,4 cm. Noua evidență: 0716

Fotografia a fost realizată în timpul verii din Sala de Consiliu a Monitorului Oficial spre alea centrală a Grădinii Cișmigiu, fundalul constituindu-l zona pantei de la „Cetate”. În prim plan cei doi masivi stâlpi susținători ai bogatelor glicine. Ideologia importată de la eliberatorii ocupanți se manifesta în anii prezenței lor și prin folosirea simbolului Steaua în cinci colțuri inclusă și în decorațiunea peluzei centrale.

Inventar 6/101 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso vederii textele: CARTE POȘTALĂ 145 REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ BUCUREȘTI – În Cișmigiu. EDITURA DE STAT. Textele de prezentare sunt în mai multe limbi străine. Pe verso mențiuini cu creionul: 0048, 1948/50 imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 6/101. Dimensiuni: 12,8x8,6 cm. Noua evidență: 0717

Fotografia a fost realizată de pe treptele care coboară în Rondul Roman din Grădina Cișmigiu. Este evidentă bogata vegetație și unul din cele 12 simboluri ale cinstirii înaintașilor, reprezentanți ai culturii românești din veacurile XIX-XX. Atât piedestalele cât și busturile sunt din piatră și respectiv marmură de Rușchița.

Un personaj fabulos: GEORGE ENESCU

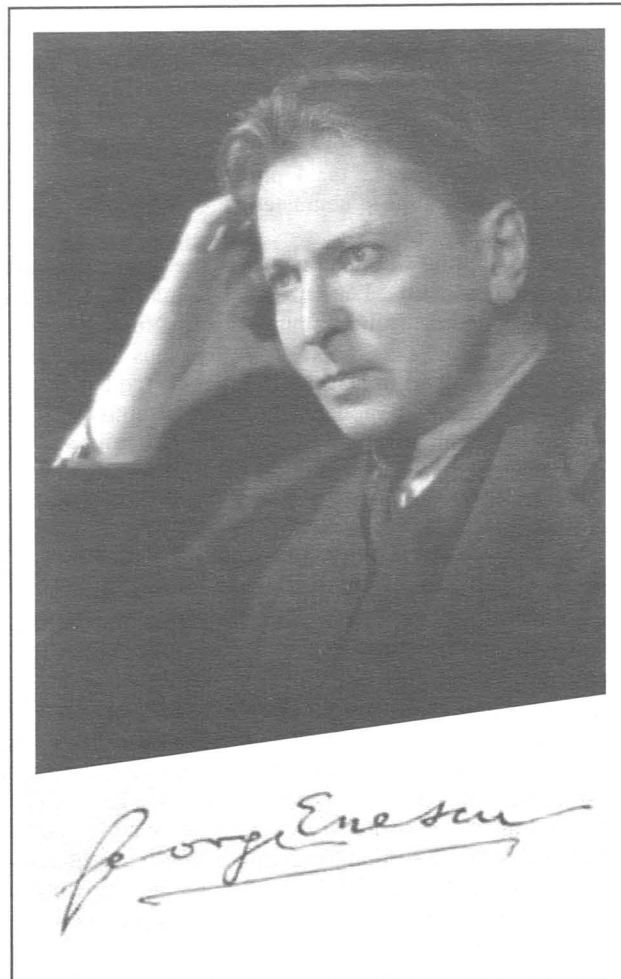
Viorel COSMA,
muzicolog

În 1920, Filarmonica se modernizează, sub conducerea dirijorului George Enescu, care se întoarce de la Berlin și adună în preajma lui crema absolvenților de Conservator. În 1921, Opera Română devine instituție finanțată de la buget. Apar Conservatorul și Teatrul Național de la Cluj. Apar radioul și discul și, odată cu ele, posibilitatea de a asculta pe interpreții preferați și în saloanele de acasă. Dar poate că adevărata explicație pentru spiritul extraordinar de emulație care a existat pe scena muzicii interbelice este fabuloasa prezență a compozitorului George Enescu. Enescu a reușit să coaguleze în jurul lui personalitățile de vârf ale epocii. El este cel care, prin muzică, a sincronizat cultura română cu cea occidentală. A avut extraordinara dorință de a ridica nivelul culturii române și al muzicii în special. Făcea circuite obositoare, mergea în douăzeci, douăzeci și cinci de orașele de provincie să cânte Bach și, dacă era întrebat la ce bun, că lumea simplă nu înțelege o muzică atât de profundă, el răspundea: "Nu-i nimic că nu pricepe Bach, să-l ia ca pe un medicament!". În 1913, a instituit un premiu național de compoziție pe care l-a acordat anual, până în 1946, când a părăsit definitiv România. Mai mult, el și dirija compozițiile câștigătoare, pentru a le populariza. Enescu a fost un far călăuzitor pentru întreaga generație interbelică, a ridicat nu doar nivelul epocii respective, ci și al celei care i-a urmat. După cel de-al doilea război mondial, am avut un mănunchi de muzicieni adevărați, care au fost recunoscuți peste hotare și care i-au dus lui Enescu faima mai departe. Despre ei s-a vorbit ca despre Școala lui George Enescu: Anatol Vieru, Ștefan Niculescu, Aurel Stroe, Tiberiu Olah, Pascal Bentoiu, Theodor Grigoriu, Dumitru Capoianu, Miriam Marbe.

Revenind la George Enescu, pot spune că a fost o făptură cu totul excepțională. Avea o memorie fantastică. Bela Bartok i-a dat odată în tren o partitură. Enescu a citit-o atent de câteva ori, până la destinație, apoi i-a returnat-o. A doua zi a cântat-o din prima, fără s-o mai deschidă. Cânta cincizeci și două de volume de Bach pe de rost.

Dirija Wagner pe dinafară. Era parcă venit din altă lume. Cânta din gură, cânta la flaut, la pian, la vioară, la violoncel, la flaut, la corn, la orgă. Era un poliinstrumentist. Avea tot timpul ce povesti. Era glumeț, spontan, făcea poezii, epigrame și cuplete. Avea dar literar și dar de desenator. Era un excelent caricaturist. Era tipul renascentist, cumula un talent fabulos. Avea maniere, știa să fie elegant când se cerea, dar era și nepretențios, de o mare modestie. Când pleca în turnee, nu-și lua bilet la vagonul de dormit. Se culca la clasa a doua, întins pe scaune, așa cum era îmbrăcat. Mergeau colegii lui și-l rugau pe șeful de vagon să nu mai bage pe altcineva în compartiment, fiindcă "maistrul doarme un pic că ari concert la Botsieni".

Când ajungea, cu pantalonii necălcați, suia direct în trăsură și gonia la hotel. Era gurmand. Îi plăcea mâncarea bună. Și îi plăceau mult femeile. Era un bărbat foarte frumos și dorit. Când se terminau concertele, năvăleau femeile pe el să-l

invite la ele, să ia masa. În mare parte din fotografiile apare alături de femei frumoase din societatea înaltă. A avut nu știu câte propuneri de căsătorie. A avut și o fată din flori, despre care nu s-a știut nimic în timpul comunismului. A fost croitoreasă la Opera Română, de unde a ieșit la pensie. A murit în București. A fost o ființă foarte modestă, care nu s-a bătut niciodată cu nimeni să demonstreze nimic. S-a mulțumit cu condiția ei.

Marea dragoste a lui Enescu a fost Maruca Cantacuzino, pe care a iubit-o ca un nebun. A cunoscut-o, din câte se pare, la Peleş, prin 1911-1913, în cercurile Reginei Maria, de care ea era foarte apropiată. Maruca era căsătorită cu Mișu Cantacuzino, care se pare că știa de idila ei cu Enescu. Mișu a murit în 1928, într-un accident de automobil. Tot atunci, Maruca l-a cunoscut pe Nae Ionescu, de care s-a îndrăgostit, la rândul ei, nebunește. Lângă el, cum mărturisea în jurnalul ei, simțea cum amețește, ghicind sub pielea lui pe însuși Lucifer. Relația lor a durat șapte ani, iscând gelozii cumplite din partea lui Enescu, cu care a întrerupt și reluat legătura de foarte multe ori. Enescu a așteptat-o însă răbdător. Ce fascinație trebuie să fi exercitat această femeie asupra acestor bărbați, ambii mai tineri ca ea!

Corul „Ion Vidu” din Lugoj, la Festivalul Enescu, ediția 2011

Dr. Mirela ZAFIRI,
muzicolog

Sâmbătă, 10 septembrie 2011, ora 19.00 în cadrul Festivalului Internațional „George Enescu”, ediția a XX-a, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei a avut loc concertul de muzică religioasă susținut de Corul „Ion Vidu”, unul din cele mai vechi coruri din țară, atestat documentar încă din 1810. Început cu *Troparul nașterii Domnului* de V. Timaru și *Stihiri din Catavasiile întâmpinării Domnului* de Gh. Cucu, concertul de muzică religioasă a cuprins două părți distincte, firul povestirii purtându-ne pașii prin Nașterea, Patimile și Învierea Domnului, într-o curgere lină, simbol al darului vieții. De la celebrele corale ale lui Cucu, Vidu, Constantinescu, Mandicevski, Chirescu, Kiriac, Toduță, sau *Tatăl Nostru* (Pann, armonizat de Goia), la inspiratele prime audiții: *Doamne strigat-am* de Gheorghe Firca; *Piatra fiind pecetluită* de Doru Popovici; *Lăudați pe Domnul*, de Dan Voiculescu – Calitatea ansamblului coral condus de Remus Tașcău le-a înveșmântat în culoarea și sonoritatea potrivite fiecărei lucrări în parte, mergând la sufletul auditoriului nu foarte numeros dar elevat, ce a răsplătit cu îndelungi aplauze fiecare piesă.

Cu o activitate neîntreruptă, de 40 de ani, la cârma corului se găsește, dirijorul Remus Tașcău, sufletul de aur al culturii logojene, care, precum pasărea legendară renaște din propria cenușă. Piedicile și lipsurile nu l-au descurajat. Desființarea Corului Mare, care și acum îi mai frânge inima, a fost doar pasul spre o nouă calitate, o restrângere camerală în cadență cu vremurile de restriște ale libertății noastre. Activitatea permanentă a corului, concursurile câștigate în ultimii ani sunt demonstrații ale profesionalismului acestui ansamblu, a harului artistic al conducătorului său. Este de subliniat calitatea vocilor pe care se sprijină partidele, în jurul cărora se adună sunetul, cum ar fi Lucian Oniță, la bas, Ioana Mia Iuga la sopran, sau visul oricărui dirijor - profesorul Constantin Stan la tenor, voci frumoase care polarizează întreaga partidă spre o sonoritate caldă, plină de armonice.

După cum menționa Grigore Constantinescu în Caietul Program al Festivalului Vidu, ediția a XVIII-a: “Maestrul Remus Tașcău la împlinirea a 40 de ani de dirijat al Corului Ion Vidu, este un artist care și-a împlinit vocația în concordanță cu idealurile și împrejurările. ... despre acest erou al muzicii corale bănățene ne putem permite a-i vedea împlinirile luminate de bucuria cultivatorului de flori reunite de pretutindeni în jurul său, flori denumite cântec, joc, colindă.”

Cine poate vorbi mai bine despre un artist sau interpret decât propriile sale realizări, oglindite în cronici, în dedicații, etc. De aceea am selectat o pleiadă de nume celebre în ale condeiului, muzicologi, publiciști sau compozitori și chiar confrăți în ale baghetei, personalități de marcă ale muzicii românești care și-au aplecat penița spre lauda acestei formații în ample articole dedicate talenților lugojeni.

Voi începe periplusul prin selecția de cronici cu Dorin Păcurar, publicist lugojan, un artist în ale scrisului, pe care îl admir de ani de zile pentru stilul său fluent și elegant, limbajul elevat, fraza de amplă respirație și totuși curgătoare și perfect inteligibilă, sensibilitatea și muzicalitatea evidentă a personalității sale impregnând orice comentariu asupra unui eveniment. O prezentare mai potrivită a corului Ion Vidu nu am găsit – succintă, completă, dinamic scrisă și frumos îmbinată:

„Lugojul a rimat dintotdeauna armonios cu muzica, iar locuitorii săi au deslușit în arta cântecului coral virtualități cultivate inițial ca expresie a unui puternic sentiment identitar de afirmare patetică a conștiinței naționale și apoi de desăvârșire a unor înzestrări native excepționale – transmise de la o generație la alta instituind astfel o nobilă tradiție...”

În structura repertoriului coralei „Ion Vidu” aveau să se regăsească peste patru veacuri de creație muzicală, de la Palestina și Monteverdi, la Poulenc și Milhaud, fără a omite, desigur, fecundele incursiuni în baroc, clasicism sau romantism

precum și strălucitele abordări ale operelor autorilor români, de la Sabin Drăgoi, Marțian Negrea și Paul Constantinescu (premiul Uniunii Compozitorilor acordat pentru tălmăcirea lucrării Miorița) la Sigismund Toduță, Tudor Jarda, Alexandru Pașcanu sau Adrian Pop.

Patriarhul muzicologiei românești, imparțialul Viorel Cosma pecetluiește: „Apariția lui Remus Tașcău la conducerea Corului „Ion Vidu” a venit într-un moment de cotitură în existența formației, fiindcă în regimul comunist, calitățile profesionale erau sacrificate în dauna altor „virtuți” sociale. Numai echilibrul acestui om a făcut ca până astăzi, acest instrument de pasiune să se transforme într-unul de artă. (...)

Experiența acestui maestru a pornit de la tradiția mare vocală a bănățenilor, de la potențialul lor fizic, de la disponibilitatea și ambiția unor cântăreți pasionați, dornici să facă dintr-un simplu colectiv artistic, un focar de artă într-o zonă a țării scăldată în cântec de sute de ani. Remus Tașcău și-a construit un repertoriu echilibrat, reprezentativ nu doar pentru Lugoj și Banat, ci pentru o Românie unde corul s-a identificat cu omul. Am răsfoit cronicile de peste hotare ale formației lui Remus Tașcău și am dedus că străinii au înțeles exact mesajul dirijorului și al cântăreților, dar au apreciat mai ales echilibrul repertoriului care devine o carte de vizită a personalității maestrului. De la muzica religioasă la cea laică, de la folclorul românesc (în special de la acele unice miniaturi vocale, numite colinde, fără egal pe plan mondial) până la creația cultă contemporană, românească sau străină corul „Ion Vidu” nu cunoaște granițe, nu are preferințe, ci înțelege să slujească muzica, cu acel profesionalism care cucerește, subjugă, entuziasmează.

A menține azi în „viață” o asemenea formație corală, rămâne o performanță de om, nu de muzician, de bucurie comună, nu de obligație profesională, calități pe care Remus Tașcău le-a dovedit cu prisosință. Dacă ar fi trăit la Viena, Roma sau Paris, poate că ar fi dispus de o șansă de afirmare mai rapidă, dar și o destrămare imediată. Remus Tașcău a construit cu mîgală și perseverență un colectiv de granit care poartă ceva din entuziasmul strămoșilor lui Ion Vidu. Să fim fericiți că a rămas în Lugoj, unde miracolele se plămădesc mai greu, însă rezistă mai multă vreme.”

Să nu uităm că Florența Banatului, Lugojul, va găzdui în 2012 cea de-a XX-a ediție a Festivalului Coral Internațional Ion Vidu. Dacă până în anii '90 acest festival se bucura de o promovare în concordanță cu menirea sa, de stindard al falei logojenilor, sperăm la ceas aniversar în sporirea interesului forurilor competente față de un eveniment cultural emblemă a Lugojului - care simbolizează însăși devenirea sa spirituală.

PATRIMONIUL

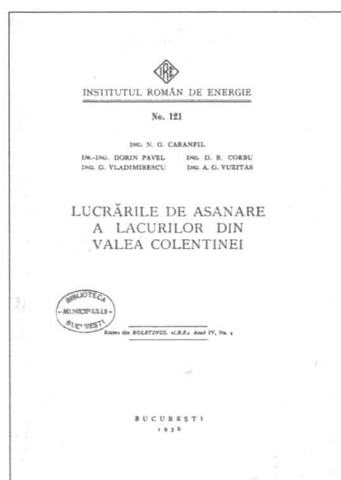

Cincinat SFINȚESCU, *Delimitări în regiunea municipiului București (zone de construcții și zone de verdeață)*, București, Tipografia Curții Regale F. Göbel Fii s.a., 1930, 32 p. cu ilustr. și pl.

Principiul nostru este să păstrăm regiunii Bucureștiului caracterul unor insule de clădiri în marea de verdeață, iar nu de insule de verdeață într-o mare de clădiri. Dacă spre realizarea unei asemenea concepții se străduiește acum și comisia de sistematizare pentru planul regional al Londrei, ar părea ca o prea mare lipsă de prevedere din partea noastră neglijarea mijloacelor care să asigure și în zona Bucureștiului o asemenea situație.

D.D. ROSETTI (Max), *Trotuarul Bucureștiului. Tipuri și impresii*, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1906, 116 p.

Când eram copil, pe locul unde se văd azi copaci deja îmbătrâniți era o bisericuță albă și prăpădită: Episcopia [azi, scuarul din fața Ateneului Român – n.a.]; pe acolo unde se plimba seara numai popa cu preuteasa, mai ales la ceasul când se aprind lămpile, mai dau târcoale persoane care de obicei nu-și fac veacul prin biserici...

N. CARANFIL, ing. Dorin PAVEL, ing. G. VLADIMIRESCU ș.a., *Lucrările de asanare a lacurilor din Valea Colentinei*, București, Extras din „Buletinul I.R.E.”, an IV, nr. 4, 1936, 228 pag. cu ilustr.

Aceste lucrări, ca și altele ce voi avea cinstea să vi le expun astăzi, și sunt posibile de executat în jurul Bucureștiului, nu interesează imediat nici un elector. Sunt lucrări ce se întind pe o perioadă lungă de ani. Ele cer continuitate, cer eforturi financiare bine chibzuite, care să nu apese prea mult asupra altor lucrări de strictă necesitate. Executarea lucrărilor se datorește încrederii și perseverenței d-lor primari: Dem Dobrescu, Emanoil Dan și Alexandru Donescu...

ISTORIA CĂRȚII

Amplus Internațional - 20 de ani în slujba cărții și a culturii scrise

Interviu cu d-na Maria Stancu, manager cultural

În 1991 soții Stancu, economiști la fosta Cameră de Comerț a României, instituție specializată în organizarea de târguri și expoziții cu caracter economic, în țară și în străinătate, părăseau slujba la stat, cum se spune, și se lansau pe cont propriu într-o aventură ce avea să repete, într-un anume fel, evoluția economică a întregii României post-decembriste. Era epoca privatizării, când mulți români încercau să imite spiritul întreprinzător occidental. În mod cu totul deliberat, d-na Maria Stancu, azi directorul firmei Amplus Internațional, specializată în organizarea de saloane și expoziții de carte, a ales domeniul promovării culturii scrise, ținând seama și de potențialul unei piețe aflate, în anii '90, în extindere.

Dialog cultural rodnic -
ec. Maria Stancu, în vizită la Standul BMB

Î: Stimată doamnă Maria Stancu, de ce v-ați profilat pe promovarea cărții?

R: Am înființat, cu soțul meu, firma Amplus Internațional pentru că am considerat, acum 20 de ani, ca și acum, că România are un potențial deosebit în această privință. Deși interesul pentru carte a mai slăbit între timp în rândul publicului românesc, el nu a dispărut. Dovadă este că pe piața cărții funcționează încă, cu succes, numeroși operatori ce organizează saloane și târguri de carte. Simptomatic, inițiativele de stat au scăzut, păstrându-se constante mai ales cele private. Este o dovadă că, inclusiv în domeniul cărții, este nevoie de spirit antreprenorial, de multă reclamă, dar și de un cadru de promovare adecvat.

Î: Ați ales, deci, deliberat, formula de Salon de carte...

R: Într-adevăr, manifestările organizate de noi poartă cu prioritate denumirea de Salon. Nu este întâmplător, deși, ca manager comercial, aș fi putut opta pentru cea de Târg. La Târgurile de carte accentul este pe vânzare, iar promovarea este subordonată acestui deziderat. Organizatorii nu au alte obligații, iar participanților, edituri, întreprinzători individuali etc. le revine inclusiv obligația atragerii și menținerii clienților. Eu am ales altă formulă, și anume Salonul, văzut ca un spațiu de întâlnire a producătorilor și beneficiarilor de carte, un loc unde se pot schimba impresii și se poate face schimb de experiență. Formula se pare că a prins, de vreme ce avem, de 20 de ani încoace, clienți fideli, unii chiar de la înființarea firmei.

Î: Ce relație aveți cu Biblioteca Metropolitană București?

R: Biblioteca Bucureștilor este poate partenerul nostru cel mai fidel. Ați fost alături de noi de la înființare și continuați să ne rămâneți aproape, în ciuda unor restrângeri de activitate, firești în actualul context economic, prin care trec toți partenerii noștri. Ne bucură că sunteți cel mai fidel participant, atât la Salonul de la Muzeul de Istorie, dar și în alte locații din țară. De altfel, și sper că nu dezvălui un secret, ci promovez o idee, recent s-a cristalizat într-un dialog cu directorul general al Bibliotecii, dr. Florin Rotaru, ideea organizării, în cadrul Amplus-ului, a unei reuniuni profesionale a bibliotecilor publice din România, având ca scop, între altele, și coordonarea activităților de achiziții de carte. În acest sens, contactul direct cu editorii rămâne vital, iar noi, prin Amplus Internațional, punem la dispoziție, inclusiv bibliotecilor, un cadru legal și elegant de contact.

Î: Însoțiți adesea manifestările Salonului de Carte de spectacole culturale, expoziții, târguri de meșteri populari. Ce legătură au toate acestea cu cartea?

R: E simplu: publicul nu vizitează Salonul doar pentru a cumpăra cărți. Într-un fel, comerțul cu cartea a scăzut comparativ cu anii '90. Au intervenit între timp alte metode de lectură – inclusiv electronice – iar cartea a devenit, de ce să nu recunoaștem, un obiect scump și exclusivist. De aceea am făcut apel la alte forme de atragere a publicului. Câtă vreme acest gen de expoziții și comerțul adiacent se păstrează în limitele decenței, acestea nu fac decât să sporească numărul de vizitatori și, indirect, potențiali cumpărători. Nu e nimic nefiresc să cumperi, alături de o carte, și un obiect produs artizanal, să servești în condiții civilizate o cafea, să te destinzi la un spectacol stradal. Mulțumesc pe această cale Departamentului pentru Minorități al Guvernului României, care a finanțat deplasarea la București, Sinaia, Mediaș și în alte locații unde am organizat caravane ale cărții, a unor grupuri de artiști amatori, din rândul minorităților, care au făcut adevărate show-uri mediatice. Remarc în acest sens muzicanții și dansatorii de etnie italiană, ucraineană sau lipovenească, prezenți la Saloanele Amplus Internațional.

Î: Cum vedeți, pe viitor, evoluția pieței de carte?

R: Câtă vreme autoritățile locale se vor implica – și avem semne bune în acest sens de la Brăila, Ploiești, Sinaia și alte orașe ale țării – Amplusul va continua seria Saloanelor de Carte. Publicul rămâne interesat de acest produs, cu condiția menținerii unor prețuri decente. În acest sens, apreciem efortul Bibliotecii Metropolitane de a oferi cititorilor „un zâmbet, o carte”, cum spune devisa dumneavoastră, respectiv cărți din producția proprie, la prețuri moderate. În fond, nimeni nu s-a îmbogățit din scrierea și comercializarea de cărți. Păstrând acest comerț în limite decente, contribuim și noi, ca instituție organizatoare, alături de expozați, la bunul circuit al cărții, de la autor la cititor. Este poate singura modalitate de a păstra cartea în centrul atenției. De viitorul lecturii depinde nu doar soarta bibliotecilor, ci, indirect, a tuturor celor care scriu și răspândesc acest produs cultural specific umanității, care este cartea.

Vă mulțumesc.

A consemnat,
M. Nencescu

Carte, film și multiculturalism în inima Transilvaniei

Mediașul, oraș cu un profil cultural și istoric aparte, circumscris zonei central-europene numită curent Mitteleuropa, a găzduit, în cadrul Zilelor culturii medieșene, prima ediție a Festivalului de Film Central-european, având denumirea generică de „7+1”, respectiv șapte țări central-europene și un invitat de onoare, Israelul.

Manifestarea, purtând girul regizorului româno-„german” Radu Gabrea, a avut loc între 5-11 septembrie a.c., fiind susținută material, între alții, și de cunoscuta firmă ROMGAZ, cu sediul central în localitate. În paralel, primăria Mediașului a organizat și „Salonul de carte și presă Amplus”, manifestare aflată la a III-a ediție, la care a participat, ca invitată, și Biblioteca Metropolitană București.

Au onorat invitația autorităților locale numeroși oaspeți de peste hotare, regizori și actori, criticii ardeleni Adriana Babeți și Cornel Ungureanu, iar din București Tudor Caranfil și Irina-Margareta Nistor. Totodată, au fost prezente peste 40 de edituri din toată țara, alături de numeroși distribuitori de carte și librari. Manifestările menționate au cuprins vizionări de filme – cele mai multe în spațiul public, conferințe, lecturi literare și întâlniri cu cititorii.

Catedrala Sf. Margareta - interior

Tema principală a manifestărilor a constituit-o relevarea multiculturalismului, element prezent în majoritatea filmelor, dar și în titlurile cărților expuse. În acest sens, Biblioteca Metropolitană a prezentat un interes special pentru publicul de specialitate prin expunerea unor lucrări din această categorie, semnate de acad. Virgil Cândea, prof. Nicolae Tanașoca sau ambasador Nicolae Mareș. De o deosebită atenție s-a bucurat și *Bibliografia cărții bucureștene* de dr. Florin Rotaru.

După cum releva și criticul Adriana Babeți la una din conferințele ce au însoțit manifestările enumerate, ceea ce a dat profilul cultural al spațiului central european a fost (cu excepția Austriei) puternica amprentă a îngrădirilor de tip totalitar. Cele cinci decenii de comunism postbelic au pus în valoare elementul de rezistență, suportul multor creații literare și cinematografice. Pe de altă parte au fost relevate efortul și rezistența poporului evreu care, alungat în bună măsură de pogromurile practicate în spațiul est-european, a creat bazele unui stat cu totul nou și puternic în teritoriul său tradițional de existență. Aceste eforturi se regăsesc în multe din peliculele prezente pe ecranele Festivalului „Mediensis” și se reflectă inclusiv în palmaresul competiției. Filme precum *Valea curajului* (regia Dan Wolman, Israel) sau *Trandafirașul* (regia Jan Kidava, Polonia) și-au adjudecat simpatia juriului. În același timp, compoziția multi-națională *Biblioteca Pascal* (regia Szalbocs Hajdu), jucată de actori români și unguri, a primit Premiul pentru imagine.

Programul a mai cuprins vizionarea unor filme de arhivă, puse la dispoziție de Centrul Național de Film Evreiesc și rulate la vechea sinagogă a orașului, dar și vizite la Complexul arhitectural Biertan, sediul fostei Episcopii Romano-catolice, azi muzeu. În acest context, prezența BMB a reprezentat o dovadă că Bucureștiul multicultural, proiect cultural promovat constant la nivelul instituției noastre, corespunde unui comandament mai larg, de inspirație europeană. Cărțile și publicațiile noastre și-au găsit în Mediașul medieval și săsesc un loc propice de promovare și difuzare.

Menționăm că o prezență similară a fost evidențiată în cursul aceleiași luni și la Sinaia, unde standul BMB, participant la proiectul „Sinaia Forever”, s-a bucurat de atenția și interesul publicului, prezent în număr mare la Zilele Orașului Sinaia. (CRONICAR)

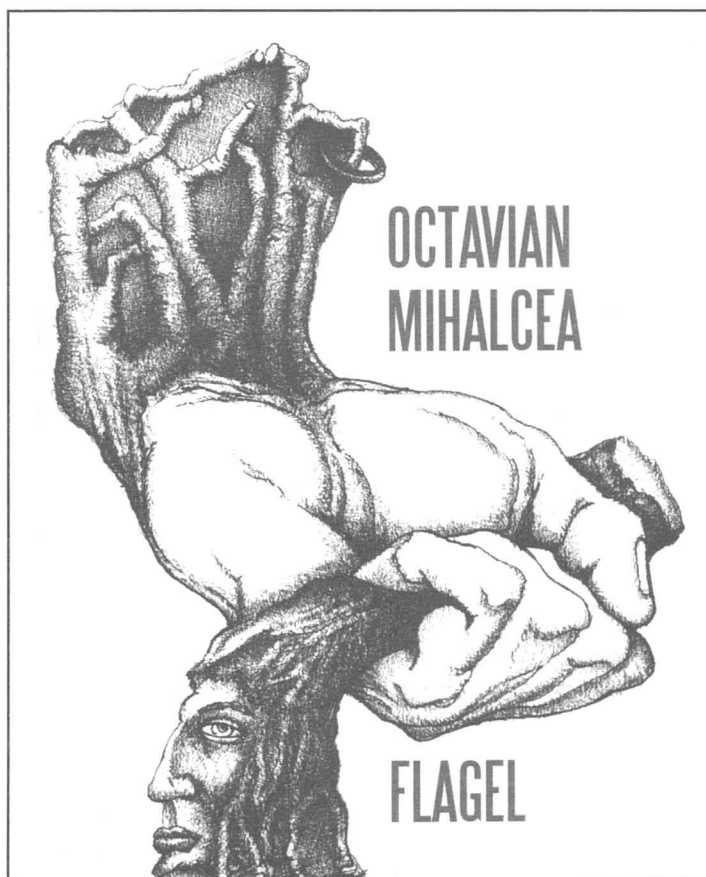
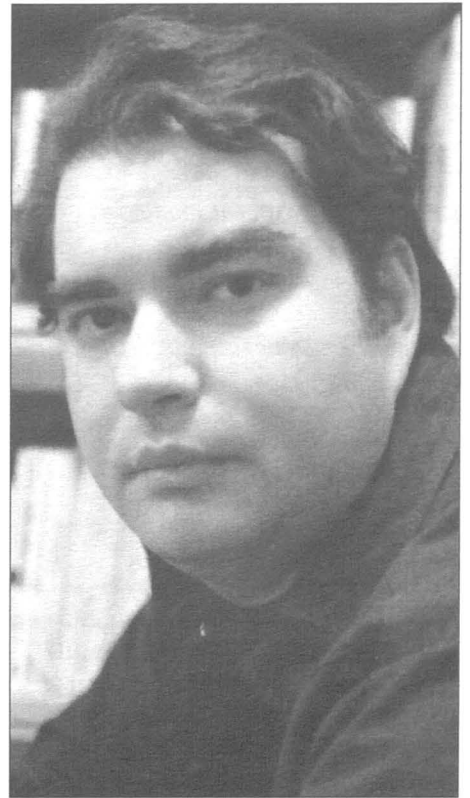
AUTOGRAFE CONTEMPORANE

OCTAVIAN MIHALCEA și poezia conceptelor

Filosof de formație, Octavian Mihalcea recompilează metafora sub forma unor concepte cognitive. În acest fel, enunțurile sale lirice capătă forma unor denumiri filosofice, în care combinațiile aleatorii sunt excluse. Încă de la debut (*Bărbatul artei sângerează fluturi*, 2004) poetul s-a concentrat pe re-definirea unor concepte lingvistice și modificarea de sens a imaginilor ce le însoțesc. Sau, cum bine anticipa poetul Nicolae Boghian, ce i-a trasat o generoasă traiectorie lirică viitoare: „[poezia sa] are șanse să disloce prejudecățile poeziei moderne și să se plaseze în avangarda cunoașterii” (op. cit., p. 8)

Așadar, Octavian Mihalcea este un poet post-modern ce își pune eternele întrebări existențiale despre iubire, forță și amărăciune. Poezia sa nu explică, ci, mână de suflul imaginației, definește. Ermetic, fixat într-o zonă „elegantă și aristocrată”, cultivând un stil aparent vetust, dar perfect asimilat, poetul este învăluit, asemenea „craior”, cum bine remarca un fin degustător de poezie, Emil Niculescu, de conștiința propriei singurătăți. Sonetele sale, grave și solemne, îl plasează definitiv în umbra heraldică a lui Matei Caragiale, dar și al ermetismului barbian.

Având avantajul unor lecturi vaste și bine asimilate, poetul evită *boema* leneșă și sterilă, extrăgând din spiritul matein tentația către „înaltele locuri”. În acest fel, poezia sa cu referințe sub-urbane este salvată prin aluziile culturale. Beneficiind de prietenia unor artiști plastici inspirați, Octavian Mihalcea își însoțește adesea versurile de inspirate transcripții plastice. Copertile, dar și interioarele cărților sale sunt adevărate oglinzi paralele în care versul se reverberează la infinit. Acest dialog plastic este poate partea cea mai consistentă a operei sale de până acum. Dar, judecând după talentul etalat, poetul e departe de a-și fi spus ultimul cuvânt. (CRONICAR)

Volum ilustrat de Alex. Ivanov

ARTĂ

*Prin artă ne-am retras din văzul care
Trecut și iar prezent orbea în viață
Astrul-abis din ochiul de paiată
Încins de împlinirile flecare.*

*Cu vremea care curge înspre lună
Zideam în cer la ore potrivite
Fluturi de-apoi cu genele strivite,
Când l-am vrăjit pe clopot să apună.*

*Și am uitat vorbirea nevorbită,
Am râs de noi cu fiecare oră,
În tine parcă am găsit o soră;*

*Ce roșie lucrare-n miez de noapte,
Când o silabă, prima, e rostită
Cu marile plăceri umbrind pe șapte.*

Symposion

In memoriam Vasile Preda

Născut prin voia arcașului solar,
Gândești adânc la ce va fi să vină,
Spune-mi, din zarea tulbură-senină,
Cum strălucește-al lumii har?

Călare ești pe mândru bidiviu,
Sfânta Eladă-i leagăn pentru tine,
Suflul stelar al vechilor ruine
Te recunoaște, veșnicul său fiu.

Rămâi în spațiu, pur și demn,
Înaltă pe coline sacru foc,
Și vei afla fantasticul soroc
Când Tatăl îți va da un semn.

Din vechea curte

Se strânge cerul jos, rana învie
Cu bucurie-n pietre nesperate,
În geamuri sar oglinzile cerate
Ascunse zilei de calești-sicrie.

Pe lângă drum alunecă un templu
Pictat în ploaia singură și bună,
De peste veac învie o furtună
Din largul ceas ce-n vise îl contemplanu.

La orizont plutesc pe maluri sure
Cruzimi de verde și de lună nouă,
Aici e centrul părții cu pădure

Întrât în peisaj atât cât plouă
Mereu cu nou și vechi... Același însă
Va stăpâni tăcut o poartă strănsă.

Biobibliografie

Născut la 3 septembrie 1976, în București, poetul **Octavian Mihalcea** a absolvit Facultatea de filosofie, în 2000. Debutază literar în 2003, în publicația „Renașterea culturală” și publică frecvent în revistele „Lucașfărul”, „Aurora”, „Sud”, „Oglinda literară” ș.a., ca și în publicațiile militare cu profil cultural. Este angajat al Bibliotecii Militare Naționale. Publică volumele: **Bărbatul artei sângerează fluturi** (Societatea Scriitorilor Militari, 2004), **Flagel** (Ed. Tritonic, 2008) și **Epicriza** (Ed. Semne, 2010) și este prezent în antologia **Sentiment latin** (bilingvă, în limbile română și italiană, Societatea Scriitorilor Militari, 2004). Cunoscut în bransa scriitorilor militari prin participarea la ședințele clubului „Rotonda Ștefan cel Mare”, de la Cercul Militar Național, Octavian Mihalcea comunică într-un mesaj liric elaborat, cu trimitere mai degrabă spre raționament decât spre emoție, oferind o poezie de adâncă și subtilă cogniție. Poet, filosof și amfitrion al breslei literare cu epoleți, Octavian Mihalcea este autorul unor formulări insolite, ce însoțesc adesea textele camarazilor de condei.

Catharsis

Deja, însingurate buze,
Vestiți alienarea trecută,
Afectați imprecisul prezent
Și priviți în voi, la mine.

Ecoul muzicii apuse
Se zbate continuu în aer,
Cutremură nevindecate inimi
Și arată că drumul nu e lung.

Iubesc povestea auritelor buze,
Comic și tragic perpetuu,
Pumnal cu miresme florale
Ce lovește timpul sângerând.

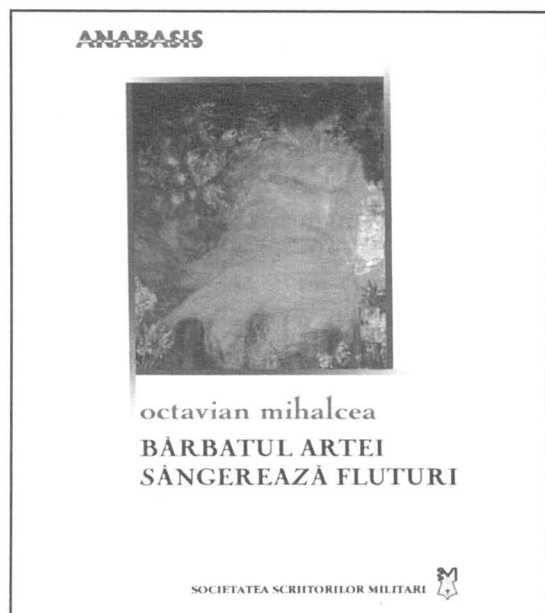
Artă și vorbire

Cu gesturi largi privirea se îndoiaie,
Fărâma albului alintă glasul,
Un proaspăt sorb divin ascunde ceasul
Iar verbul dintre ore se despoaie.

Jocul de veci îl repetăm, cuvântul,
Aprins de para aurei străine,
Când în pământuri vechi juram pe bine
Și tainuiam un astru mort, cu gândul.

În preajma focului urcăm pe ape
Uitând că sorții mei au vrut să-ngroape
Între lumină și-ntunerice, marea...

Dar nici un semn de artă și vorbire
Să nu sărute gol acea simfirie
Care invocă somnul, condamnarea.

În oglindă

Oglinda ne dezmiardă cu cercuri de lumină
Scăpate în prezent, spre lumea cea străină,
Venită înspre margini, la malul unui lac,
Să spargă mii de stele – adâncuri care tac.

Ce am văzut în urmă, nicidecum nu mai era,
O rază neștiută mă cunoștea de mult,
Ferită se-arăta, rănea cerul ocult,
Privind ca înspre focuri, secrete venera.

Lucește fața zilei și naște un alt soare,
Ca ieri, ziua de mâine-și arată zorile;
Gândul îmi zboară către o prinsoare
Cu alb și negru, toate așteptările...

Să știi să uiți din chipul ieri crezut
Că iarna astrul e mai slut!

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

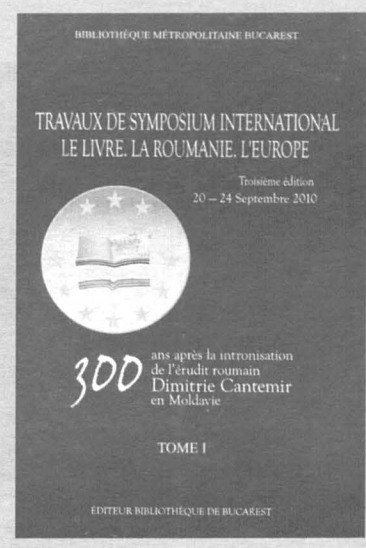
Simpozion Internațional: „Cartea. Europa. România”, ediția 2011

Am intrat în tradiție ca în fiecare septembrie aniversar, când Bucureștii intră în sărbătoare pentru a marca cei peste 500 de ani de existență autenticată documentar, Biblioteca Metropolitană să marcheze acest moment printr-o manifestare științifică de amploare internațională. Inaugurată în 2008, manifestarea purtând denumirea Simpozion Internațional „Cartea. Europa. România” a ajuns în acest an la cea de-a IV-a ediție, cunoscând, succesiv, o creștere atât în ce privește numărul și calitatea participanților, cât și ca răsunet științific. Este încă o dovadă că tenacitatea și bunul renume al directorului instituției, dl. dr. Florin Rotaru, au reușit să găsească resurse pentru a-l face posibil, dar mai ales să antreneze personalități din țară și din străinătate pentru un proiect ce putea părea, chiar în urmă cu câțiva ani, cu totul inabordabil.

Ediția a IV-a a reunit, între 20-23 septembrie, la București și la Sinaia, peste 140 de specialiști din patru continente – Europa, Asia, Africa și America de Nord – fiind până în prezent cea mai spectaculoasă reuniune științifică a momentului. Creșterea, de la an la an, este evidentă. Dacă volumul cu *Lucrările Sesiunii* editat în 2009 avea puțin peste 400 de pagini, iar cel din 2010 sub 800 de pagini, ediția din 2011 reprezintă ea înseși o raritate bibliofilă: un singur volum în patru tomuri, reunite în casetă, însumând peste 1950 de pagini tipărite în limbile oficiale ale simpozionului – franceză și engleză.

Ca de obicei, Simpozionul a funcționat pe 4 secțiuni (<http://simpozion2011.bibliotecametropolitana.ro/home-en.aspx>): Istoria și civilizația cărții (Secțiunea 1), Pregătirea profesională a bibliotecarilor (Secțiunea 2), Relații militare, comerciale și culturale în Balcani din Antichitate până în perioada bizantină (Secțiunea 4). În mod excepțional, Secțiunea 3 a reunit, la Hotelul Novotel din București, cel de-al V-lea Congres Internațional de Studii Vedice sub titlul *Sākhās vediques: Passé, présent et avenir / Școlile vedice: Trecut, prezent și viitor*, onorat, între alții, de prezența d-lor Jan E. M. Houben de la Ecole Pratique de Hautes Etudes din Paris, Michael Witzel de la Harvard University, Department of Sanskrit and Indian Studies, USA și a d-lui Asko Parpola, cercetător la Universitatea din Helsinki, Finlanda (polivalent, s-a ocupat în studiile Domniei Sale și de cultura pre-Cucuteni). De menționat faptul că edițiile anterioare ale conferinței științifice de cea mai înaltă clasă au avut loc la Harvard (1989), Kyoto (1991), Leiden (2002), Austin (2007). Pentru organizarea sa la București, Biblioteca Metropolitană a intrat în competiție cu Universitatea din Oxford, cea dintâi câștigând prin promptitudine și angajament, conferința anterioară de studii orientale, „Veda-Vedanga and Avesta between Orality and Writing”, desfășurată în cadrul tradiționalului simpozion anual al Bibliotecii, fiind un garant în acest sens. Pentru a marca această a cincea ediție jubiliară, Biblioteca Metropolitană a emis o medalie de bronz cu numele și anii edițiilor anterioare, iar pe avers cu chipul poetului bengalez Rabindranath Tagore, comemorând astfel 150 de ani de la nașterea acestuia.

Din broșura *Rezumatul comunicărilor / Résumé des communications*, editată de BMB cu acest prilej, o adevărată avangardă pentru ediția 2012 a *Lucrărilor Simpozionului*, reținem că manifestarea din acest an a purtat girul Academiei Române, prin Institutul de Studii Sud-Est Europene (un sprijin substanțial oferindu-l d-na Ioana Feodorov, cercetător principal la instituția menționată), dar și al Catedrei UNESCO de Studii și Schimburi Culturale și Interreligioase din cadrul Universității București, prin dl. prof. Martin Hauser. Pentru Congresul de Studii Vedice remarcăm implicarea cu maximă responsabilitate a d-nei dr. Julieta Rotaru, cercetător științific în cadrul BMB.

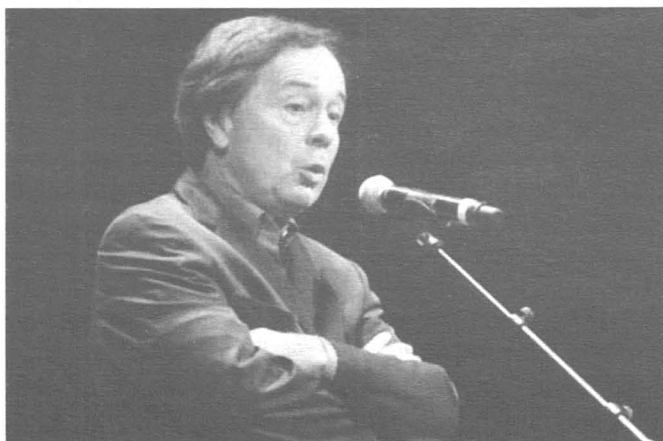
Semnalăm cu bucurie reîntâlnirea, la București, cu ocazia participării la Simpozion, cu personalități ale culturii mondiale, prieteni statonici ai BMB, precum prof. Frédéric Barbier, profesor la CNRS, Franța, Maris Midori Deaecto, profesor la Universitatea din Sao Paolo, Brazilia, Lionel Dujol de la Médiathèque Pays de Romans din Lyon, Joseph Mika, profesor la School of Library and Information Science, Wayne State, USA, sau a d-lor Jacques Bouchard, director la Centre d'Etudes Néo-Helléniques din Montreal, Canada, Serghei Frantsuzov, cercetător la Institutul de Studii Orientale de pe lângă Academia de Științe a Rusiei de la St. Petersburg, Vera Tchentsova, cercetător la Academia de Științe din Moscova, iar lista poate continua.

Dintre prietenii constanți ai BMB, originari din România, astăzi cercetători și cadre didactice la instituții internaționale de prestigiu, semnalăm revederea cu familia Dodina și Stefan Lemny, alături de Rodica Paleologue, Radu Păun, Tudor-Aurel Pop ș.a.

Oaspetele de onoare al manifestării științifice anuale a Bibliotecii Metropolitane a fost Jean Noël Jeanneney, fostul președinte al Bibliotecii Naționale a Franței (2002-2007) și consilierul Președintelui Jean Chirac, susținătorul în Parlamentul Europei al proiectului european de digitizare concretizat în biblioteca Europeană, al cărui partener din România este Biblioteca Metropolitană București, prin proiectul său de creare a bibliotecii digitale naționale Dacoromanica (www.dacoromanica.ro). De menționat faptul că acest proiect întreprins încă din anii 90 de către BMB, a demarat de facto în 2008, primele pagini digitizate fiind puse la dispoziția utilizatorilor internați chiar la inaugurarea Simpozionului „Cartea. Europa. România”, pe 20 septembrie 2008, în prezența d-lui Jean Noël Jeanneney și al Președintei IFLA (International Federation of Library Association), Claudia Lux.

Desfășurată într-o atmosferă de caldă colegialitate, stimulată de organizarea impecabilă și cadrul natural generos, manifestarea organizată de BMB a reprezentat un bun prilej de promovare a valorilor culturale naționale în context european, un exemplu de reușită științifică și comunicațională.

L'un de nous deux / Unul dintre noi doi, un spectacol după piesa lui Jean Noël Jeanneney

Jean Noël Jeanneney - oaspete de seamă al BMB

tal la crearea Bibliotecii Digitale „Europeana”, după modelul căreia a fost construită și Biblioteca Digitală „Dacoromanica”, un proiect purtând marca BMB, realizat în parteneriat cu Biblioteca Academiei.

În prezent, dl. Jean Noël Jeanneney, care a vizitat în ultimii ani de mai multe ori România la invitația directorului general al BMB, dl. dr. Florin Rotaru, prezidează festivalul anual „Întâlnirile de istorie” de la Blois, precum și juriul concursului „Premiul Cărții de Istorie”. Autor a numeroase cărți cu conținut istoric, dl. Jeanneney este și realizator al emisiunii matinale „Concordanța timpurilor”, difuzată pe postul „France Culture”.

Piesa *Unul dintre noi doi* redă o convorbire imaginară dintre doi prizonieri ai regimului Pétain, intelectualii Léon Blum și Georges Mandel, ambii reținuți pentru opțiunile lor politice. Autorul se pune, succesiv, în poziția lui Mandel, intelectual de factură realistă, și a lui Blum, gânditor idealist. Conversațiile dintre cei doi exprimă două morale diferite, două moduri de acțiune, ambele în serviciul Franței. Punctele de vedere exprimate reprezintă două modele de gândire politică, moștenite de la Clémenceau și Jaurès, ambii oameni de stat de factură europeană.

Pentru a reda dramatismul situației, regizoarea Anca Maria Colțeanu a ales doi actori tineri, Răzvan Alexe și Horia Andrei Butnaru. Spectacolul este dramatic prin prisma tensiunii ideilor. Cei doi intelectuali sunt puși în postura de a-și aștepta propria execuție, ca urmare a unui act de trădare. Presiunea socială ar trebui să le neutralizeze convingerile. Din contră, personajele simbolice alese reprezintă caractere puternice. Ambii își așteaptă moartea cu demnitate. Ceea ce îi caracterizează însă este apetitul verbal. Fără teamă de moarte, Blum și Mandel, personaje simbolice ale epocii, vorbesc fără încetare. În anticamera morții, singura lor armă rămâne cuvântul.

Ca o concluzie asupra acestui spectacol, merită subliniate cuvintele lui Jeanneney însuși: „Peste interese se poate trece, peste pasiuni niciodată.” Așadar, un spectacol despre libertate, despre rolul vorbirii, despre ființa umană în general este piesa lui Jean Noël Jeanneney oferită publicului bucureștean de către BMB. (Redacția „B.B.”)

Joi, 22 septembrie, Sala Tinerimea Română din București a găzduit spectacolul experimental cu piesa *L'un de nous deux* de Jean Noël Jeanneney, în regia d-nei Anca Maria Colțeanu. Manifestarea a fost promovată și susținută de BMB, fiind inclusă în programul Simpozionului Internațional „Cartea. Europa. România”. Anterior, spectacolul a fost prezentat, în premieră în România, la Sinaia, în cinstea participanților la simpozion.

Cunoscut publicului bucureștean în special prin lucrarea *Când Google a cucerit Europa*, apărută la Editura Biblioteca Bucureștilor (2 ediții, 2008 și 2010, în zece limbi de circulație europeană), dl. Jean Noël Jeanneney este un apreciat istoric și scriitor francez, cadru didactic la Institutul de studii politice de la Paris, din 1977. În calitate de fost președinte al posturilor Radio France și Radio France International (1982-1986), dar și de director al Bibliotecii Naționale a Franței (2002-2007), dl. Jean Noël Jeanneney a contribuit fundamen-

Jean-Noël Jeanneney

PREMIÈRE
22 septembre 2011

Jean-Noël Jeanneney
L'UN DE NOUS DEUX
UNUL DINTRE NOI DOI

HORIA ANDREI BUTNARU
RAZVAN ALEXE

un spectacol de
Anca Maria Colțeanu

Assistante metteur en scène: Andreia Roxana Filip
Musique originale: Ovidiu-Simă Ionel

promovat de Biblioteca Metropolitană "Mihail Sadoveanu" din București
cu ocazia Simpozionului Internațional CARTEA ROMÂNIA EUROPA 2011

Programul - afiș al spectacolului

ORIZONTURI

RABINDRANATH TAGORE

Cetățean al țării sale și al Universului

Prof. dr. Uma DASGUPTA
Universitatea din Calcutta

Rabindranath Tagore s-a născut în 1861 și a murit în 1941. El copilărit în casa Jorasanko, conacul familiei Tagore din inima Calcuttei. Familia sa s-a mutat în Calcutta cu averile fluctuante ale Companiei Indiilor Orientale. Membrii familiei Tagore au părăsit funcțiile lor preoțești, moștenite ca înalți Brahmani, pentru a deveni brokeri pentru comerțianții europeni din sectorul bancar și de asigurări și din sectorul plantațiilor.

Familia se poate lauda cu primul negustor independent indian, care a fost bunicul lui Radindranath, Dwarkanath Tagore. Printre alți pionieri în familie au fost: proprietari temerari de terenuri, reformatori în gândire, erudiți ai Sanscritei, poligloți, un înalt funcționar public, o primă femeie romancier, și, să nu uităm, un poet de rang mondial!

Rabindranath a scris: *"Era ceva remarcabil în familia noastră. Era ca și cum am fi trăit aproape de vârsta pre-Puranică a Indiei prin angajamentul nostru față de Upanișade... Pe lângă acest lucru a existat o dragoste cu adevărat profundă pentru literatura engleză în rândul vârsnicilor mei. Shakespeare și Sir Walter Scott au avut o puternică influență asupra familiei noastre ..."* De asemenea, el menționa: *"Tatăl meu a prețuit o sinteza lui Hafiz și a Upanișadelor în inima lui"*.

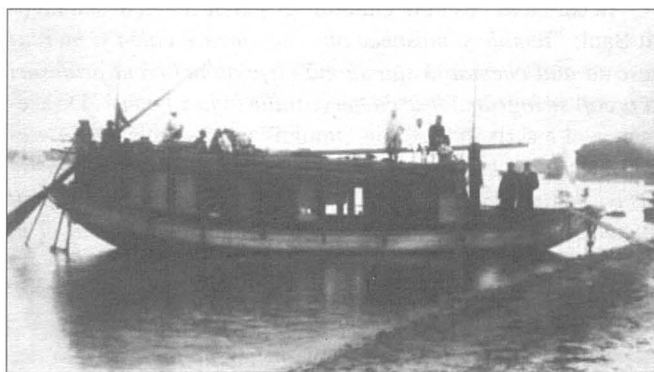
La vârsta de 17 ani, Rabindranath a fost rugat de tatăl său să meargă în Anglia să studieze Dreptul. El s-a întors fără să fi terminat Dreptul, dar, ca mulțumire adusă familiei englezești la care a locuit, el a scris: *"Nu am primit niciun șoc calculat să-mi sfărâme cadrul originar al vieții mele - dimpotrivă, estul și vestul s-au împrietenit în persoana mea"*.

După întoarcerea acasă, el s-a adâncit în scris. La vârsta de 30 de ani el devenise deja un poet bine cunoscut care scria în limba sa maternă, bengaleza. El a scris: *"Mi-am petrecut majoritatea timpului cu preocupări literare până la 40 de ani sau mai mult. Nu am avut niciodată dorința de a lua parte la activitățile practice, pentru că am avut o convingere înrădăcinată în minte că nu am avut darul."*

Prima sa șansă de a-și examina viața ca cetățean a fost în deceniul pe care l-a petrecut din 1890 în zona rurală a Bengalului de Est, unde tatăl său l-a trimis să gestioneze întinsele moșii agricole ale familiei aflate de-a lungul râului Padma, numele local pentru Ganga. Acolo el a făcut cunoștință îndeaproape cu lupta pentru supraviețuire a omului de rând. El scria: *"Munca mea ca zamindar m-a dus pe drumuri lungi din sat în sat, de la Shelidah la Patisar, pe râuri mici și mari, și de-a lungul 'beels'"*.

Dr. Uma DASGUPTA, participant la Festivalul Culturii Indiene "Namaste India", București, 2011 și oaspete al Bibliotecii Metropolitane

Vaporul Padma cu care a călătorit Tagore de-a lungul râurilor

El scria: *"Încet dar sigur am început să înțeleg durerea și sărăcia sătenilor și am devenit dornic să fac ceva în legătură cu acest lucru. Am început să mă simt rușinat că-mi petreceam zilele pur și simplu ca un proprietar de pământuri preocupat numai de propriul profit și de propria pierdere. Așa că am început să mă gândesc ce s-ar putea face."* Știm din scrierile sale că acesta a devenit un punct de cotitură în compasiunea sa pentru umanitate, prima sa experiență pe propria piele legată de condiția mizeră în care trăiau majoritatea concetățenilor săi.

Încetul cu încetul Rabindranath a început să resimtă o chemare clară și inconfundabilă de a renunța la viața sa într-un fel (la început nu știa în ce fel anume), mai deplin în favoarea țării sale. Acesta a fost momentul în care a scris poemul inovator "Ebar Phirao Morey" sau "Chemarea către muncă".

Traducerea sa din engleză este:

*Marșând cu valurile Vieții Eterne
trebuie să mergem înainte cu Adevărul ca Stea Polară
și niciun gând de moarte.
Aspre zile rele se vor vărsa asupra noastră,
dar trebuie să continuăm lupta
pentru a ne păstra Întâlnirea cu El
la picioarele căruia am vărsat bogăția inimii noastre
din timp în timp.*

La început scopul său era patriotic, dar mai târziu a devenit spiritual. El a scris:

“...în acea dimineață în sat, faptele vieții mele mi-au aparut dintr-o dată într-o unitate luminoasă de adevăr: Toate lucrurile care mi se păreau valuri pribegi mi s-au arătat în minte în relație cu o mare fără limite. Eram sigur că o Ființă care m-a înțeles pe mine și lumea mea își căuta cea mai bună înfățișare a sa în toate experiențele mele, unindu-le într-o personalitate ce se află în continuă deschidere, care este o operă spirituală de artă. Îi eram responsabil acestei Ființe; deoarece creația din mine este a lui precum și a mea.”

În perioada 1894-1900 când el a fost complet absorbit de realitatea crudă a vieții oamenilor de rând, poemele sale au exprimat un anumit misticism interior. Un astfel de poem central a fost Jiban-debata (Dumnezeu vieții). În Jiban-debata el a dat expresie unui mod interior de simțire a divinității, care îl inspiră și îl ghidează. Prin această experiență el s-a dedicat unei mișcări graduale de îndepărtare de la religia instituțională, considerând că nu este necesară nicio mediere sacerdotală între credincios și Dumnezeu.

În cartea sa “Religia Omului” el a citat cântecul său favorit Baul: “*Temple și moschee obstrucționează calea și nu reușesc să aud chemarea sau să mă mișc atunci când profesori și preoți se îngâmădesc cu nervozitate în jurul meu*”. De asemenea el a scris în “Religia Omului” următoarele: “*Din vremurile când Omul a devenit cu adevărat conștient de el însuși, el a devenit de asemenea conștient că există un spirit misterios al unității, care și-a găsit manifestarea prin el în societatea sa*”.

Într-un poem din *Gitanjali* el spunea:

*"El este acolo unde plugarul ară pământul tare
și unde drumarul sparge pietrele
El este cu ei în soare și ploaie
și haina lui este acoperit cu praf
Dezbracă mantaua cea sfântă
și la fel ca el vino jos pe pământul prăfuit!"*

Scrisorile pe care le-a scris sunt considerate ca punct de reper pentru acea perioadă, ca și povestirile scurte. Scrisorile au fost publicate în 1912 ca Chhinnapatra (Fragmente). De asemenea, el a scris și numeroase eseuri puternice care susțineau reforma socială a țării sale. Drama sa Achalayatan (Neclintirea) este dedicată îndărătniciei și încăpățănării ortodoxiei Hindu.

În esul său “Swadeshi Samaj” din 1904 el a adresat o chemare tineretului educat pentru a lucra în sate și pentru a ridica gradul de conștientizare în rândurile sătenilor.

A scris:

*"Dacă nu poți face nimic altceva, măcar taie-te
din ziare și du-te*

*în orice sat și oferă-le educație lor
celor cu care nimeni nu a vorbit niciodată; adu
fericire lor, speranță, servește-i și
anunță(-i) că este demnitate în ei ca ființe
umane, că ei nu merită
disprețul universului”*

Între 1904 și 1905, el însuși s-a alăturat Mișcării Swadeshi din Bengal dar s-a retras imediat când au început manifestațiile comunale din interiorul Mișcării. Făgăduind solemn că nu se va mai alătura niciodată unei mișcări politice, el a decis să se îndrepte spre educație, ca soluție pentru modelarea minții oamenilor. A scris: “*Cred că toate problemele umane își pot găsi soluția fundamentală în educație... Sărăcia, molima, luptele comunale și înapoierea industrială ne îngustează calea și ne-o fac periculoasă din cauza lipsei unui grad adecvat de educație*”. Romanele sale: Gharey Baire (Casa și Lumea) și Gora anilor 1910-1915 au atacat influența otrăvitoare a Hinduismului asupra politicii Swadeshi. El a încheiat Gora cu următoarele vorbe aparținând protagonistului romanului:

“Astăzi sunt, înainte de toate, indian.

*În mine nu este niciun conflict al comunităților
Hindu, musulman sau creștin.*

*Astăzi orice castel din India este castelul meu,
Pâinea tuturor este și pâinea mea... ”*

A scris:

“Chiar dacă încă din vreme copilăriei mele am fost învățat că idolatrizarea națiunii este aproape mai bună decât adorația față de Dumnezeu și umanitate, cred că am depășit această învățătură, și am convingerea că conaționalii mei vor câștiga cu adevărat India care le aparține prin lupta împotriva modului de educare ce îi învață că o țară este mai importantă decât idealul umanității”.

Criticii naționaliști ai lui Rabindranath l-au acuzat de “dezertare”. Făgăduind solemn că nu se va mai alătura niciodată unei mișcări politice, el s-a îndreptat în schimb spre a lucra cu chiriașii hinduși și musulmani ai familiei sale.

Umanismul lui Rabindranath a avut câteva stadii distincte de dezvoltare. Simțul sau adânc față de ecologia omului și a naturii i-a inspirat cele mai persistente scopuri în viață. Acestea au fost:

- Să aducă bucurie și valori alternative educației urbane,
- Să aducă la un loc orașul și satul în crearea unei noi educații,
- Să construiască o societate bazată pe cooperare, în strânsă legătură cu land-ul,
- Să rededice oamenii unității în diversitate a Indiei în cooperare cu Asia și să îndrepte Vestul spre auto-realizarea lumii.

În Bengalul rural de sud, în Santiniketan și Sriniketan, la o sută de mile nord-vest de Calcutta, Rabindranath a început pentru prima dată să integreze aceste credințe ale sale în timp ce experimenta un nou mod de educare.

Santiniketan fusese descoperit ca un loc senin de către tatăl lui Rabindranath, Debendranath Tagore, în timpul călătoriilor sale în districtul Birbhum din Bengalul de Sud. Debendranath a cumpărat pământ aici de la familia Sinha, proprietari de Raipur, și a construit o casă pe acesta în 1863. El a numit această casă ‘Santiniketan’, reședință de pace, de unde locul a luat și numele.

Un drum pe pământul roșu se întindea de la Santiniketan până la stația de tren de la Bplpur

Acolo Rabindranath a înființat o școală în 1901 pentru ca mai târziu să ridice și o universitate internațională numită Visva-Bharati și un institut de reconstrucție rurală numit Sriniketan.

A ales umanitatea în detrimentul patriotismului și a transformat în misiune idealul de a reuni Estul cu Vestul. Acesta este motivul pentru care nu s-a alăturat Mișcării Non-cooperării a lui Gandhi. A scris: *“Gandhiji, întreaga lume suferă de un cult al naționalismului egoist și limitat. India a fost întotdeauna ospitalieră cu toate națiunile și credințele. Am ajuns să cred că noi în India încă mai avem multe de învățat de la Vest și știința sa, și încă trebuie ca prin educație să învățăm să colaborăm unii cu alții”*.

Rabindranath l-a încurajat pe reverendul C.F. Andrews, care l-a ajutat la școala sa din Santiniketan, să se ducă în Africa de Sud în ianuarie 1914 și să sprijine comunitatea indiană de acolo și pe Gandhi într-o misiune care s-a dovedit crucială în securizarea așezământului Smuts-Gandhi. Când Gandhi a părăsit Africa de Sud și a trimis un număr de copii de la așezământul din Phoenix în India, Rabindranath le-au oferit ospitalitate și educație în Santiniketan. Rabindranath și Gandhi au rămas prieteni pentru totdeauna. Rabindranath s-a adresat lui Gandhi ca Mahatma Gandhi în vreme ce acesta făcea vizite frecvente în Santiniketan. Ambii considerau că educația în India este incompletă dacă nu include și satele unde trăiau marea majoritate a indienilor.

Școala Santiniketan și Universitatea Internațională Visva-Bharati erau un experiment dinamic în ceea ce privea construirea unei legături vii între oraș și sat și între local și global. Studenții veneau la Santiniketan atât de la oraș cât și de la sat și profesorii veneau din diferite părți ale lumii.

Casele profesorilor din Santiniketan

Căminele școlii din Santiniketan

Peisajul uman mixt din Santiniketan, care includea sate hinduse, musulmane, ribale, și diferențe sociale și de rasă era o privilegiată autentică și educativă asupra adevăratei Indii, tocmai bună de arătat studenților de la oraș, ai școlii sale. A ales o educație holistică la un nivel de bază pentru a inspira valori cosmopolitane și alternative în modelarea unei ființe umane complete, care ar putea contribui la realizarea unei lumi mai bune.

Complexul de la Santiniketan, incluzând școala, universitatea și institutul de reconstrucție rurală, a fost perceput ca ‘o stare de unitate creativă’ unde mințile studenților și elevilor se puteau elibera de superstiții, fiind îndreptate către respectul față de ființa umană, neluând în considerare rasa sau credința. La Santiniketan, aniversările oamenilor de valoare care au aparținut multiplelor culturi și religii ale Indiei, dar și lumii întregi, cum ar fi Buddha, Cristos, Mohammad, Chaitanya și Rammohun Roy, primul reformator modern al Indiei, erau sărbătorite cu rugăciuni și discursuri.

Rabindranath s-a angajat la școala Santiniketan în reînvierea celor mai bune lucruri din moștenirea indiană, dar le-a pus într-o perspectivă umanistă universală, în vederea realizării unui ‘adevăr colectiv’.

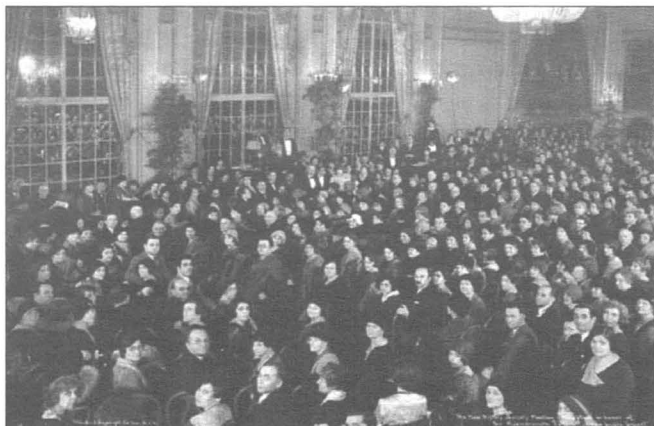
A devenit un călător prin lume care s-a eliberat din izolarea de a fi un provincial al Indiei Britanice. Între 1916 și 1932 el a călătorit în 30 de țări de-a lungul a 5 continente și a pus ospitalitatea Universității Visva-Bharati la dispoziția umaniștilor și oamenilor de știință din acele țări. Dorind să aibă acces la mai multă lume, el și-a luat propriile traduceri în limba engleză ale unei selecții din poeziile sale în Anglia în 1912, care au devenit Gitanjali-ul său englez.

Volumul său ‘Gitanjali’ a primit Premiul Nobel pentru Literatură în 1913, premiu care l-a transformat într-un cetățean al lumii. El a fost prima persoană din afara Europei care a câștigat acest premiu.

La izbucnirea Primului Război Mondial în 1914, el a simțit nevoia presantă de a insista pentru o lume a cooperării și a scris esuri critice la adresa războiului și naționalismului militant. Aceste trei eseuri erau strânse într-o colecție: ‘Naționalism în Vest’, ‘Naționalism în Japonia’ și ‘Naționalism în India’. Această colecție, scrisă în limba engleză în 1915, a fost distribuită ca lectură în timpul războiului în Japonia și America în 1916. Rabindranath Tagore a fost discreditat de audiențele din Japonia și ridiculizat de presa americană. Totuși, el și-a continuat campania împotriva războiului. El a susținut că naționalismul agresiv și conflictele ar putea fi înlăturate prin studierea reciprocă a culturilor și istoriilor națiunilor și prin schimburi la nivelul învățământului superior.

Entuziasmul cu care mesajul său de cooperare internațională a fost primit în Europa l-a condus la ideea că India era cel mai indicat loc pentru înființarea unui centru internațional. În 1921, această idee s-a materializat prin inaugurarea oficială a universității sale internaționale, Visva-Bharati. Logo-ul Universității Visva-Bharati a fost preluat din Vedas, “yatra visvam eka nidam”, semnificând: “(locul) unde lumea întregă se întâlnește într-un singur cuib”.

El a cunoscut numeroși pacifiști și gânditori ai lumii prin care: Romain Rolland, Paul Richard, Bertrand Russell, Gilbert Murray, Helen Keller, Albert Einstein, Okakura Kakuzo, Yone Noguchi, etc. La îndemnul lui Romain Rolland, el a semnat Declarația Spiritului de Independență în 1919, alături de alți pacifiști ai lumii.

Primire la Carnegie Hall, New York

În esul său *Unitate Creativă*, el a stabilit programul Visva-Bharati pentru schimbarea lumii prin intermediul eforturilor locale. El a scris:

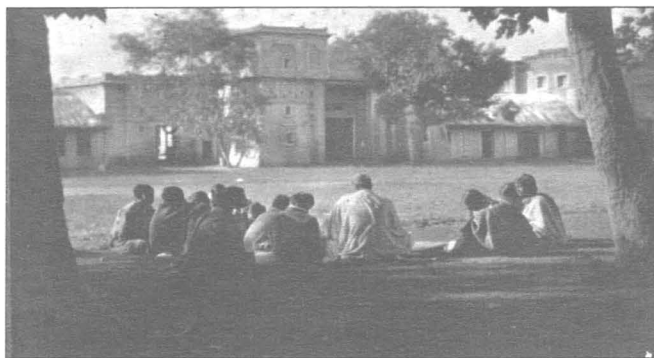
“Când vine vorba de adevăr, nu se pune problema de Est sau Vest.

Acesta este adevărul pentru care trebuie să luptăm aici, la Visva-Bharati”.

A fost cu adevărat o vreme în anii '20 și '30 când Visva-Bharati din Bengalul rural a devenit o adevărată comunitate globală. Acele persoane care au venit au devenit membrii unei comunități pe care au simțit-o și s-au angajat în predare, cercetare, reconstrucție rurală și crearea de opere de artă fără granițe naționale.

Studenți de la Santiniketan alături de sculptorul britanic Margaret Milward

Reverendul C.F. Andrews ținând un curs la Santiniketan

Învățând alături de etno-muzicologul Alain Danielou, din Franța

În ultimul deceniu al vieții sale, Rabindranath a găsit încă o modalitate de a comunica lumii, prin intermediul picturii. Lucrările sale au fost expuse în toată lumea.

Ca o concluzie la schița făcută vieții lui Rabindranath, putem spune că este un poet, romancier, eseist, pictor, compozitor, educator, luptător pentru dreptate socială, pacifist și internaționalist. Dar esența muncii sale de o viață o văd stând în eforturile sale neconținute de a introduce India în univăritate. Provocarea i-a fost inspirată de modul cum a articulat un umanism incluziv în istoria țării sale, lucru care pentru el avea o valoare eternă și pe care doare să îl susțină.

El a recunoscut faptul că problema rasială istorică a țării sale nu a fost niciodată soluționată dar a subliniat faptul că au existat răspunsuri creative mergând în direcția unității de-a lungul secolelor. El a scris faptul că nu vede o soluție în suprimarea diferențelor, ci vede o soluție în construirea unei sinteze mai profunde, realizând “o unitate esențială în diversitatea formelor” în ceea ce privește religia. Proclamând unanimitatea în ceea ce privește tuturor religiilor, el a scris în esul său *Conflictul raselor* următoarele: “*Oricât de diferite ar fi simbolurile și ritualurile, Dumnezeu, cel pe care încearcă să îl reprezinte, este atemporal și pentru a-l zugrăvi și înțelege cu adevărat este necesar să îl vezi în sufletul tuturor ființelor*”.

Angajamentul față de lume al lui Rabindranath a fost un element Upanișadic în devenirea sa care i-a înrădăcinat încrederea în omul universal. Nu este de mirare că a scris în cartea sa, *Personalitate*, următoarele: “*Încă de la începutul istoriei noastre poezii și artiștii au infuzat culorile și muzica sufletelor lor în structura existenței... Datorită acestui lucru am știut cu certitudine că pământul și cerul sunt țesute din firele minții umane, care este mintea universală în același timp*”.

Traducere de: Maria-Daniela Pomohaci și Georgiana Kivu

Maitreyi Devi despre Rabindranath Tagore*

Dr. Mihaela GLIGOR

Academia Română, Cluj-Napoca

Pentru mulți cititori români, Maitreyi Devi este un personaj. Unul exotic, fermecător, cum nu mai este altul în literatura română. Inspirat din realitate, ce-i drept, însă acoperit cu iscusita imaginație a celui ce i-a dat viață: Mircea Eliade. Oricum am lua-o, pe calea imaginației, ori pe cea a realității, legătura dintre Maitreyi și Eliade nu poate fi negată sau trecută cu vederea. Însă povestea din spatele romanului *Maitreyi* al lui Eliade, sau a celui răspuns, *Na Hanyate*, semnat de Maitreyi Devi și publicat la 40 de ani distanță, nu face obiectul rândurilor de față. Și aceasta pentru că Maitreyi Devi este mai mult decât un simplu personaj.

Poetă, eseistă, prozatoare. Una dintre cele mai remarcabile femei pe care le-a dat Bengalul. Inteligentă și plină de viață, mereu în slujba celorlalți, Maitreyi Devi a fondat, în 1964, Council for the Promotion of Communal Harmony și a fost vice-președinte al All-India Women's Coordinating Council.

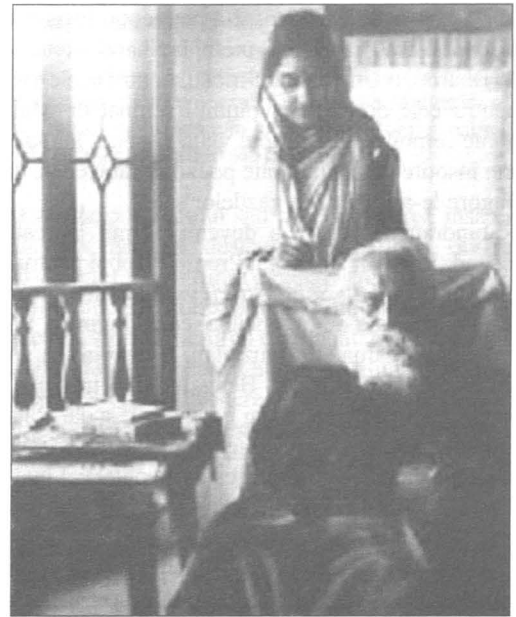
Fiica la fel de celebrului ei tată, Surendranath Dasgupta, profesor de filosofie la University of Calcutta, cu studii doctorale la Cambridge și autor al celor cinci volume de istorie a filosofiei indiene, *A History of Indian Philosophy*, Maitreyi Devi a primit o educație aleasă. Fire sensibilă, scrie poezii încă din copilărie. Primul volum de versuri i-a apărut pe când avea doar 16 ani, purtând Prefața lui Rabindranath Tagore. De altfel, pe lângă cele patru volume de poezie scrise de-a lungul timpului, cele opt lucrări despre viața și opera Guru-lui său, Rabindranath Tagore, Maitreyi a scris cărți de filosofie sau cu tentă socială și, de asemenea, cărți de călătorie. Pentru *Na Hanyate*, romanul-replică la povestea lui Eliade, Maitreyi Devi primește, în anul 1976, Sahitya Akademi Award, cea mai importantă distincție din partea Academiei de Litere a Bengalului.

Între lucrările sale despre Tagore se numără una mai aparte. Scrisă cu drag, din inimă, din dorința de a împărtăși cu ceilalți bucuria de a-l fi avut aproape pe *Gurudev*, de a-l fi văzut pe primul laureat Nobel al Asiei așa cum puțini au avut șansa, *Mongpote Rabindranath* [*Tagore la gura sobei în Mongpu*] este una dintre cele mai citite cărți despre Tagore din lume.

În Mongpu, un mic sătuc din regiunea Darjeeling, unde a trăit o bună bucată de vreme după căsătoria ei, Maitreyi Devi l-a avut ca oaspete de seamă pe Rabindranath Tagore. Între 1938 și 1940, Tagore a vizitat de patru ori Mongpu și a locuit în casa mai tinerei sale prietene. Pe perioada ultimei sale vizite și-a sărbătorit ziua de naștere, împlinirea a 80 de ani, alături de muncitorii de pe plantațiile de chinină și locuitorii de pe dealurile învecinate cu Mongpu. Multe dintre scrierile sale din acea perioadă au fost influențate de legătura intimă pe care a avut-o cu natura, în acest mic sat din Himalaya, aflat la 80 de kilometri de Siliguri.

Amintirile lui Maitreyi Devi legate de acea perioadă au fost publicate în anul 1974 sub titlul *Mongpote Rabindranath* și reprezintă, în fapt, un portret al lui Tagore, realizat de o admiratoare înfocată, care a pus zi de zi pe hârtie conversațiile purtate, glumele, proverbele, poemele și cântecele pe care Poetul le-a împărtășit celor din jurul său. Așa cum Maitreyi spune în Prefața sa la ediția originală, în bengali,

Cartea *Mongpote Rabindranath* nu este doar o biografie; este mai degrabă o consemnare a ceea ce pentru mine reprezintă însăși suflul vieții mele. În ultimii trei ani ai vieții sale, Gurudev a petrecut perioade scurte în casa noastră. Acele zile senine și fericite [...] ne-au oferit bucurii de necrezut. (n.a.)

Tagore și Maitreyi Devi

Mongpote Rabindranath ne prezintă o parte a universului în care Tagore a trăit, acea parte pe care Poetul a iubit-o cel mai mult. Își amintește cu nostalgie multe episoade din copilăria sa petrecută în Calcutta (azi Kolkata), despre greutățile și apoi bucuriile ce i-au fost oferite de Shantiniketan. Anii copilăriei, casa în care a venit pe lume, perioadele petrecute alături de familia sa, primele încercări poetice, izbânzile și eșecurile, bucuria și durerea, toate se împletesc cu dibăcie și contribuie la alcătuirea portretului unui creator de geniu care deși a ajuns pe culmile gloriei și-a păstrat mereu simplitatea și nu a uitat niciodată de unde a plecat în marea călătorie a vieții.

Undeva în mijlocul Kolkatei, adăpostită la umbra unor imenși palmieri, se ridică, mândră, *Jorasanko Thakurbari*, casa în care s-a născut, a trăit și lucrat o perioadă îndelungată și în care a murit poetul Rabindranath Tagore. În prezent, clădirea este sediul central al Universității Rabindra Bharati și al Muzeului Tagore din Kolkata. Jorasanko Thakurbari are o vechime considerabilă, 217 ani și o arhitectură pe măsură. Cu două etaje, cu o curte interioară în care aveau loc procesiuni religioase și cu verande largi ce practic o înconjoară, de unde poți admira o bună parte a Kolkatei, casa lui Tagore păstrează aerul vremurilor în care poetul era acolo. Camerele, de diferite mărimi, de la camera minusculă în care s-a născut Rabindranath, la cele în care își petrecea clipele soția acestuia, la camera părinților sau cea destinată oaspeților de seamă și până la biroul în care poetul lucra, toate redau simplitatea stilului bengalez. În camera în care obișnuia să lucreze Tagore se păstrează scaunul său favorit și o serie de obiecte personale. De asemenea, Muzeul, care este parte a Universității, adăpostește un număr important de tablouri originale semnate de Rabindranath Tagore, manuscrise și fotografii din diferitele sale călătorii. Principalul scop al acestei Case-muzeu și al Universității este de a perpetua memoria marelui poet Rabindranath Tagore, ca de altfel și acela de a nuanța rolul jucat de ceilalți membri ai

ilustrei sale familii în renașterea culturală a Bengalului de Vest în secolul al XIX-lea. Profesori și cercetători din întreaga lume au trecut pragul acestei Universități în dorința de a afla cât mai mult despre Rabindranath Tagore.

Niciun alt loc din India nu este atât de impregnat de personalitatea și moștenirea culturală și spirituală a marelui Rabindranath Tagore ca Bengalul. Și este normal să fie așa, deoarece poetul s-a născut în Calcutta, și-a petrecut o însemnată parte a vieții în acest oraș, iar în apropiere, la Shantiniketan, a înființat Viswa-Bharati, o Universitate-model pentru acele vremuri, etalon pentru cele de azi. În volumul semnat de Maitreyi apar amănunte semnificative despre viața și opera lui Rabindranath Tagore, însoțite de nenumărate poezii și cântece pe care oaspetele Tagore le-a împărtășit gazdelor sale.

Rabindranath Tagore a devenit primul laureat Nobel al Asiei când, în 1913, a câștigat Premiul Nobel pentru Literatură cu volumul *Gitanjali: Song Offerings*, cu o introducere de W.B. Yeats. Personalitate de tip enciclopedic, Tagore a fost, de asemenea, pictor, dramaturg, muzician. A surprins ca nimeni altul sensibilitatea și frumusețea Bengalului; a transpus poveștile populare în poezii fără egal, iar poeziilor le-a dat viață prin cântecele sale. A călătorit prin lumea întreagă și a primit numeroase distincții academice¹, însă ceea ce a contat cel mai mult pentru el au fost binecuvântările și cuvintele ce i-au fost adresate de către oamenii simpli, în mijlocul cărora și-a trăit viața. Și-a iubit concetățenii. Poate cea mai mare dovadă a prețuirii sale pentru poporul din mijlocul căruia s-a ridicat a fost înapoierea titlului de cavaler conferit de Regină, eveniment petrecut ca urmare a Masacrului de la Jallaiawala Bagh, când, pe 13 aprilie 1919, armata engleză a deschis focul asupra unei adunări formate din copii, femei și bărbați neînarmați, adunați la un Festival religios. Tagore îi spune tinerei Maitreyi:

[...] am scris scrisoarea aceea și nu mi-a păsat deloc de consecințe. Mă simțeam strivit de o durere stearpă și nu aveam altă cale de a o evita. Ei (englezii) au considerat-o o mare insultă. În Anglia, chiar la multă vreme după asta, am observat că oamenii n-au putut să uite. Era o jignire adusă reginei.

Universul lui Tagore și respectul pentru personalitatea sa este neschimbat. Bengalezii, și nu numai, știu să îl respecte și azi. Omagiul adus lui Tagore este un ritual fără de sfârșit. Pentru bengalezii de azi această veșnică reverență este o trăire profundă, o legătură intimă, peste timp, cu cel care le-a deschis ochii și mințile, cu cel care a sădit în sufletele lor dorința de cunoaștere și le-a arătat calea către sensibilitatea ce zăcea în interiorul fiecăruia dintre ei. În Bengal, Rabindranath Tagore este un zeu. Și-a trăit viața modest, a suferit enorm, însă a găsit mereu puterea de a-i învăța pe ceilalți, de a-i face să zâmbească.

O întreagă lume știe că Rabindranath Tagore a fost poet, eseist și dramaturg, de asemenea, pictor și muzician prolific, compunând cam 2230 de cântece. Bengalezii au în vocabular expresia *rabindrasangit*, adică “cântecele lui Rabindranath”, acestea fiind parte integrantă a culturii bengaleze. Muzica lui Tagore este inseparabilă de literatura lui, majoritatea acesteia din urmă constituind materia primă pentru cântece. Două dintre cântecele lui Tagore sunt astăzi imnuri naționale ale statelor Bangladesh și India: Amar Shonar Bangla², respectiv Jana Gana Mana³.

Însă doar cei care i-au stat în preajmă pot spune cu adevărat câte ceva despre Omul Rabindranath Tagore. Iar Maitreyi Devi face acest lucru ca nimeni alta. Respectul ei față de geniul lui Tagore răzbate din fiecare pagină:

Rămânând apropiat de toți se ridica deasupra tuturor și asta este dovada măreției sale. [...] El era preceptorul țării. Ne-a trezit din amorțeală în tărâmul înțelegerii clare, la bogăția și bucuria expresiei artistice. Bengalul s-a îmbogățit prin învățăturile lui, prin aroma gândurilor sale, și totuși nu s-a pus pe sine niciodată pe un piedestal, dornic să țină predici, ci a preferat să fie prietenul oamenilor, intrând în sufletele lor, plin de înțelegere la durerile și bucuriile, suspinele și zâmbetele celor ce-l înconjurau. Nu dădea nimic de-o parte, nu îndepărta nimic; accepta cu bunăvoință orice i se cerea să facă. Ne-a lăsat să fim cum eram, atât de diferiți de el, chiar dacă el era unul de-al nostru. Acum, după multă vreme, cu cât mă gândesc mai mult cu atât mă minunez de toate acestea. De aceea spun că el n-a fost doar preceptorul nostru, nu numai un mare scriitor, ci mai ales un prieten al oamenilor.

Cuvintele, cu sensurile lor limitate, par insuficiente să exprime felul în care personalitatea lui ne-a fost dezvăluită, cum îl vedeam și detașat și absorbit, în același timp. Oricât de absorbit ar fi fost de ceea ce scria, se putea rupe într-o secundă și ni se alătura. Îl interesau plăcerile sau durerile noastre, problemele noastre de zi cu zi, stând de veghe asupra noastră cu afecțiune și neliniște. Nu privea doar de pe marginea țărâmului, ci se avânta în mijlocul șuvoaielor vieților noastre, simțindu-le cursul.

Maitreyi este conștientă de binecuvântarea pe care prezența lui Tagore o aducea în viața ei. De altfel, chiar spune acest lucru. Și avea dreptate.

Oricine îl poate cunoaște pe Rabindranath, poetul și scriitorul, prin scrierile sale. Însă frumusețea spiritului ce radia din el nu era accesibilă multora, și nici posterității.

De cealaltă parte, cuvintele venite din partea lui Rabindranath sunt adevărate lecții; ele surprind o parte a filosofiei care l-a ghidat o viață întreagă. Poetul vorbește despre lucrurile care au fost cu adevărat importante pentru el, care au făcut diferența între o viață obișnuită și una cu adevărat extraordinară, pusă în slujba națiunii din care s-a ridicat, în slujba cunoașterii și, în cele din urmă, în slujba umanității. Pentru care, așa cum aflăm și din dezvăluirile pe care i le-a făcut lui Maitreyi, s-a sacrificat, într-un fel, mereu:

Nu sunt deloc atașat de viață. Știi, e un singur obstacol, Viswabharati a mea. După ce am trecut prin atâtea suferințe pentru a o ridica, nu va mai rămâne nimic din ea după mine? Ea e singura care mă îngrijorează. Nici nu-ți poți imagina câtă muncă stă în spatele ei. [...] Acum mă tem că tot ce am ridicat cu mare durere se va sfărâma după moartea mea. Mai mult, cum vor trăi ei (fiul lui și ceilalți elevi)? Pentru ei am construit un loc nobil, o atmosferă mai elevată – o să fie distruși complet dacă dă faliment. Singura buturugă în calea morții mele e Viswabharati a mea, nimic altceva.

În Shantiniketan, Rabindranath a pus bazele unei Universități aparte, numită Viswa-Bharati (“din întreaga Indie”). În vremea lui Tagore, cursurile se țineau în aer liber, în curte, în jurul copacilor, cursanții, cu vârste cuprinse între 6 și 25 de ani, învățând într-un climat de libertate absolută, și într-o totală comuniune cu natura.

Acolo, în mijlocul naturii, înconjurat de admiratori, l-a întâlnit și Mircea Eliade care-și amintea cu plăcere că:

[...] Dasgupta m-a luat cu el la Shantiniketan, să-l cunosc pe Rabindranath Tagore. A fost una dintre experiențele hotărâtoare ale aceluia an. M-am trezit dintr-o dată în “adevărata viață indiană” după care tânjiseam. Totul mă fermeca în această Universitate, în care cursurile se țineau adesea în grădină, în jurul unui arbore.

[...] Prezența lui Tagore era charismatică. Îi recunoștea geniul în chiar felul lui de a trăi. Ghiceai că Rabindranath Tagore se bucură și profită de viață, așa cum foarte puțini contemporani erau încă în stare s-o facă. Nu-și pierdea timpul, era întotdeauna prezent, ca și cum orice obiect, orice floare, orice pată de lumină ar fi fost o epifanie. Viața lui

era de fapt o continuă "creație". Când nu medita sau scria, compunea melodii [...], picta sau stătea de vorbă cu prietenii și cei care veneau să-l vadă⁴.

Viśva-Bharatī păstrează viu și astăzi spiritul lui Rabindranath. E liniște la Shantiniketan. În zilele noastre, zona în care aveau loc cursurile face parte din complexul muzeal, alături de casele lui Tagore. Poetul avea mai multe case, locuind în ele în diferite perioade, în funcție de starea de spirit. Fiecare casă are o arhitectură diferită în raport cu cealaltă. Însă, la fiecare s-au adăugat camere pe parcurs, acest fapt fiind vizibil și, de asemenea, un element ce dă originalitate întregului complex. Se păstrează și mașinile cu care Rabindranath obișnuia să se plimbe și, la fel ca și în casa din Kolkata, o serie de obiecte personale. Muzeul adăpostește tablouri, gravuri, manuscrise..., lucruri ce odinioară îi erau indispensabile lui Tagore.

Sute de indieni vizitează zilnic complexul muzeal. Își lasă cu pioșenie papucii la intrarea în casele din care, odinioară, răzbătea glasul lui Tagore. Schimbă impresii în șoaptă, pentru a nu deranja cu prezența lor spiritul lui Rabindranath, despre care se spune că are grijă de locurile pe care le-a iubit atât de mult. Grupuri de copii veniți în excursie din toate părțile Indiei învață lucruri noi despre Gurudev Rabindranath, învață că viitorul le aparține și că ei îl pot schimba, prin cunoaștere. Și ce loc ar fi mai potrivit pentru a învăța acest lucru decât Shantiniketanul, cu trecutul lui cultural nemaipomenit?

Muzica și poezia l-au însoțit toată viața pe Rabindranath. Pe parcursul vizitelor sale la Mongpu obișnuia să își întrețină audiența recitând îndelung sau cântând. Însă dincolo de aceste activități, la Mongpu a și scris. Destul de mult, după cum ne povestește Maitreyi. Deși aflat la o vârstă înaintată, Poetul avea o disciplină nemaipomenită când venea vorba despre scris:

[...] dacă nu stau la masa de scris [...] îmi pierd șirul gândurilor. Scrișul nu se face când stai tolnit, adormit pe jumătate într-un scaun comod. E disciplină, și nu relaxare.

În ceea ce privește poezia, aceasta

[...] poate lua o formă cu totul nouă în mintea cititorului. Există căi diferite de a o înțelege; cei ce o analizează și despică firul patru nu se apropie cu adevărat de poezie. Pentru a fi capabil să o înțelegi în totalitate trebuie să ai aptitudinea de a trăi bucuria pur extatică. Poezia se pierde în vehemența vivisechției. În cea mai mare parte, profesorii sunt cei ce o distrug – cei ce o adnotează și o explică în clase – "astfel, poetul a vrut să zică..." – vai! Ce a vrut poetul să zică poți găsi doar în poem, nu în buzunarele lor. Ei se vâra peste fiecare cuvânt spre a găsi de ce a fost scris, care-i este adevăratul sens, sens pe care nimeni nu l-ar bănuși fără explicațiile lor. Ce folos au comentariile acestea? Dacă poemul e bun, este desăvârșit prin sine, sensul bucuriei și al frumuseții sale este inclus în el – dar dacă întreb – critica n-are nici o trebuință? Sigur că are – iar adevărata critică este literatură – este o muncă creativă și nu de puțină valoare. Analiza însă este inutilă – e inutil să înveți de la un *pandit*⁵ frumusețea unui poem. Am observat un lucru și anume că o minte nesofisticată poate fi cuprinsă de farmecul unui poem într-un mod în care cei ce o analizează nu reușesc niciodată. Ei și-au pierdut acea calitate a minții, sau poate n-au avut-o niciodată. Poanta este că poezia trebuie apropiată cu simpatie și emoție.

Împletea utilul cu plăcutul, recitarea și tânguirea duioasă a cântecelor sale cu prelegerile savante. Iubea muzica și se refugia în ea ori de câte ori putea. Întrebat despre acest gest al său, răspunsul a venit sub forma unei destăinuirii cu valoare educativă:

Lumea muzicii e o lume diferită; un sălaș îndepărtat și o altă treaptă... nu trăim adesea acolo. Muzica ne scapă de lumea asta mică,

unde ne-a fost dat să trăim, înotând în mici plăceri și dureri; ne poartă spre sfere dintr-o regiune mai înaltă, spre o altă lume. Ambianța vieții de zi cu zi e total diferită de experiența ce o avem în acea regiune, pe tărâmul artei. Simțim în sufletele noastre acea atingere greu de descris, dar nu aparținem acelei lumi și de acolo și sentimentul ăsta de tristețe. Muzica ne întinde mintea spre o regiune unde aceasta nu poate pași și rămâne atârnând în mod riscant, gata în orice moment să cadă înapoi la locul ei original de dedesubt. Așa cum valurile oceanului se întind spre țărm pentru o clipă ca mai apoi să se întoarcă spre hotarul lor, la fel și mințile noastre își depășesc hotarul care le îngreudește și plutesc în muzică... dar ajung la țărm, unde nu se pot ține de nimic și trebuie să se întoarcă la lumea noastră de dedesubt. Mintea nu se poate adapta acestei intrări momentane în lumea frumuseții și astfel fericirea de care se bucură este amestecată cu durere.

Vorbea rar despre trecutul său plin de durere⁶, însă când o făcea, cel în fața căruia se destăinua putea lesne observa că întotdeauna destinul său ca ființă umană s-a împletit cu rolul lui de Dascăl, de iubitor de cunoaștere, de om pentru care educația este supremul scop al vieții. Și dacă analizăm cu atenție biografia lui Rabindranath, poate că nu e în totalitate greșit să spunem că această sete de cunoaștere, această dorință de a-i învăța pe ceilalți, această muncă susținută legată de Shantiniketan l-a salvat de durerea imensă pe care trebuie s-o fi simțit atunci când și-a pierdut soția și copiii:

Școala de la Santiniketan se deschisese – n-aveam bani – datoriei-le creșteau și mă striveau... și muncă fără sfârșit. Ce șansă aș fi putut avea să mă concentrez asupra propriei mele fericiri și suferințe? A doua fiică a mea zăcea pe pat de moarte, în Almora. Chiar și atunci a trebuit să fug la Santiniketan ... Alergam într-una dintr-o parte în alta. Dar știi ce mi-a lipsit cel mai tare? Faptul că nu era nimeni căruia să-i spun toate astea. În viață "poveștile" se tot adună – trebuie spuse cuiva, nu neapărat pentru a cere sfaturi, ci doar pentru a le spune, și nu se poate face asta cu oricine. Pe când mă luptam cu toate, și munca se tot aduna, iar fiica mea avansa treptat către moarte, durerea era că nu era nimeni căruia să-i fi spus toate aceste lucruri.

Oare câți oameni de litere și-au sacrificat sau își sacrifică propria viață pe altarul obligației intelectuale ?

Am făcut tot ce ar fi trebuit să fac dar nu m-am lăsat niciodată prins în mrejele vieții. Tot ce am făcut am făcut de la distanță... așa cum omul ar trebui să facă, cu o atitudine detașată, gândind și cugețând la orice detaliu... să-i cresc pe copii, să-i educ, a fost mai mult o obligație intelectuală.

Discuțiile sale cu Maitreyi acoperă domenii variate, de la muzică, pictură, poezie, sfera medicală, botanică... până la chestiunile ce țin de filosofie. Însă mereu îi împărtășește din bogata sa experiență de viață.

Nu avem răspuns la întrebări de genul: "de unde vin, unde-o să plec?" Când se apropie sfârșitul, nimeni nu știe de tot se sfârșește sau nu. Cine știe de trecutul e pe veci pierdut? Nici ce ne așteaptă și nici ceea ce deja a trecut nu există pentru noi; singura realitate tangibilă e clipa asta. Dar există și realitatea intangibilă. Trecutul pentru mine e pierdut fără de urmă, dar cine știe de e chiar pierdut? Viitorul mi-e necunoscut, dar există.

Cu siguranță era interesat de religie și avea ceva de spus despre viață și moarte. De altfel, ideea unei relații directe, lipsită de teamă și plină de bucurie cu Dumnezeu poate fi găsită în multe dintre scrierile lui Tagore, inclusiv în poemele din *Gitanjali*. Și asta pentru că Tagore s-a inspirat din tradițiile religioase ale Indiei, texte antice sau poezii populare. De unde și ambiguitatea experienței religioase ce este centrală în multe dintre poemele devoționale ale lui Tagore, ceea ce le face atractive, indiferent de credințele religioase ale cititorilor.

Și poate că, privit și din această perspectivă, a pluralismului religios, faptul că Rabindranath Tagore a numit Visva-Bharati („din întreaga Indie”) Universitatea de la Shantiniketan, înseamnă că deși diferiți din multe puncte de vedere, totuși, noi, oamenii, avem ceva în comun: setea de cunoaștere, aspirația către mai bine, simțul estetic și câte altele. Și dincolo de acestea, simplitatea, care în India este cea mai mare avere. Dacă vrei să înveți despre toate acestea, India este locul cel mai potrivit. Iar versurile lui Tagore pot constitui un bun început.

Într-un moment de destăinuire, vorbind despre viață și moarte, Tagore o învață pe mai tână să ascultă o lecție importantă:

Dacă există ceva numit suflet, atunci probabil are de încheiat un ciclu, mai înainte de a se dezlega de vechile lanțuri ca să intre într-o existență nouă. Dar dacă aceste lanțuri se rup brusc și nu așa cum se cuvine, atunci apariția unei existențe dintr-o altă parte fi întârziată și nefirească ... e drept, este imposibil să ghicești ce se poate întâmpla sau nu, totul e nesigur. Și totuși, cred că fiind nefiresc e posibil să existe un conflict, o tortură... Dincolo de asta, mai e ceva ce-mi trece prin minte - când îți moare cineva drag, nu e bine să încerci să-l oprești prin durerea sau atașamentul tău. În viața mea, ori de câte ori a apărut moartea și am înțeles că nu mai aveam nici o speranță, mi-am adunat toate puterile și-am gândit: “Te las să pleci, mergi urmându-ți destinul”. N-am încercat să-mi opresc nici copilul... când trebuia să plece, dorința și durerea mea nu trebuiau să-l lege de cătușele pământului. N-ar trebui să-l împiedicăm pe muribund să-și rupă legăturile cu lumea asta. Fie ca plecarea să-i fie ușoară, fără efort. Când este nevoie să renunțăm trebuie s-o facem cu resemnare. Curgerea lucrurilor nu stă în puterea mea; doar eu însumi stau în puterea mea. Nu mă opun niciodată inevitabilului. Nu-i de nici un folos să ne rănim sau să luptăm împotriva a ceea ce trebuie să se întâmple. Indiferent de cât de neplăcut sau de dureros este, ceea ce este sigur că se va întâmpla trebuie acceptat cu stăpânire de sine. Este bine să faci astfel, este drept. Dacă vei fi lângă mine când voi muri, să nu fi tulburată de durere, să nu mă chemi înapoi. Încearcă să mă părăsești... Cred că acesta e cel mai mare ajutor ce-l putem da unui muribund.

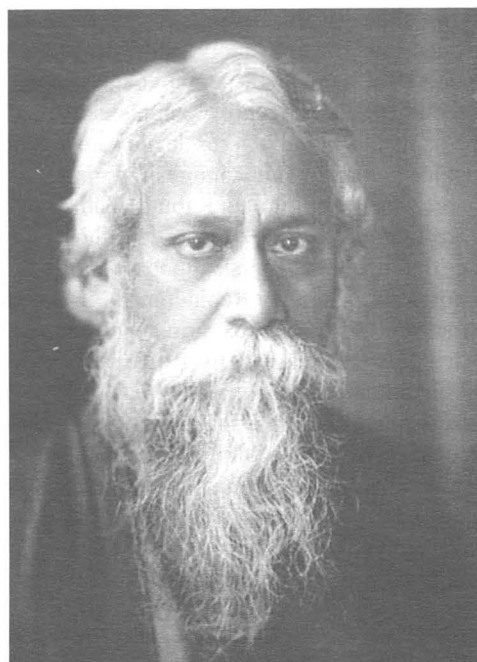
Rabindranath Tagore a părăsit această lume pe 7 august 1941, în casa din Calcuta, înconjurat de familie și prieteni. A lăsat în urma sa o moștenire culturală impresionantă, poeziile și cântecele sale fiind și astăzi parte integrantă a vieții de zi cu zi pentru locuitorii Bengalului. Universitatea de la Shantiniketan, Visva-Bharati, este una dintre cele mai căutate universități ale Indiei moderne. Cursurile nu se mai desfășoară sub copaci, așa cum se întâmpla pe vremea lui Tagore, însă atmosfera de profundă intimitate cu natura a rămas aceeași. Același sentiment de liniște și deplină armonie domnește și în *Jorasanko Thakurbari*, casa familiei Tagore din Calcuta, în prezent sediu al Muzeului Tagore și al Universității Rabindra Bharati, a treia Universitate fondată în Calcuta și una dintre cele mai bune pe care metropola le are în zilele noastre.

Trecând pragul casei Poetului, aflată în partea de nord a Calcuttei, intri într-o lume a culorilor și a cuvintelor. Nu găsești aici nimic din larma orașului. Doar vânzătorul de mango ce își laudă marfa cu o voce târăgănată, așa cum, poate, o făcea și bunicul lui pe vremea în care Poetul se plimba pe veranda largă de la etajul superior. Pe un perete se află pictat arborele genealogic al familiei Tagore, iar ghidul nostru ne spune că toți urmașii direcți ai lui Rabindranath s-au stins.

„Replica sinelui creată ca viață și formă se va duce, lăsând în urmă-i iluzia luminii și a umbrelor...”, ar spune Poetul. Plecarea i-a fost ușoară, fără durere... Multe au rămas în Jorasanko Thakurbari așa cum le-a lăsat. Și mai multe au

rămas în inimile celor ce l-au cunoscut. Amintirile acestora s-au transformat în lecții de neuitat, precum e și lecția de la Mongpu. Maitreyi Devi a făcut parte dintre cei privilegiați, dintre acei câțiva care au putut sta la picioarele Poetului și care au avut ocazia să îl cunoască așa cum era: mereu aici, însă în același timp dincolo. Prezent, fizic, între cei din jurul său, însă aflat departe, prin puterea gândului.

Maitreyi Devi a reușit să îi surprindă personalitatea extraordinară. A făcut-o cu dibăcie și devotament, cu dragoste și responsabilitate. „Fără el, viața merge înainte; dar cu el, în compania lui, viața dansează prin scurgerea sa plecticoasă, veselă ca un pârâu de munte”.

Rabindranath Tagore, la maturitate

Note

* Fragment din Introducerea – “Maitreyi Devi și Rabindranath Tagore. Lecția de la Mongpu” – la Maitreyi Devi, *Tagore la gura sobei în Mongpu* (traducere din Bengali de Dana Sugu, Introducere de Mihaela Gligor, Prefață de Maitreyi Devi), Cluj-Napoca. Editura Casa Cărții de Știință, 2008, pp. 5-19; ISBN: 978-973-133-354-0.

1. În 1926 Rabindranath Tagore a ajuns și în România și a primit un Doctorat Honoris Causa de la Universitatea din București.

2. *Lit. Bengalul meu de aur*. Deși imnul Bangladeshului, la vremea când versurile au fost scrise Bangladesh-ul era parte a Indiei, Bengalul de est.

3. *Lit. Mintea oamenilor*.

4. Mircea Eliade, *Memorii*. 1907-1960, ediția a doua revăzută și indice de Mircea Handoca, București, Editura Humanitas, 1997, pp. 178-179.

5. Pandit: [<sk.] erudit, înțelept.

6. Rabindranath Tagore a avut cu soția sa, Mrinalini Devi, cinci copii: trei fete și doi băieți. Începând cu 1902, anul morții soției sale, la doar 29 de ani, universul familial al Poetului începe să se prăbușească. Își pierde, rând pe rând, trei copii.

Rabindranath Tagore, artist al umbrei și al luminii*

Carmen MUȘAT-COMAN
Editor

„Ceea ce acceptăm singuri nu mai reprezintă o încercare grea” - Gora

Rabindranath Tagore, natură predominant literară, a adoptat ușor tot ce ținea de viața culturală națională și mondială. Omul, „nepot al naturii”¹, era pentru el unul singur, iar cultura universală era moștenirea sa inalienabilă. Personalitatea lui s-a manifestat în toate formele artei, fiecare formă completând-o pe cealaltă. Poeziei s-au alăturat muzica – modalitate de exprimare a sufletului –, teatrul, coregrafia și, nu în ultimul rând, pictura – formă de apropiere de ceea ce este divin în lume.

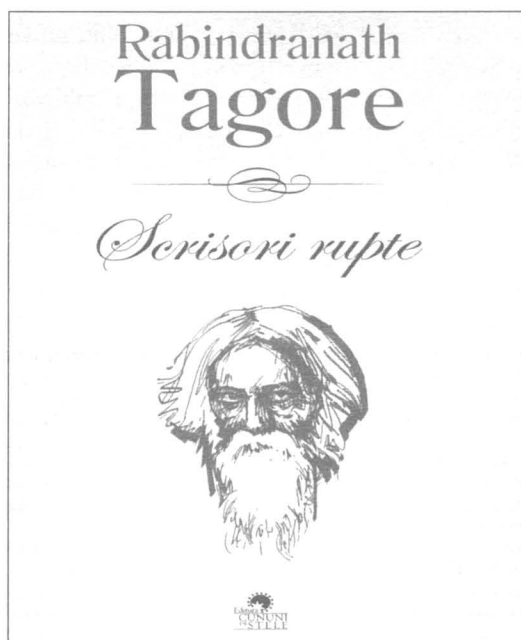
Pictura apare ca un alt mijloc de expresie a sensibilității sale. Admirase întotdeauna operele maeștrilor japonezi și europeni, pictura modernă non figurativă. Din dragoste pentru frumos, fondează în 1918 Școala de arte plastice Kālabhavana, iar în 1921, la Santiniketan (Lăcașul păcii) înființează un institut de învățământ superior, centru de cultură indiană și universală (Visvabharati), întruchipând idealul de viață al lui Tagore.

Primele sale expoziții de pictură și desen din 1930 în Franța, Anglia, Germania, Norvegia, Rusia și America și următoarea în India, în 1931, au constituit o surpriză pentru cei familiarizați cu pictura indiană. Nici o pictură nu avea titlu, absență motivată de poet prin următoarele cuvinte: „Este cu totul imposibil să-mi botez picturile. Motivul este că eu nu pictez nici o temă gândită. Din întâmplare o figură necunoscută se formează după mișcările stiloului (...) Picturile mele vin pe neașteptate și nepoftite. Eu mă ocup de crearea artei, îi las pe alții să le dea nume.”

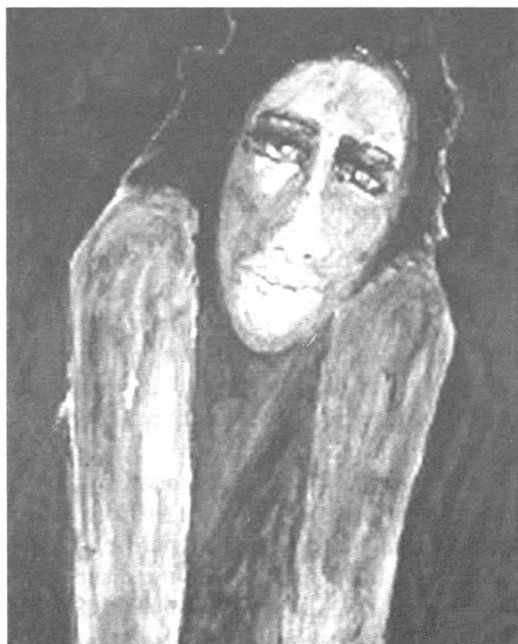
Tagore impunea un alt ritm celor 8000 de ani de pictură tradițională. Erau cunoscute picturile rupestre de la Ajanta și Bagh din perioada Gupta (350-500 e.n.), care înfățișau scene de la curtea regilor, de un dinamism poetic al mișcării. Secolele următoare aduceau tablourilor statice o stilizare a expresiei feței; pictura miniaturală atinsese apogeul în timpul domniei lui Akbar (1556-1605) și apoi a fiului său Jahangir (1605-1627); după o perioadă de declin, pictura renaște, datorită școlii rajasthani, care se inspiră din tradițiile locale artistice și religioase. Către sfârșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX, artiștii indieni au început să adopte pictura în ulei și în acuarelă în stilul realist, fără să aducă totuși un stil nou, diferit. În prima jumătate a secolului XX, școala din Bengal a dat naștere unui nou stil, inspirat de picturile murale; mai târziu alți artiști, printre care și Amrita Sher Gil, în ciuda influenței tradițiilor europene, au creat opere de artă adânc înrădăcinate în tradiția indiană.

Tochmai de aceea lucrările lui Tagore, în plin secol XX, au părut ciudate, nonșalante, tulburătoare, fantastice. Tagore însuși spunea: „Compatrioții mei au fost nedumeriți pentru că nu știu cum să se pronunțe asupra picturilor mele.” Esteticieni ca O.C. Gangoly și A.K. Coomaraswamy au recunoscut însă statutul lor, pe când pictorul Nandalal Bose a salutat „calită-

țile lor de prospețime și forță care transformă vechiul în nou”. „Trebuie să ne reeducăm în valorile fundamentale de artă – a scris Bose – și nici un altul nu poate s-o facă mai bine decât

Lucrare recent editată de Carmen Mușat-Coman la Editura Cununi de Stele

Pictură a lui R. Tagore, scoasă la licitația de anul trecut, din Anglia

cel care creează forme, a căror forță nimicește clasificările noastre și ne face să-l admirăm pe artist. Dacă ni se pare că Rabindranath este crud și distrugător, aceasta se explică prin faptul că el sparge bolovaniile din terenul nostru pentru ca viitoarele flori să fie asigurate de sevă.”

Pictura sa era un fenomen de rebeliune, care se deosebea de valorile profunde și senine pe care poetul le prezentase și dezvoltase în opera sa literară, extinsă de-a lungul a mai mult de jumătate de secol. Înainte de a picta, în jurul lui fusese atâta lumină, „de parcă cineva își înmuia pensula în sufletul meu și-mi transmitea culoarea peisajului multicolor al Naturii” –, de aceea simțea că se contopește cu cerul, lumina, vântul și marea. Mai târziu apar întrebările, nelămuririle. Tagore avea de rezolvat conflictul dintre o lume placidă, tipică, cu valori etern moștenite și o lume plină de incertitudini, anxioasă; avea de răspuns întrebărilor secolului XX. Simte că „infiniul ne copleșește cu o profundă tristețe izvorâtă dintr-un veșnic dor de depărtări... Dacă ne străduim să ne concentrăm, vom reuși să talmăcim doar parțial armonia vastă a îmbinării tuturor luminilor și culorilor universului într-o perfectă melodie a minților noastre.” Această criză majoră a vieții sale și-a găsit expresia în desenele pe care a început să le facă pe paginile manuscriselor sale, care câteodată aproape că acopereau textul. Ștersăturile apăruseră încă din 1874, când avea numai 13 ani. Sunt meandre încâlcite, complicate, de unde te privesc mereu ochi vii, care încearcă să descopere sensul vieții; unghiurile atrag atenția asupra lor ca fiind configurații ritmice și complete. Tagore ștergea părțile abandonate în așa fel încât nimeni nu putea descifra nici măcar o literă din ele. Oricine ar fi vrut să dea o formă ștersăturilor. Tagore făcea doar atâta. Copilul care se afla în sufletul lui de artist zgăria hârtia cu stiloul și crea distrat diverse și stranii forme artistice. Pictura sa nu pornește din vreun motiv, n-are nici o țintă. Originea sa nu rezidă în nici o intenție de a face ceva – sau poetul nu este conștient de o astfel de intenție care stă în subconștient. Pictura lui pornește de la o formă la alta – liniile și culorile mereu transformă formele; mergând în acest fel, ele ajung la o fază când nu mai pot fi retușate. Nu se poate adăuga nici o linie, nu se poate schimba nici o nuanță de culoare. Atingând cest apogeu, ele capătă viață în ochiul lăuntric al artistului. După călătoriile în străinătate, locul ștersăturilor a fost luat de forme închise, de umbre elastice. Formele incisive de până atunci s-au transformat în monograme detaliat elaborate cu o tendință spre evocarea unor forme organice și pline de esență. Simultan a apărut o stilizare geometrică, unghiulară. Aceste schițe de început, datând din 1928, au fost lucrate cu stiloul; la puțin timp au apărut desenele în două sau trei culori, penița a început să fie folosită și lateral, apoi degetele, bucați de cârpă și în cele din urmă, penelul. Culorile neamestecate formau structuri distincte, dar domina caligrafia originală, pură, lichidă. În locul pregătirii academice și tehnice, Tagore a putut pune simțul său înnăscut pentru ritm, semnul impecabil al sintaxei și caligrafia sa elegantă și disciplinată. Opera sa literară din această perioadă nu arată nici o dezvoltare paralelă cu pictura sa. Experiența primelor desene poate că i-a cristalizat meditația dar independența creativă a lui Tagore nu a fost delimitată de propriile teorii. Înainte ca ritmul semnificativ să fie proclamat ca ultimă și finală valoare, flexibilitatea lineară a umbrelor policrome în spațiu a fost în 1929 dintr-o dată asaltată de o policromie distinct flamboaiantă.

Aceste fantasmagorii mai degrabă ciudate decât frumoase au relevat o lume extraordinară, capricioasă și intimă, sur-

prinsă în procesul ei de luare a unei forme și de căpătare a unei consistențe. Reorganizarea emotivă a formelor, practica de primii expresioniști a părut să fi fost rapidă. Culorile s-au transformat într-o luminiscentă pătrunzătoare. Desenele și picturile ating proporții mai ample dar continuă să rețină verticalitatea paginii scrise. Hârtia a continuat să fie suportul acestora pentru că pe ea se putea fixa imaginea proiectată și care era prin ea însăși definitivă. Poetul și pictorul se întreabă acum „dacă e ușor să torni imaginația veșnic schimbătoare în matricea solidă a realului vieții.”

Începând din 1932, Tagore a folosit culori opace și pânză aspră; creioane, cerneluri corozive experimentale, culori vegetale, lacuri de diferite feluri erau aplicate pe orice fel de hârtie, neținând cont de felul materialului. Singura sa încercare de pictură în ulei pe pânză a fost abandonată la jumătatea drumului, pentru că se usca prea încet. Opera sa conține mai mult de 3000 de desene și picturi din perioada 1928-1940. Nandalal Bose scrie: „Numărul picturilor sale realizate în 10-12 ani întrece numărul total al picturilor realizate de toți marii pictori bengalezi la un loc în ultimii 50 de ani. Mai bine de 1500 de picturi ale sale se află la muzeul din Santiniketan.”

Arta lui are adesea tendința de a deveni halucinantă, populată de ființe care seamănă cu fantome ieșite din inconștientul poetului: panglici animate, compoziții cu flori-păsări, animale arhaice fără nume, reptile primitive, vase-monstru, nuduri senzuale pe mobilă extravagantă, protagoniști improbabili într-o misterioasă melodramă, pelerini unghiulari căutând ceva la infinit, case romantice, de vis, ilustrații pentru povești pierdute în vreme, amurguri incandescente pe câmpuri, plimbări liniștite, tipuri familiare, personaje și portrete, măști ale sarcasmului, măști ale groazei, fețe sentimentale, fețe ovale cu buze tăcute și cu ochi care te pironesc, toate proaspăt formale, rampante.

Lumea interioară a fost populată de entități proprii, aparținând atât lumii reale cât și lumii visului. „Nu știu de ce frumosul este comparat mereu cu visul, poate pentru a sublinia frumusețea, eliberând-o de toată greutatea realului.” În ciuda acestei idei, Tagore trece de la abstract la concret. Începe să picteze capete fără corp, părțile umane devenind problema cea mai importantă. Fața ovală, gânditoare a unei femei, cu ochi mari, neînsuflețiti, a fost probabil cea mai obsesivă dintre teme. Expusă pentru prima oară în 1930, această pictură a cunoscut mai multe variante. Locul fețelor ovale, alungite până la limită, alte domnișoare Pogany, a fost luat de fețe dramatice în mod excesiv, cu nări largi, pictate în culori dramatice. În contrast, picturile reprezentând peisaje tindeau adesea spre o atmosferă difuză, mătăsoasă, umedă. Peisajele sunt marcate de linii care le schimbă cursul și densitatea, urmând câte o poruncă interioară a sufletului. Aici, liniile sunt departe de a fi geometrice, ca și cum ar corespunde unor impulsuri nervoase ale autoreprezentării. Ultimele desene au fost făcute cu o tremurătoare, nervoasă sensibilitate; absorbând influențele vestice contemporane, el a creat ceea ce e privit ca genul individual. Nu poate fi integrat în nici un curent, opera sa fiind personală, originală.

Note

* Publicat în *Literatorul*, anul II, nr. 14 (31), 10 aprilie 1992, p.12

1. Amita Bhose, *Eminescu și India*, București, Editura Cununi de stele, 2010

TEODOR NEGOIȚĂ

Ambasador onorific al României în Antarctica

Dacă ar fi trăit, cercetătorul și exploratorul român Teodor Gheorghe Negoiță ar fi împlinit, la 27 septembrie, 65 de ani. Din păcate, a decedat neașteptat la 23 martie 2011. Născut la Sascut (1946), județul Bacău, a urmat Liceul Internat, apoi Facultatea de Chimie din Iași (absolvent în 1973). Este inițiatorul Programului Român de Cercetări Polare și participant, între 1990-2006, la 13 expediții în Antarctica și Arctica, fiind deocamdată și singurul român care a atins Polul Nord (în 1995). A condus Institutul Român de Cercetări Polare (din 1994) și a reprezentat România la Tratatul Antarctic din 1997.

A străbătut, în condiții extreme, nordul Canadei, Insulele Bylot și Baffin (în 1992), apoi Groenlanda și insula Spitsbergen (în 1997 și 2002), atingând pe schiuri Ghețarul Lomonosov (2002). În calitate de invitat, a participat la cea de-a 43-a Expediție Rusă în Antarctica (1998) și la cea de-a 19-a Expediție Chineză în aceeași zonă. Este inițiatorul și directorul primei stații de cercetare românească în Antarctica „Law-Racoviță” (din 2006), astăzi, spre regretul oamenilor de știință români, cvasi-abandonată.

Lista lucrărilor științifice publicate de Teodor Gh. Negoiță, singur sau în colaborare, în domeniul cercetărilor polare, cuprinde peste 30 de titluri, a abstractelor tot atâtea titluri, iar în cadrul Tratatului Antarctic are publicate 16 contribuții. Editura Fundației Antarctice Române i-a publicat două titluri de referință: *Ambasada României în Antarctica. Stația Law-Racoviță* (2006) și *Știință pe gheață. Cu chinezii în Antarctica* (2004), lucrări cuprinzând mărturiile directe ale exploratorului român despre zonele străbătute.

În context, semnalăm că Tratatul Antarctic, intrat în vigoare la 23 iunie 1961, și la care România a aderat la 15 septembrie 1971 (fiind a 17-a țară ce aderă, după cele 12 state constituante), prevede că Antarctica reprezintă un ținut unic, fiind practic „continentul fără state”. În acest sens, pretențiile de suveranitate asupra unor părți ale Antarcticii emise de unele țări, precum Argentina, Chile, Franța, Noua Zeelandă, Norvegia, nu sunt recunoscute pe plan internațional, singurele aranjamente administrative fiind emise de țările semnatare ale Tratatului și acceptate de părțile consultative. Astăzi, prevederile Tratatului vizează teritoriile situate la sud de paralela 60° și au ca obiectiv interzicerea depozitării de deșeuri toxice și nucleare și schimbul liber de informații și asistență științifică. În prezent, în Antarctica funcționează 42 de stații științifice naționale, Stația „Law-Racoviță” fiind exclusiv inițiativa lui Teodor Gh. Negoiță. Ea a adus tricolorul românesc pe Colina Larsemman de pe coasta de est a Antarcticii, numele României figurând pe harta acestui continent extrem.

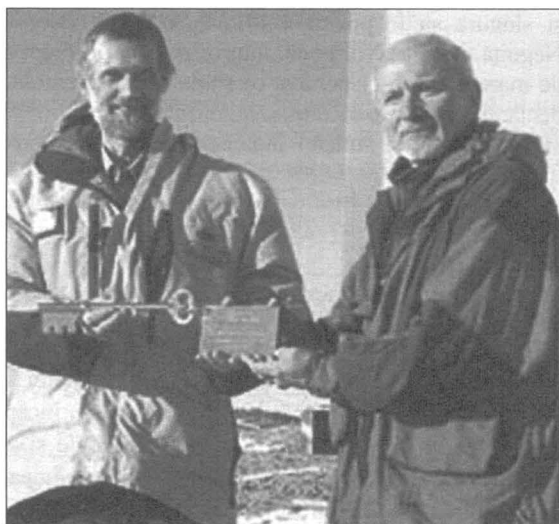
Pentru rezultatele științifice excepționale, savantul român a fost distins, la 27 ianuarie 2007, cu „Meritul Academic”, ca o recunoaștere a pasului istoric ce a permis unor oameni de știință români să aibă acces la „laboratorul științific global” care este Antarctica. (Redacția B.B.)

*

Pentru a omagia viața și opera lui Teodor Gh. Negoiță, la inițiativa d-nei Valeria Galan, sora exploratorului, Biblioteca Metropolitană a organizat, în luna septembrie a.c. o manifestare culturală, onorată de prezența unor cunoscuți cercetători și a numeroși colegi ai celui dispărut. Redăm fragmente din alocuțiunea susținută, precum și mărturiile ale savantului cuprinse în cărțile sale.

Exploratorul Teodor Negoiță, scrutând întinderile arctice

La 20 Februarie 2006, a avut loc ceremonia de transfer a stației Law către partea română în prezența reprezentantului Guvernului Australiei, Prof. Dr. Michael Stodardt, șefilor stației vecine și a lui Teodor Gh. Negoiță, aflat în zonă cu echipa română.

Astrul Polar Românesc:

Dr. TEODOR GHEORGHE NEGOIȚĂ

Fondatorul stației LAW-RACOVITĂ din ANTARTICA

Dragi oaspeți, onorată audiență,

V-am invitat aici, la Biblioteca Mitropolitană București, astăzi, 27 septembrie 2011, pentru a-l comemora pe fratele meu, Dr. Ing. Teodor Gheorghe Negoită, pasionat cercetător științific, explorator polar și speolog, Ambasadorul României în Antarctica.

Am ales această dată deoarece în această frumoasă zi de toamnă ar fi împlinit 65 de ani. În urmă cu o jumătate de an, pe 23 martie 2011, la ora 15.42, el a plecat dintre noi, cu mare discreție. Vestea a cutremurat pe cei ce le-a fost dat să o afle.

Mulți chiar s-au întreat: Cum să nu mai fie exploratorul ținuturilor polare? Omul care le-a vorbit cu atâta entuziasm, la 1 Decembrie 2010, spunându-le românilor pe postul de radio că Ziua Națională a României e și Ziua Internațională a Antarcticii!

Și chiar ne-a anunțat, mai apoi, pe 13 ianuarie 2011, când s-au împlinit 5 ani de când România și-a arborat drapelul în Antarctica, că se pregătește pentru o nouă expediție la Stația Law-Racoviță din Dealurile Larsemn, Antarctica de Est.

Doar puțini dintre noi au știut atunci că acest anunț a fost Testamentul Apel, pe care Dr. Teodor Gheorghe Negoită l-a lansat autorităților și românilor de pretutindeni.

Ca fondator al Stației Law-Racoviță din Antarctica, prima și singura stație polară a României, Dr. Teodor Gheorghe Negoită ne-a lăsat-o, nouă, tuturor românilor, drept moștenire de mare preț, cu disperarea ca stația să nu se piardă, ci să fie declarată instalație de interes științific național.

Cu trupul și sufletul îndurerat, a mai găsit puterea la 1

Decembrie 2011, de a ne transmite, cu o infinită generozitate, ultima sa dorință. Permiteți-mi să o citez:

„Avem tăria de a crede că există încă un viitor al nostru în Antarctica. Dorim ca autoritățile să aibă înțelepciunea de a nu ne opri entuziasmul și noi credem în aceste valori, pe care le reprezintă colegii mei, încredere care valorează deseri mai mult decât viața.”

Profund impresionată de marea sa dăruire sufletească, mi-am dorit atunci, și apoi cu fiecare zi tot mai mult, să-i cunosc pe acești oameni, pe care fratele meu i-a pus mai presus decât viața sa.

Și iată, acești oameni, adică Dumneavoastră, sunteți acum aici, împreună cu mine. Mă înclin în fața Dumneavoastră și vă mulțumesc din suflet pentru sprijinul pe care l-ați acordat fratelui meu, Dr. Teodor Gheorghe Negoită, la dezvoltarea cercetării științifice polare românești și la creșterea prestigiului României în Sistemul Tratatului Antarctic.

Duceți realizările lui spre culmi tot mai înalte în folosul României!

Am speranța ca acest eveniment de comemorare a personalității lui Teodor Gheorghe Negoită va fi o pildă pentru tinerii din zilele noastre, pentru a le reaminti că prin studiu, pasiune, perseverență și dedicație un vis poate deveni realitate, și în România.

Doresc să mulțumesc public, în mod deosebit, D-lui Dr. Paul Egerton, Directorul Fundației Europene de Știință, pentru propunerea, pe care a făcut-o în data de 24 martie 2011, ca Stația Law-Racoviță din Antarctica să fie redenumită Law-Racoviță-Negoită, în semn de înaltă considerație pentru cel care a fost Dr. Teodor Gheorghe Negoită.

*Ecaterina GALAN,
sora exploratorului*

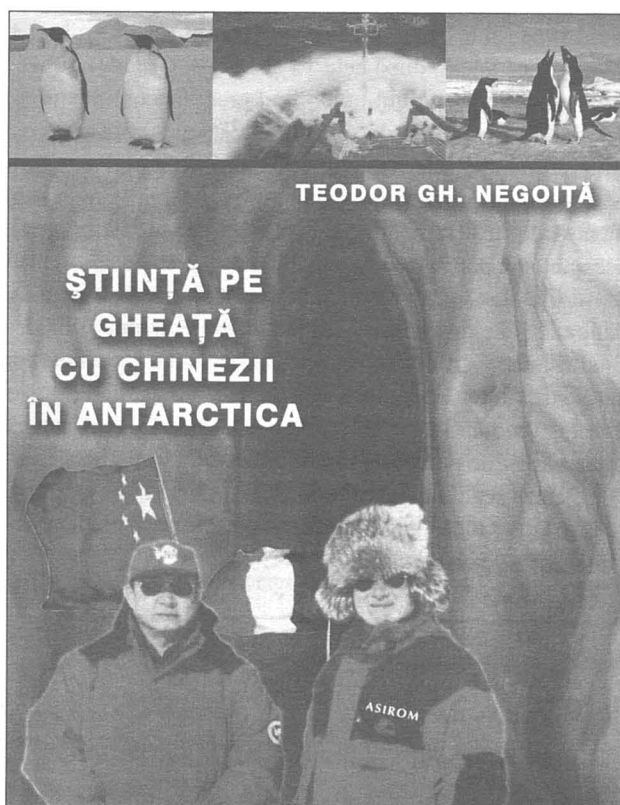
Cum am ajuns explorator...

...Din adolescență am visat să devin explorator. Am citit tot ce s-a scris despre marii cuceritori ai calotelor albe de la polii Terrei, dar abia după douăzeci de ani au început să mă intereseze întinderile polare și, după etnologie și speologie, imensitatea albă, în mod ciudat, devenise pasiunea mea cea dintâi. Firea mea de om solitar nu ar fi atras atenția, dacă nu aș fi repetat la nesfârșit, până când pe unii i-am scos din sărite cu propunerea de inițiere a Programului Românesc de Cercetări Polare. Apoi, după un timp presărat cu tot mai multă singurătate, o noapte cu un întuneric dens, aproape absolut, asemenea celui din peșterile din Carpații noștri, m-a împins să transpun pe hârtie întreaga intenție, pe etape.

Am încercat prin Academia Română o colaborare cu polonezii, dar nu s-a concretizat nimic. Așa că mi-am alcătuit propriul program și am reușit să găsesc oameni înțelegători, chiar printre demnitarii vremii. Un ministru "binevoitor" de la învățământ a blocat programul, dar între timp a venit Revoluția. Nu am abandonat ideea.

Australienii ne-au transmis o invitație, în cadrul Tratatului Antarctic, încă înainte de 1989. Doream să fac o echipă românească care să activeze un an alături de australieni, deoarece invitația permitea acest lucru. Dintr-o "bună organizare", care nu a depins de mine, a plecat un singur român.

M-am retras în liniște și, în 1990, mi-am refăcut programul.

Trebuia să perseverez. Ironiile continuau din partea celor care ar fi trebuit să-mi fie apropiați. Peste acest lucru am trecut ușor. Din fericire, institutul la care lucram – Institutul de Studii și Proiectări pentru Agricultură și Industria Alimentară și Institutul de Chimie Alimentară, prin Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, au pus la dispoziție banii necesari primei expediții românești de cercetări polare în Arctica, Insula Spitsbergen. Acțiunea a fost sprijinită și de alte ministere, iar președintele Academiei Române, dl Mihai Drăgănescu, a fost de acord ca această etapă să se desfășoare sub egida sa. A fost pecetluit startul cercetărilor românești în zonele polare în domeniul chimiei, biologiei, biochimiei, geografiei, geologiei, ecologiei, medicinei.

Prima întâlnire cu natura sălbatică și înspăimântătoare a nordului a constituit pentru mine o experiență aparte. Resimt și acum emoția profundă când am cuprins cu privirea munții erodați, acoperiți cu limbile gri-albastrui ale ghețurilor care se revarsă în Oceanul Arctic, văile, fiordurile și formațiunile glaciare alcătuind o adevărată lume de basm. După câteva luni petrecute în natura nordului, cu climă aspră, te întorci la civilizație cu noutăți științifice, dar și cu dragoste mai mare de viață, stăpânit de o liniște sufletească remarcabilă.

Aceste expediții au avut și aspectul lor sportiv, dar nu acesta a fost preponderent. Accentul nu s-a pus pe teste de duranță, ci pe cercetarea științifică. Cu toate acestea, am fost nevoiți să parcurgem pe jos sute de kilometri, la fiecare pas descoperind lucruri noi. Deseori, ne aventuram dezbrăcați goi-pușcă în traversarea râurilor glaciare pentru a merge mai departe. Frigul îți intră pe nesimțite în oase. Cele mai sensibile s-au remarcat a fi unghiile de la picioare, care la contactul cu apa glaciară încep să doară, parcă ți le-ar smulge cineva. Pe ghețuri ne angajam cu oarecare frică din cauza crevaselor ascunse și, în pofida viscozelor, traversările pe care le-am efectuat s-au făcut întotdeauna conform programului stabilit...

Cum am atins vârful Planetei

Pentru cei mai mulți dintre noi, întinderile polare sunt aproape imposibil de atins, situate undeva la capătul lumii. După fiecare expediție mă întorceam acasă cu dorința de a organiza o altă acțiune care să mă conducă tot mai departe spre creștetul globului. Astfel, pasiunea mea a devenit realitate atunci când am fost invitat de ruși să particip la o expediție pe schiuri spre Pol.

În drumul spre Pol, pe schiuri, tragi după tine o sanie de peste 100 kg cu alimente, aparatură, combustibil, etc. În condițiile confortabile de-acasă, trăgeam două cauciucuri, 15-20 km pe zi. Timp de un an a trebuit să fac acest antrenament, care simula tractarea unei sanii spre Pol, pe zăpadă și gheață. A trebuit să întăresc mușchii stomacului, ai brațelor și picioarelor.

La invitația Centrului Expediționar Arctic și a Academiei de Științe a Rusiei, am participat la o expediție complexă de cercetare între nordul Siberiei și Polul Nord. Obiectivele științifice ale expediției au fost fenomenele legate de viteza și direcția banchizelor în derivă și modificările gheții marine din diferite cauze. Pe sutele de kilometri parcurși pe schiuri, am studiat poluarea cu radionuclizi, pesticide și metale grele a apelor din jurul Polului Nord și a gheții banchizelor care se formează în nordul Siberiei, în derivă spre Polul Nord. Rezultatele științifice obținute au pus în evidență primele date privind conținutul de metale grele și concentrațiile activității tritiului și ^{137}Cs , publicate în Norvegia, în 1997, de un comitet științific prestigios care include și Agenția Internațională de Energie Atomică.

Întindeam cortul pe gheață, îl împrejmuim cu zăpadă pentru a fi mai cald înăuntru, și în saci sintetici de bună calitate ne

refăceam forțele. Întotdeauna puneam o sticlă cu apă fierbinte între picioare. În timpul nopții, mă trezeam cu genunchii înghețați și mă întorceam pe partea cealaltă.

Foloseam un primus (lampă mică de gătit) cu benzină pentru prepararea hranei. Timp de o oră, cât topeam gheața și preparam mâncarea, era o viață mai dulce în cort. Cum se stinge primusul, se făcea frig ca și afară. Dimineața interiorul cortului era plin de zăpadă, provenită de la umiditatea din respirația care îngheța.

Acad. Ionel Haiduc (centru), oaspete al BMB, evocându-l pe Teodor Negoiaș

Mergeam zece ore pe zi în șir indian. Cinci ore dimineața, după care întindeam cortul pentru masa de prânz și pentru puțină odihnă. Deși nu pot spune că aveam o pregătire fizică perfectă, înaintând în marșurile noastre obositoare, am fost al doilea, după șeful expediției. La 21 aprilie 1995, ora 6, ora Bucureștiului, am atins Polul Nord.

Deseori întâlneam zone largi cu mare deschisă, neacoperită de gheață. Așteptam să înghețe apa mării, apoi încercam cu emoții să traversăm porțiunea de ocean pe o gheață subțire, de numai câțiva centimetri grosime. Dacă gheața cedează, ești pierdut, te poți duce în adâncurile negre ale Oceanului Înghețat de Nord, care în multe locuri depășește 3000 m adâncime. În prima expediție de cucerire a Polului Nord, din anul 1909, condusă de americanul Robert Peary, unul din membrii expediției a pierit în traversarea așa numitului Râu Negru, care mereu este deschis, în apropierea Polului.

Apoi, sunt degerăturile de care nu scapă nimeni. Mai rău este că acestea încep să afecteze pielea obrazului fără să simți vreo durere, și mai târziu începe suferința. Furtunile polare, de asemenea, sunt greu de înfruntat.

Alimentația în cazul unei expediții extreme trebuie să asigure până la 5000-5500 kcal/zi. Este o alimentație concentrată, bine studiată, astfel ca să poți rezista frigului și dificultăților. Tot ce-mi amintesc este că porțiile de hrană, ciocolată, totul era înghețat tun. Nu trebuie să lipsească vitamina C și celelalte vitamine și minerale.

La -45°C , în timpul mersului, între hanorac și flanelă era tot timpul gheață. Sistemul cardio-vascular funcționează după alți parametri. Efortul inimii se amplifică, iar situațiile extreme, cărora trebuie să le faci față, accelerează impresia că "ți-a sunat ceasul".

Expediția s-a rezumat la muncă și frig. Vântul sufla permanent, parcă ar fi vrut să ne tulbure solitudinea.

Steagul României flutură în Antarctica...

[...] Florica Topârceanu și Ileana Bocanciu sunt singurele românce care au activat o perioadă atât de lungă în Antarctica.

Cheia pe care mi-au înmănat-o australienii la deschiderea stației noastre este un simbol, așa cum este și tricolorul nostru care flutură și în Antarctica, atât la stația noastră, cât și la stațiile vecine. Cheia reprezintă modul în care ei mi-au predat această stație, lucru pentru care fiecare român ar trebui să fie mândru. A fost un moment înălțător pentru România, pe care noi l-am trăit cu intensitate, uitând în acele momente că, acasă, cei de la nivele înalte ar putea trece cu vederea acest lucru. Suntem în fața unei realizări importante, de care sigur se vor bucura și alți români în anii ce vin. Ca român, este bine știut de toată lumea că este greu să te afirmi în exterior. Mulți din cei care aparțin altor nații, chiar cercetători fiind, ne privesc cu reținere, dar noi am reușit să schimbăm complet această imagine. Șeful stației ruse mi-a spus, repet, că mă comport ca un amiral.

Șederea noastră acolo a fost ca un vis. Un vis despre România și Antarctica.

Din punct de vedere al cercetării științifice am făcut cu echipa mea tot ce era posibil, în condițiile noastre de acolo. Am prelevat probe de gheață din calota antarctică, în condiții dificile; probe de apă de mare de pe tot traseul dintre Australia și Antarctica, din Oceanul Indian și Oceanul de Sud, dar și probe de vegetație și soiuri. Toate acestea vor fi folosite pentru izolarea microorganismelor și identificarea celor care au potențial enzimatic cu aplicații în industrie și medicină. S-au făcut studii imunologice și metabolice pe membrii expediției. Sunt mulțumit de ceea ce am făcut acolo.

Trebuie să dotăm urgent stația cu un laborator de biologie, o instalație meteo automată, un generator electric, o instalație pentru tratamentul electrochimic al apelor reziduale, două pompe pentru apa din lacuri, toate cablurile necesare, becuri cu neon, un mic frigider pentru a menține o temperatură constantă în conservarea probelor, o mașină de spălat și chiar și cu o instalație pentru duș. Sunt lucruri absolut necesare.

În spiritul Articolului 3 din Tratatul Antarctic, pentru promovarea cooperării științifice între Părți în Antarctica și al Articolului 6 din Protocolul de la Madrid, România face eforturi pentru promovarea unor astfel de colaborări, dorind să devină Parte Consultativă.

Tratatul Antarctic "furnizează un exemplu către lume despre cum pot lucra cu succes națiunile pentru conservarea unei mari părți a planetei, în beneficiul întregii omeniri".

Prin Protocolul de la Madrid, Părțile s-au angajat "să mențină și să consolideze Tratatul și să protejeze mediul antarctic și valorile științifice". În Dealurile Larsemann, România va continua cercetările în domeniul biologiei, geologiei, limnologiei, schimbărilor climatice, poluării și în cel biomedical...

*

...Pe 15 iunie 2005, ora 13, în prezența ambasadorilor Australiei și României în Suedia, reprezentantul Guvernului Australiei, Tony Press, Director General al Diviziei Antarctice Australiene și Teodor Gheorghe Negoită, președinte al Fundației Antarctica Română au semnat Memorandumul pentru Înființarea Stației Law-Racoviță.

Din punct de vedere științific România beneficiază de o tradiție în cercetarea Antarcticii. Cercetătorul român Emil Racoviță, președinte al Academiei Române, fondatorul biospeologiei și al primului Institut de Speologie din lume, a participat la expediția Belgică (1897-1899), fiind primul biolog din lume care a studiat viața în Antarctica.

Expediția Belgică a fost prima expediție internațională din istoria omenirii care a iernat în Antarctica. La bordul unui mic vas cu trei punți, numit Belgica, 19 tineri au înfruntat condițiile aspre ale vânturilor Antarcticii. Multe specii și câteva insule din Țara Graham au primit numele biologului român.

Dorim să continuăm activitatea lui Emil Racoviță și pe cea a lui Phillip Law în Antarctica. Pe 20 februarie 2006 s-a deschis o nouă eră de colaborări științifice și de prietenie internațională între Divizia Antarctică Australiană și Fundația Antarctica Română, ca un moment unic în Antarctica. Acest eveniment a avut loc în prezența cercetătorilor chinezi, ruși, australieni și români din stațiile Zhong Shan, Progress, Davis și Law-Racoviță, și a marcat stabilirea **primei stații de cercetări științifice românești în Antarctica.**

Dacă Belgica a beneficiat de una dintre cele mai remarcabile echipe din istoria explorării antarctice, în care Emil Racoviță a fost numit cercetător șef, acesta este un motiv pentru continuarea implicării României în Antarctica pe termen lung...

TEODOR GH. NEGOIȚĂ AMBASADA ROMÂNIEI ÎN ANTARCTICA STAȚIA LAW-RACOVIȚĂ

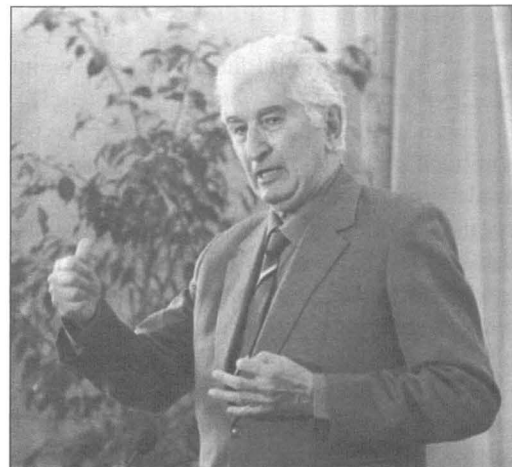

80 de ani – Valeriu RÂPEANU Un model cultural greu de egalat

Pe 19 septembrie, criticul și istoricul literar Valeriu Râpeanu (n. 1931, Ploiești) a împlinit 80 de ani. Pentru cine îl cunoaște și îi admiră puterea de muncă și vioiciunea spirituală, odată cu eleganța scrisului și elevația discursului, vârsta cu totul excepțională atinsă de distinsul om de litere – și pe care o onorează în continuare, în slujba scrisului – este de natură să descumpănească. Maestrul Valeriu Râpeanu face parte din categoria selectă a autorilor ce pun pe același plan calitatea scrisului și respectul inter-colegial. Domnia sa este ceea ce s-ar numi, într-un limbaj ce pare azi desuet, un *gentleman*.

Născut la Ploiești, într-o familie de intelectuali (tatăl Domniei sale a fost învățător), absolvent al celebrului liceu „Sfinții Petru și Pavel” din localitate, Valeriu Râpeanu a făcut din tinerețe o pasiune pentru istoria literară. Modelul suprem, urmărit și slujit pe tot parcursul vieții și carierei de editor, critic și istoric literar și, nu în ultimul rând, dascăl de literatură, a fost Nicolae Iorga, căruia i-a dedicat și cea mai mare parte a preocupărilor sale. A debutat publicistic relativ devreme, în 1954, la *Gazeta literară*, dar adevărata măsură a capacității sale profesionale și manageriale o dă între 1972-1990, când a condus Editura Mihai Eminescu. Într-o perioadă considerată mai degrabă dogmatică, secundat în demersurile sale de soția sa, editoarea Sanda Râpeanu, a publicat și promovat valorile clasice ale culturii naționale, pornind de la deviza: „Noi avem, ca popor, multe de spus în contextul universal, dar nu vom reuși niciodată dacă vom continua să ne urâm și să ne desconsiderăm.” Cărțile d-lui Valeriu Râpeanu, *Interferențe culturale*, *Pe drumurile tradiției*, *Orientări în cultura română modernă*, *Prozatori români*, *de la I. L. Caragiale la Radu Tudoran* ș.a., ca și studiile monografice despre N. Iorga, Mircea Eliade, G. M. Zamfirescu sau Nae Ionescu ne prezintă un autor familiarizat cu munca de bibliotecă, ca și cu cea de arhivă.

Elegant, distins și totuși apropiat și cald cu cei din jur, Valeriu Râpeanu rămâne, la cei 80 de ani împliniți, un model cultural greu de egalat. Continuând să trăiască racordat la fluxul și valorile vieții literare, Valeriu Râpeanu este pentru iubitorii cărții un reper public și uman, semn că adevăratele valori, promovate cu sârg, inclusiv de eruditul critic și editor Valeriu Râpeanu, nu pier cu ușurință. (M.N.)

Revista de cultură „Ethos”

Aparut, cu sprijinul Universității „Petre Andrei” din Iași și a Societății Culturale „Ethos”, revista omonimă (nr. 1, martie 2011), editată în parteneriat cu Institutul European. Din cuprinzătorul editorial purtând semnătura academicianului Teodor Dima, director al Institutului de Cercetări Economice și Sociale „C. Zane” al Academiei Române, reținem ideea că publicația continuă cele 14 numere ale revistei „Ethos”, editată de Petre Andrei, și avându-i ca directori pe N. Bagdasar și Ștefan Bărsănescu, între 1944-1947. Cele 14 numere apărute în condițiile grele, de după război, însumând 1344 de pagini, reprezentau, în opinia acad. T. Dima, „un glas de o înaltă și pură ținută intelectuală, militând pentru formarea unui om care să știe a cugeta el însuși, să distingă singur valorile de non-valori.” (p. 52)

Semnificativ pentru nivelul intelectual practicat de revista „Ethos” – serie veche – este articolul *Deșteptarea spiritului*, de Ștefan Bărsănescu (apărut în nr. 3-4, 1945, al revistei), în fond o replică la studiul lui D. D. Roșca dedicat „acelor rânduiri apriorice de sub tutela cărora omenirea nu poate ieși”. Concret, în opinia gânditorului român spiritul este un „demon”, o „voce a conștiinței” sau „un plus care se suprapune vieții psihice”. Studiul, ce apare într-un moment de răscruce al României moderne, evidențiază potențele umanității relevând faptul că *deșteptarea spiritului* este un proces de lungă durată, constând în cultivarea personalității umane în spiritul iubirii și legăturii dintre dascăl și discipoli.

În zilele noastre, moștenirea spirituală a lui Petre Andrei este cultivată atât în cadrul academic constituit în Universitatea ce-i poartă numele, cât și la Fundația omonimă, având ca organ de promovare revista „Ethos” (serie nouă).

Din bogatul număr inaugural semnalăm *studiile* ce poartă semnătura unor intelectuali ieșeni de prestigiu, precum Horia Hulban (*Petre Andrei și psihologia educației*), Ion Humă (*Reformarea reformei*) sau Daniel Șandru (*Ideologia politică...*). Pornind de la modelul cultural și uman promovat de profesorul Petre Andrei, noua generație de intelectuali ieșeni promovează în mediul academic local, și prin extindere în învățământul superior românesc în ansamblu, un model de „naționalism cultural” militant. Acest tip de *ideal pozitiv* este, în opinia editorilor publicației, singurul capabil să împletească în firul multicolor al civilizației „tricolorul românesc”. (Redacția „B.B.”)

Martie 2011 NR. 1	
Ethos revista SOCIETATEA CULTURALĂ	
PROFILE DE AUR	
Doru TOMBEA: „Despre intelectuali și riscurile gândirii” Petre Andrei I.	4
STUDII	
Horia HULBAN: Petre Andrei și sociologia educației	14
Ion HUMĂ: „Reformarea reformei” învățământului juridic și științei dreptului	23
Gheorghe MIHAI: Învățământul universitar și politici	26
Daniel ȘANDRU: Ideologia și politica de cunoaștere în epoca noastră	26
Tudor FIȚILAC: Universitatea „Petre Andrei” din Iași - integrată în Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA)	40
Sade BOCCANCA: Recrutarea dintr-un învățământ academic de stat și cel privat în România post-comunistă	40
Ioan STRĂCHINARU: Dezvoltarea creativității în relația student-profesor	44
Teodor DIMA: Însușire și inovație în revista „Ethos”	52
Horia HULBAN: Ethos - A Perennial Intellectual Product	64
PROBS and CONS	
Vasile MUNTEANU: Impactul crizei economice globale asupra învățământului superior românesc	70
RECENZII	
Elena CROITORU: Horia Hulban: DICTIONAR ENGLEZ - ROMÂN DE EXPRESIE ȘI LOCUTURI, Editura Polirom, Iași 2007	74
INSTITUTUL EUROPEAN	

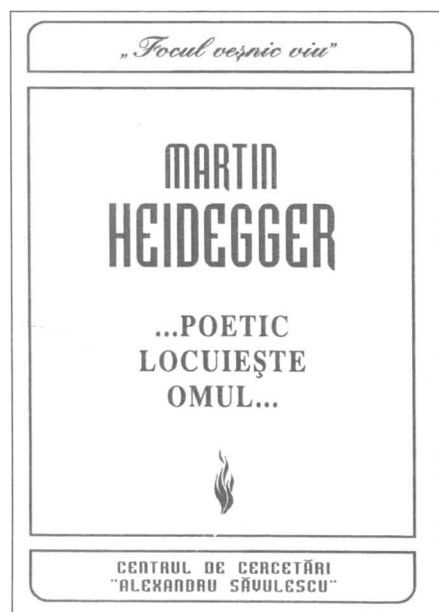
CRONICA EDIȚIILOR

Paideia heideggeriană

Pentru cititorul familiarizat cu studiul scrierilor filosofice ale lui Martin Heidegger (1889-1976) discuția despre *paideia* cu sens larg de educație, formare spirituală și cu înțelesul filosofic de depășire succesivă, într-o gradație urcătoare, a sferelor neascunsului (termen echivalent cu *alethés*, adevăr) suscită o atenție deosebită. Doctrina paideică este desprinsă de M. Heidegger din gândirea lui Platon, respectiv din Cartea a VII-a a dialogului *Republica*. Reiterând mitul peșterii și constatând că, în viziunea platoniciană, oamenii nu sesizau decât umbra obiectelor, respectiv conținutul lor ascuns (*alethés*, neascunsul), M. Heidegger stabilește că mai-neascunsul, respectiv expunerea obiectelor la lumina naturală a soarelui, are drept sens final relevarea supremului-neascuns, identificat de filosof prin noțiunea de aspect, respectiv ce se vede cu ochiul liber.

Pornind de aici, doctrina paideiei, respectiv a esenței formării reprezentărilor despre lume, are ca temeii ceea ce este adevărat, mai precis neascunsul cel mai neascuns. Istoria paideiei, relevată din mitul peșterii, urmează, în viziune heideggeriană, următoarele etape: 1) *alethés* – gradul pozitiv de receptare a realității; 2) *alethesteron* – gradul neascuns, respectiv contactul cu realitatea; 3) *alethestaton* – superlativul, sau neascunsul suprem, reprezentat prin încercarea de a explica realitatea.

În esență, problema adevărului din educație este una eidică, în sensul că ideea (*eidos*) devine vizibilă în încercarea de a scoate la iveală adevărul din neascunsul său. Într-o lume dominată de Idee, scopul paideii este cultivarea privirii, în vederea ajungerii la cauza supremă.

Politică, 1988). În acest sens, semnalăm ca semnificative studiile *Doctrina lui Platon despre adevăr* (1931-1932) și *Despre esența și conceptul de *q̄isis* la Aristotel* (1939). Cel mai semnificativ rămâne însă *Scrisoare despre Umanism* (1946). De

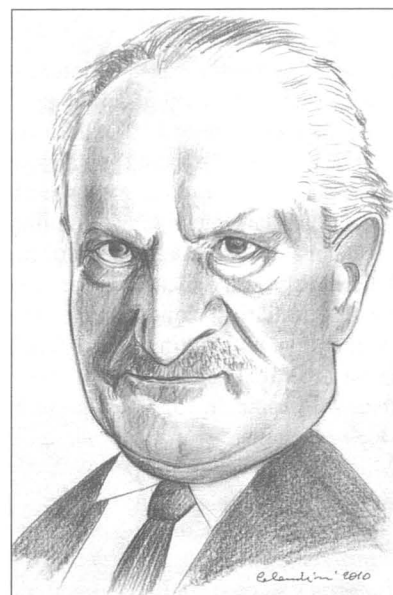
altfel, planul ediției complete a operei heideggeriene, publicat de autorii menționați în cartea *Repere pe drumul gândirii*, indică și unele lucrări ce nu au fost încă publicate la noi, inclusiv studiul despre Hölderlin (din 1936) din care și-a tras și domnul Geo Săvulescu informația.

Medic de profesie, suficient de familiarizat cu domeniul filosofic, în calitate de apropiat, în ultimii ani de viață, al lui Constantin Noica, dl. Geo Săvulescu publi-

că pe cont propriu traducerea originală a eseului *Poetic locuiește omul* (București, Centrul de Cercetări Alexandru Săvulescu, 1994). Tema eseului, comună deja operelor menționate din bibliografia heideggeriană, reprezintă un posibil răspuns la întrebarea fundamentală a filosofiei, și anume cum poate fi definită ființa umană. Răspunsul lui Heidegger, întărit și de eseul *Scrisoare despre Umanism*, este cât se poate de simplu: ființa umană este una și aceeași cu limba. Într-o lume cvasinecuvântătoare, lipsită de limbă, nu există obiecte nediferențiate. Ceea ce dă sens universalului concret, și prin el denumire obiectelor înconjurătoare, este cuvântul, esența lucrurilor, modelul ontologic suprem, intuiție la care și C. Noica subscrie fără rezerve (v. vol. *Devenirea într-o ființă*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1981).

Ajungem, deci, la discuția fundamentală despre adevăr și educație. Concluzia lui Heidegger, din finalul analizei poemului lui Friedrich Hölderlin, *Poetic locuiește omul*, este tranșantă: „Pentru ca omul să fie orb, el trebuie să rămână văzător. O bucată de lemn nu poate orbi niciodată.” (op. cit. p. 29) Așadar, esența rostului ființei umane este accesul la adevăr, văzut ca un luminieș (*lichtung* – în lb. germană), expresie ce vine dinspre metafizică și face trimitere expresă la ființă. Între starea de ascundere și deschiderea-luminatoare M. Heidegger se situează pe fundalul tradiției istorico-filosofice (v. *Repere pe drumul gândirii*, p. 296).

Redăm, în continuare, un fragment din eseul heideggerian, în traducerea lui Gabriel Berkeș și a lui Geo Săvulescu, recomandând cititorilor să consulte, pentru detalii privind viziunea lui Martin Heidegger despre raportul dintre ființă și limbaj, eseul *Scrisoare despre Umanism* (op. cit., p. 297 și urm.). (Redacția „B.B.”)

Martin Heidegger

“...POETIC LOCUIEȘTE OMUL...”

de Martin HEIDEGGER

Cuvântul este luat dintr-o poezie târzie a lui Holderlin și ciudat transmisă. Ea începe: "În azurul dulce înflorește turla bisericii cu acoperișul ei de metal..." (Stuttg. 2, I S.372 ff.; Hellingrath VI S. 24 ff). Ca să auzim cu adevărat cuvântul "...poetic locuiește omul...", trebuie să-l înapoiem cu grijă poemului. De aceea vom examina acest vers. Vom lămurii îndoielile ce le trezește de îndată. Căci, altfel, ne lipsește disponibilitatea de a da un răspuns acestui cuvânt urmându-l.

"...poetic locuiește omul..." Ne putem închipui, la nevoie, că poeții locuiesc uneori poetic. Cum ar putea însă "omul", adică fiecare om, să locuiască neîncetat poetic. Nu este oare orice fel de a locui incompatibil cu cel poetic? Felul nostru de a locui este restrâns de lipsa de locuințe. Chiar dacă ar fi altfel, locuințele noastre sunt hărțuite de munca noastră, sunt agitate de goana după avantaje și succes, sunt prinse în mrejele timpului liber și al plăcerilor în sistem, iar acolo unde, în locuințele noastre de astăzi, mai rămâne spațiu și timp pentru poezie, are loc, în cel mai fericit caz, o îndeletnicire cu frumosul, fie el tipărit sau transmis la radio. Poezia este considerată fie ca nostalgie cochetă și pierdere în ireal, fie ca un refugiu în idilă sau e atribuită literaturii. Valoarea acesteia e totdeauna devalorizată cu etalonul actualității de moment. Actualitatea, la rândul ei, e stabilită și condusă de organele de formare ale opiniei publice civilizatorii. Unul din agenții ei, și anume în același timp angrenator și angrenat, este viața literară. Poezia nici nu poate să apară altfel decât ca literatură. Când este privită ca mijloc de educație, din punct de vedere științific, devine obiect al istoriei literare. Poezia occidentală figurează sub titlul generic „Literatură Europeană”.

Dar dacă poezia are încă din pornire ca unică formă de existență literatură, cum poate avea locuința omului un temei în poezie? Vorba că omul locuiește poetic nu provine decât de la un poet și anume de la acela care, cum se spune, nu s-a descurcat în viață. Felul poezilor e de a nu vedea realul. În loc să acționeze, ei visează. Ceea ce ei fac e doar închipuire. Închipuirile sunt doar făcute. Facerea se cheamă în greacă ποιησις. Felul de a locui al omului să fie poezie și poetic? Asta nu poate presupune decât că stă în afara realității și refuză să vadă starea în care se află viața istorico-socială a oamenilor de azi, ceea ce sociologii numesc colectiv.

Însă, înainte de a declara în mod atât de grosolan poezia și locuitul drept incompatibile, ar putea fi bine să considerăm la rece cuvântul poetului. El se referă la locuirea omului. El nu descrie împrejurările în care se locuiește astăzi. Înainte de toate nu afirmă că a locui înseamnă a avea o locuință. De asemenea nu spune că poezia se epuizează în jocul ireal al imaginației poetice. Cine, deci, dintre cei ce gândesc ar avea pretenția, fără a sta pe gânduri și de la o înălțime îndoielnică, să declare că locuitul și poezia ar fi incompatibile. Poate că se pot suporta? Mai mult. Poate, chiar una o trage după sine pe cealaltă, și anume în sensul că locuitul se odihnește în poezie. Firește, dacă facem această presupunere, atunci ni se cere să gândim locuitul și poezia dincolo de esența lor. Dacă nu ne opunem acestei pretenții, înlăturăm din noțiunea de locuit ceea ce îndeobște se numește existența omului. Desigur, prin aceasta ne îndepărtăm de reprezentarea curentă a locuirii. Prin ea, locuirea nu este decât un mod de comportare al omului printre altele. Muncim la oraș dar locuim în afara acestuia. Călătorim

și locuim ba aici ba acolo. O astfel de locuire nu este decât posedarea unui adăpost.

Când Holderlin vorbește de locuire contemplă o trăsătură fundamentală a existenței umane. Iar „poeticul” îl zărește în relația cu această locuire înțeleasă la modul esențial.

Aceasta, desigur, nu înseamnă că poeticul ar fi doar un ornament sau un adaos al locuirii. Poeticul locuirii nu înseamnă nici doar că poeticul poate fi întâlnit, într-un fel sau altul, în orice locuință. Ba, mai mult, „...poetic locuiește omul...” înseamnă că doar prin poezie locuirea devine locuire. Poezia este adevărata posibilitate de a locui. Care este singura cale de a ajunge la o locuință? Prin construire. Poezia, în chip de locuire, înseamnă a clădi.

Astfel înfruntăm o dublă exigență: pe de o parte de a îndepărta din esența locuirii ceea ce se numește existența omului, pe de cealaltă de a gândi esența poeziei ca fiind chipul de locuire, ba chiar unicul mod desăvârșit de a clădi. Căutând esența poeziei, din acest punct de vedere, ajungem la esența locuirii.

Unde ne căutăm, noi oamenii, o deschidere spre esența locuirii și a poeziei? La urma urmelor de unde își ia omul acest drept de a ajunge la esența unui lucru?

Omul își poate căpăta acest drept numai de acolo de unde îl primește. Îi revine odată cu dreptul de a vorbi. Desigur, doar atunci și atâta vreme cât își respectă propria esență, a vorbirii.

În tot acest timp valuri dezlănțuite de cuvinte vorbite, scrise sau transmise, gonesc în jurul globului pământesc. Omul se comportă ca și când el ar fi creatorul și stăpânul vorbirii pe când ea rămâne suverana oamenilor. Când acest raport de suveranitate este inversat, omul recurge la mașinării strănii. Limba devine mijloc de exprimare. Ca expresie, limba poate coborî până la nivelul unui simplu mijloc de presiune. Chiar într-o astfel de utilizare a limbajului e bine să se pună preț pe corectitudinea vorbirii. Acest fapt nu ne salvează câtuși de puțin de inversarea adevăratului raport de suveranitate dintre vorbire și om, căci de fapt limba vorbește. Omul nu vorbește decât atunci și atâta timp cât i se supune limbii, cât îi dă ascultare.

Printre toate darurile pe care noi oamenii le putem folosi, limba este darul suprem și cel dintâi. Limba ne atrage atenția și ne permite apoi apropierea de esența unui lucru. Asta nu înseamnă însă niciodată că limba, în orice sens întâmplător al unui cuvânt, ne oferă deja esența transparentă a lucrului în chip de obiect gata de folosit. Însă, corespondența prin care omul aude limba adresându-i-se este cea spusă care ne vorbește în elementul poeziei. Cu cât poetizează mai mult poetul, cu atât mai liberă, deci cu atât mai deschisă și mai pregătită pentru nebănuit este spusa lui, cu atât mai pur se adresează vorbirea lui auzului tot mai încordat, cu atât mai mult se îndepărtează ceea ce spune de simpla afirmație în privința căreia nu se iscă decât discuții asupra corectitudinii sau a incorectitudinii ei.

„...poetic locuiește omul...”

spune poetul. Auzim acest cuvânt al lui Holderlin mai deslușit dacă-l readucem în poemul din care provine. La început nu auzim decât cele două versuri din care am desprins cuvântul și astfel l-am mutilat.

Ele sună:

**"Plin de merite, totuși poetic, locuiește
Omul pe acest pământ."**

Report on the Fifth International Vedic Workshop

Ambarish KHARE
Pune, India

The fifth International Vedic Workshop designated “*Vedic śākhās: Past, Present and Future*” was organized in Bucharest, Romania from 20th to 23rd September 2011. On the backdrop of the earlier workshops organized in Kyoto, Leiden and Austin in 1999, 2002 and 2007 respectively, it was witnessed that the sapling of an International Vedic Workshop planted by Prof. Michael Witzel in Harvard University long back in June 1989 has now grown into the huge tree in the past 22 years.

The fifth International Vedic Workshop planned by the Centre for Eurasian and Afroasiatic Studies formed the third section of the 4th International Symposium “The Book, Romania, Europe” that was organized by the Metropolitan Library of Bucharest jointly with Bucharest City Hall, Institute for Southeast European Studies of the Romanian Academy and the University of Bucharest. Researchers from 15 countries participated and 53 papers were presented in the workshop. Dr. Julieta Rotaru is the key-person in organizing the workshop in Romania.

The workshop began with the *vaidikamaṅgala* performed by *Vedamurti Chaitanya Kale* (Barshi, INDIA) followed by the inaugural speech of organizers, viz. Michael Witzel, Jan E.M. Houben and S. S. Bahulkar. Răzvan Theodorescu also spoke on this occasion on behalf of the Metropolitan Library of Bucharest. The four-day workshop was divided in thirteen plenary sessions, each containing 3–5 presentations. The themes that were dealt with in the workshop can be roughly enumerated as (1) Development and transitions of the Vedic schools, texts and rituals, (2) Comparative and Cognitive Philology, (2) Historiography of extinct as well as extant Vedic schools from available texts, commentaries and epigraphical evidence, (4) Interrelations of Vedic schools and texts, and (5) Position of various schools in contemporary India.

Here an attempt is made to review a few noteworthy presentations in brief. The presentations of the organizers were planned on the first day. Michael Witzel discussed the various branches of Veda in Kashmir. S. S. Bahulkar took an overview of several attempts made towards the preservation as well as the revival of the Atharvaveda during past two centuries. He observed that various scholars trained in the Vedas other than the Atharvaveda too, have learned this Veda for the purpose of revival. Jan E.M. Houben discussed the evidence from the other disciplines and tried to identify a number of stages in the development of the Veda: from family Veda to various canonical schools.

Hartmut Scharfe (University of California, USA) made an ingenious effort to establish the geographical locations of the maṅḍalas of the Ṛgveda on the basis of the references to plains, rivers and mountains present therein, in his paper titled “Two on a Swing: A new Perspective on the Ṛgveda”. Scholars like Johannes Bronkhorst (University of Lausanne, Switzerland) and Saraju Rath (IIAS, Netherlands) too, tried to find the geographical position of the Vedic schools based on the evidence of the other texts, commentaries and epigraphs. Nirmala Kulkarni (University of Pune, India) made a survey of names of scribes appearing in the colophon of manuscripts with a view to throw light on their migration and the other aspects of medieval Indian culture. Madhav Deshpande (University of Michigan, USA) illustrated how the *Gaṇeśa-atharvaśiṛṣa*, a post-Vedic text was vedicized by the tradition.

Several papers considered the literary and linguistic features of the Vedic texts and words. Some important presentations were those by Jared Klein (University of Georgia, USA) on Intrastanzaic repetitions in the Ṛgveda, Elizabeth Tucker (Oxford University, UK) on Linguistic features of the Paippalāda Saṁhitā in relation to the Ṛgveda and Michel Angot (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, France) on the accentuation of some texts of the Taittirīya

schools. A paper by Georges-Jean Pinnault “About the name of Bṛhaspati” is also worth mentioning.

Some scholars concentrated on the interrelation of various schools in their presentations. G. U. Thite (BORI, India) discussed the practices adopted by Āpastamba from the other Vedic school and opined that the importance was given to the *spirit* rather than the *letter* of the rules. He observed that this inclusivistic and lenient approach is one of the reasons of survival of the Vedic schools. While Konrad Klaus (Universitaet Bonn, Germany) examined the intertextuality of various *śrautasūtras*, Mislav Ježić (University of Zagreb, Croatia) compared the versions of the *Puruṣasūkta* from various *śākhās*. Some other presentations like those of Yasuki Ikari (Kyoto University, Japan), Makoto Fushimi (Shizuoka, Japan), Ambarish Khare (Tilak Maharashtra Vidyapeeth, India), Shingo Einoo (University of Tokyo, Japan) and Anne Keßler-Persaud (Georg-August-Universität, Germany) too, discussed the position of particular school and interrelationship or the development of ritual(s) in various schools.

Asko Parpola (University of Helsinki, Finland) collected the numerous references to the ritual authorities and Vedic schools from a miscatalogued manuscript related to the Jaiminīya Śrautasūtra. Julieta Rotaru (CEAS, Romania) presented an interesting paper by collecting exhaustive information about the lost sūtra of Paiṭhīnasi belonging to the tradition of the Atharvaveda. There were some presentations that concentrated on particular text or the branch, for example, a brief study of *Karmasamuccaya* by Shilpa Sumant (Deccan College, India), Baudhayaniya contribution to smārta Hinduism by Timothy Lubin (Washington and Lee University, USA), on the Bāṣkala branch of the Ṛgveda by T. P. Mahadevan (Howard University, USA) and salient features of Āśvlayana Saṁhitā by B. B. Chaubey (Panjab University, India).

A few scholars discussed the position of the Veda in medieval and modern times. The presentations by Cezary Galewicz (Jagiellonian University, Poland), S.A.S. Sarma (EFEO, India) and Borayin Larios (University of Heidelberg, Germany) were noteworthy in this regard.

Major Vedic śākhās that were discussed in the present workshop can be listed as below:

1. Ṛgveda: Śākala, Bāṣkala and Āśvlayana.
2. Yajurveda: Various schools of Kṛṣṇa (especially the sub-schools of Taittirīya and Maitrāyaṇi) and Śukla Yajurveda (mainly Mādhyandina).
3. Sāmaveda: Jaiminīya.
4. Atharvaveda: Śaunaka and Paippalāda.

Thus it may be said that all the four Vedas were considered in the Fifth International Vedic Workshop, though it has not touched upon each and every branch equally. The past and present condition of the Vedas was considered in the workshop, which gave an indirect idea about the future of Vedic tradition in India, as well as the direction of Vedic studies in the World. Based on the standard of the presentations and importance of the topics dealt with, the workshop can be rated between 3.5 and 4 on a 5-point scale.

The organizers have thoughtfully started a tradition of releasing the medals on the occasion of the annual symposium. They published the medal portraying Dimitrie Cantemir in 2010. Two medals were published by the organizers in 2011. One depicts the logo of the Metropolitan Library of Bucharest, while the second portrays the famous Indian writer and thinker Rabindranath Tagore celebrating his 150th Birth Anniversary, who was blissfully welcomed in Romania during his visit to several European countries. The medals will, no doubt, serve as the memento of the Symposium organized in Romania.

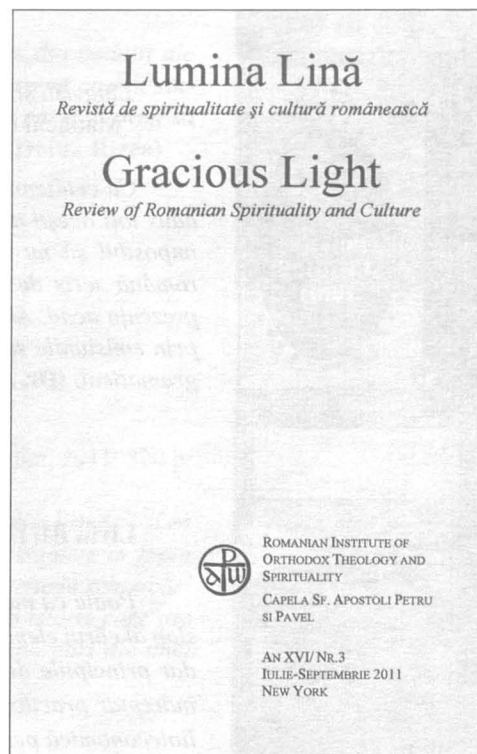
*****

Am primit, vă semnalăm

Lumină lină / Gracious light

Singura publicație de cultură și spiritualitate românească ce apare la New York (nr. 3 / iulie-septembrie 2011) aduce în dezbatere publică o temă sensibilă, cum este *românismul*, de data aceasta în viziunea și interpretarea lui Lucian Blaga și, prin extindere, a generației din care d-na Aurelia Constantinescu-Cazacu, autoarea studiului, mai semnaleză pe C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu, Dan Botta, Ov. Papadima și, evident, C. Noica. În viziunea blagiană, specificul național este relevat în lucrarea *Spațiul mioritic*, considerată „cheia fermecată cu ajutorul căreia pătrundem în sufletul românesc” (op. cit., p. 14). După cum Blaga însuși preciza într-un articol publicat în revista „Dorul vremii” (Cluj, 1930), nota de originalitate a spațiului românesc este dată de modelul „infiniț ondulat”, așadar de alternanța deal/vale, ce caracterizează întrutotul profunzimea sufletului românesc. Această adevărată „matrice stilistică”, identificată de L. Blaga în poezia populară, asigură specificul național. Este mai mult decât o problemă de filologie, este una de filosofie a culturii, a stilului de viață românesc. Pornind de la potențialul cultural cuprins în matricea stilistică autohtonă, autoarea studiului concluzionează că lucrarea *Spațiul mioritic* este și o ilustrare a tezei „românismului”, promovat, între alții, inclusiv de C. Rădulescu-Motru, „adversar” ideatic al lui Lucian Blaga.

Numărul analizat mai beneficiază și de contribuțiile, din țară, ale lui Zenoie Cârlogea (*Nichita și cultul „Lucafărului”*), Alex. Ștefănescu sau, de la New York, a lui M. N. Rusu (*O nouă locuință a lui Mihai Eminescu*). Așadar, de pe continentul american părintele profesor Theodor Damian menține vie „lumina lină” a culturii tradiționale românești. (Redacția „B.B.”)

**AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE**

Viorel COSMA, *Musicologiste*
 Uma DASGUPTA, *University of Calcutta*
 Anton DUMITRIU, *Philosopher*
 Mihaela GLIGOR, *Romanian Academy*
 Ambarish KHARE, *Pune, India*
 Octavian MIHALCEA, *Writer*
 Carmen MUȘAT-COMAN, *Editor*
 Teodor Gh. NEGOIȚĂ, *Scientist*
 Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*
 Virgiliu Z. TEODORESCU, *Historian*
 Mirela ZAFIRI, *Musicologiste*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită și electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spațiu de un rând și jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoțite de bibliografie, precum și de un rezumat și cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicționarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Redacția își rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertențelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Pentru ilustrarea acestui număr au fost folosite următoarele surse, cum urmează: <http://egrafoart.ro>; <http://www.notulus.com>; loven-dal.net; <http://www.bbc.co.uk>; www.polar-institute.ro; forum.drumulinvigatorilor.ro; www.ziarelive.ro; calandrinidavide.blogspot.com; www.ziarulatac.ro; <http://la-feuille-de-chou.fr>; <http://alexdumitriu.blogspot.com>; georgeenescu.ro.

Mulțumim pe această cale Editurilor Fundației Culturale Speteanu și Fundației Arctice Române, precum și editurii Ars Docendi pentru cărțile și sprijinul logistic pus la dispoziție cu generozitate.

După caz, sursele utilizate de autori au fost semnalate direct în textele publicate.

Mulțumim pe această cale colaboratorilor și prietenilor revistei care ne-au pus la dispoziție, cu titlu gratuit, documente iconografice în vederea ilustrării unor articole de specialitate.

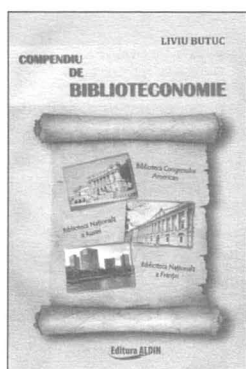
CATALOG

Cărți noi, primite la redacție

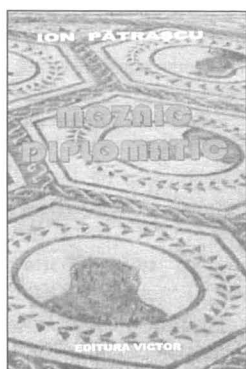
Lingviști și filologi evrei din România, Federația Comunităților Evreiești din România, Colecția “Matineul de duminică”, București, Editura Hasefer, 2011, 96 p.

Ca cetățean român cu o anumită pregătire culturală, intelectuală și economică, fără tot ce au adus toți acești oameni la cunoașterea limbii române, nu mă pot exprima. În anii mei de liceu era imposibil să nu folosesc dicționarele lui Șeineanu sau Candrea, sau celebrul manual de limba română scris de Byck și Rosetti. Venind la vremuri mai recente, îmi amintesc ce impact a avut prezența acad. Alexandru Graur în media românească de atunci, mai cu seamă la Radio România, prin emisiunile sale în favoarea limbii și gândirii într-o limbă curat românească, corect formulată gramatical. (Dr. Aurel Vainer)

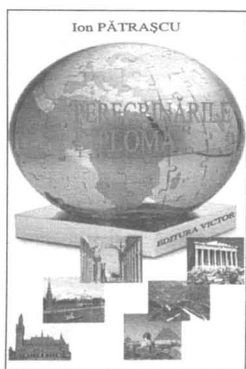
Liviu BUTUC, *Compendiu de biblioteconomie*, Buzău, Editura Aldin, 2011, 464 p. cu tab.

Poate că mâine biblioteconomia va deveni infologie iar cuvântul bibliotecă, paradisul borge-sian al cărui element fondator a fost biblion, va fi substituit de infosferă sau de oricare alt neologism, dar principiile de bază vor supraviețui. În contextul acestei proiecții, prezenta lucrare rămâne un îndreptar practico-metodologic pentru bibliotecarii de azi și o sursă suplimentară de cultură biblioteconomică pentru cei de mâine.

Ion PĂTRAȘCU, *Mozaic diplomatic*, București, Editura Victor, 2011, 236 p.

Mi-am spus și eu părerea despre vremuri, șefi și colegi, încercând să păstrez un echilibru și decența necesară. Poate că nu aș fi făcut acest lucru dacă nu constatam niște derapaje de la adevăr în unele volume de memorialistică diplomatică.

Ion PĂTRAȘCU, *Peregrinările unui diplomat*, București, Editura Victor, 2008, 488 p.

Iată-mă ajuns în Ministerul Afacerilor Externe, la vârsta de 22 de ani [în 1957 – n.n.]. Momentul intrării mele în MAE corespunde unei perioade de răscruce din istoria României. Se reușise determinarea Moscovei să-și retragă trupele de pe teritoriul țării noastre, precum și masa de consilieri, fuseseră desființate SOVROM-urile, iar România putea întreprinde pași prudenți pentru „autonomie sporită” față de Moscova.

Cornel VESA, *Dor de-acasă. Poezii*, București, Casa Editorială Floare Albastră, 2011

Ritmurile lui Cornel Vesa cer lectură atentă, târăgănată, cu accente ce reies din mutații ale cuvântului către vorbirea populară, cu magneți subterani ce vizează aproape permanent coșbucianismul. E ca un stufăriș ce năpădește o poiană, apoi duce către pădure, apoi în altă parte, dorind să sălbăticească totul, de teamă că s-ar putea moderniza sau se va asfalta, de pildă. (Doina Rizea)

Ion C. PETRESCU, *Mihai Viteazul și arta diplomației*, Ploiești, Editura Palmier, 2011, 320 p.

Arta diplomatică a lui Mihai Viteazul a rezultat din conștiința clară a obiectivului urmărit și ea a constat în: inițiative de a negocia, rapiditatea convorbirilor, capacitatea de a traduce în faptă acordurile încheiate și de a le încadra în context european, adaptabilitatea la frecvențele schimbări de situații intervenite între parteneri. Lucrarea profesorului I. C. Petrescu anunță un istoric care știe să integreze izvoarele istorice, să ridice probleme interesante și să sugereze noi abordări ale unei teme de studiu. (Acad. Ștefan Ștefănescu)

Aurel PENTELESCU, Marius-Adrian NICOARĂ și Dan ANTONIU, *General de flotilă aeriană Ion-Stratulat Dobran*, veteran de război, Buzău, Editura Edigraph, 2010, 294 p. cu ilustr.

Au fost alți zburători mult mai buni decât mine, idolii mei: Șerbănescu, mort la 32 de ani, doborât de americani la 18 august 1944, Băzu Cantacuzino, mort în Spania, la 53 de ani, la 26 mai 1958. Ei au fost zeii, sau legenda vie. [...] Toată viața nu mi-am dorit funcții și ranguri pe care nu le-am putut onora. Mi-a plăcut să zbor și, mulțumesc lui Dumnezeu, am zburat destul. Un pilot de avioane nu se satură niciodată de zbor. Nu poate nimeni înțelege cătușele zborului, decât cel ce a zburat cândva, desprins de sol.

Aurel PENTELESCU, *Ziua lupului singuratic*, versuri, Craiova, Editura MJM, 2009

Ambițios și însetat de cultură, cu vizibile și insistente preocupări pentru cunoașterea adevărului istoric, Aurel Pentelescu a găsit timpul pentru a urma cursurile unei facultăți de profil, ajungând în cele din urmă profesor de istorie la Academia Militară din București. Puțini însă știu că acest șoarece de bibliotecă, cu o operă științifică notabilă, tată a doi copii și bunic a doi nepoți, a avut și mai are momente de evadare din cotidian, de ieșiri curajoase în afara îndeletnicirilor profesionale, pentru a face mărturisiri lirice pline de miez și, uneori, de subînțelesuri rafinate. (Dr. Stelian Ciucă)

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Wiesn - Serbarea de pe pajiște

Dr. Marian NENCESCU

Pe 12 octombrie 1810 se celebra, la München, căsătoria prințului moștenitor al Bavariei, viitorul rege Ludwig I, cu prințesa Therese von Sachsen. Cu acel prilej, un sergent din garda regală propune organizarea unei curse de cai pe o pajiște din preajma orașului. Ulterior, pajiștea s-a numit *Theresienwiese*, după numele viitoarei regine, iar în dialectul bavarez sărbătoarea organizată cu acel prilej, cunoscută și sub numele de *Oktoberfest*, s-a intitulat *Wiesn* (serbarea de pe pajiște). Câțiva ani mai târziu, din 1819, serbarea intră sub tutelajul autorităților locale, regele păstrându-și doar privilegiul comerțului cu bere, deloc neglijabil, știut fiind până în zilele noastre că Bavaria produce cam o treime din faimoasa bere germană, iar veniturile sunt pe măsură.

Treptat, *Serbarea de pe pajiște* s-a extins în tot spațiul central-european, inclusiv, în variante locale, până în zonele locuite de etnici germani din Ungaria, România etc. În fapt, ceea ce se serbează astăzi sub denumirea de *Oktoberfest* (începând din a doua jumătate a lunii septembrie și până la 3 octombrie, când poporul german celebrează Ziua Unificării) nu mai reprezintă de mult comemorarea unei nunți – chiar și regală – ci etalarea unui spirit public specific spațiului german, în care primează bucuria petrecerii, lipsa de etichetă, naturalețea și belșugul.

Imagini de epocă, prezente pe numeroase produse cu caracter proțional – căni de porțelan cu efigia diferitelor mărci de bere, dar și alte obiecte destinate vânzării: magneți, păpuși, decorațiuni interioare – prezintă *Oktoberfest*-ul ca pe o sărbătoare a întregii familii. Cu mic, cu mare, germanii, dar și alte nații ce locuiesc astăzi în zonă – de la asiatici la africani- toți poartă fără excepție frumoasele costume bavareze și petrec neîncetat, timp de două săptămâni, sub privirile îngăduitoare ale statuii ce reprezintă Bavaria, amplasată strategic în parcul ce poartă, prin tradiție, denumirea de *Theresienwiese*. Aici, în

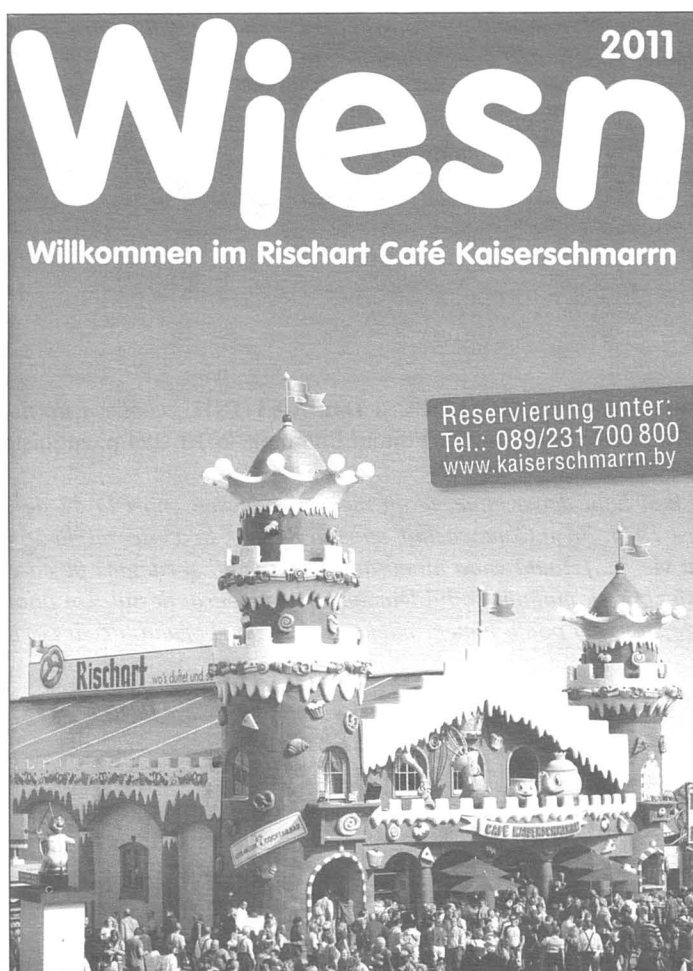
corturi imense, se comercializează berea, iar în preajmă, la tarabe și căsuțe, se vând covrigi (*brezel*), turtă dulce cu modele și inscripții adecvate, pește prăjit (*Stekelfisch*), precum și toate soiurile de cârnați locali. Berea se bea, tradițional, la halbe de un litru (*mass*), cele de o jumătate de litru (*halb*) fiind rezervate copiilor. Deviza nedezmintită a serbării, respectată cu sfințenie de bavarezi și adoptată de toți oaspeții lor, este: *Träiește bine și lasă și pe alții să facă la fel!*

Spiritul general al acestui tip de petrecere este toleranța. Rar vezi bețivi, în zonă, cu atât mai puțin cerșetori și hoți. O armată de polițiști și bodiguarzi vigilenți scrutează publicul

și îi vânează pe cei excitați de băutură. Cu eleganță, dar ferm, aceștia sunt îndepărtați din zonă și conduși spre numeroasele stații de transport în comun ce converg spre *Pajiște*. Spre cinstea lor, nemții știu să petreacă fără să provoace încăierări sau scandal, atitudine ce trebuie să ne inspire și pe noi, obișnuiți cu petrecerea de tip balcanic.

Spre deosebire de multe alte popoare, germanii cultivă un soi de patriotism activ, neagresiv și universalist. Pretutindeni întâlnești negustori, dar și turiști de toate națiile, prinși în iureșul petrecerii și al consumului de bere și alte specialități locale. Cine n-a văzut frumusețea costumelor populare locale, unele adevărate bijuterii folclorice, etalate cu eleganță și grație de femei și bărbați deopotrivă, nu poate aprecia motivația participării afective a

publicului la această sărbătoare. Astăzi Bavaria dă tonul nu doar în Germania, dar și în multe alte țări europene și chiar mai îndepărtate, atât în ce privește producția industrială și agricolă, dar mai ales în spiritul de toleranță și plăcerea de a trăi. Orașul, cândva celebru pentru că a găzduit ascensiunea fascismului, a renăscut după bombardamentele din 1944-1945 din propria cenușă. Puține urme istorice mai amintesc azi ororile războiului. Cu fața către viitor, germanii regăsesc în spiritul *Wiesn*-ului un temei al propriei renașteri spirituale.

CALENDAR

septembrie 2011

- ◆ *septembrie 1716*. 295 de ani de la moartea mitropolitului, cărurarului, tipografului **Antim Ivireanul** (1650 – sept. 1716)
- ◆ *2 septembrie 1861*. 150 de ani de la nașterea lui **Mircea Demetriade**, poet, dramaturg (2 sept. 1861 – 11 sept. 1914)
- ◆ *3 septembrie 1991*. 20 ani de la moartea cineastului american **Frank Capra** (18 mai 1897 – 3 sept. 1991)
- ◆ *3 septembrie 1991*. 20 ani de la moartea actriței **Elvira Godeanu** (13 mai 1904 – 3 sept. 1991)
- ◆ *5 septembrie 1906*. 105 de ani de la nașterea lui **Ludwig Eduard Boltzmann**, fizician austriac (20 feb. 1844 – 5 sept. 1906)
- ◆ *6 septembrie 1806*. 205 de ani de la nașterea lui **Juan Eugenio Hartzenbusch**, dramaturg spaniol (6 sept. 1806 – 2 aug. 1880)
- ◆ *7 septembrie 1866*. 145 de ani de la nașterea lui **Tristan Bernard**, scriitor francez (7 sept. 1866 – 7 dec. 1947)
- ◆ *8 septembrie*. Ziua Internațională a Alfabetizării
- ◆ *8 septembrie 1636*. 375 de ani de la fondarea **Universității Harvard**, cea mai veche universitate din SUA
- ◆ *8 septembrie 1841*. 170 de ani de la nașterea lui **Antonin Dvorjāk**, compozitor ceh (8 sept. 1841 – 1 mai 1904)
- ◆ *8 septembrie 1981*. 30 de ani de la moartea lui **Hideki Yukawa**, fizician japonez, laureat al Premiului Nobel, 1949 (23 ian. 1907 – 8 sept. 1981)
- ◆ *9 septembrie 1886*. 125 de ani de la adoptarea, la Berna, a primei **Convenții internaționale pentru protecția operelor literare și artistice**
- ◆ *9 septembrie 1896*. 115 ani de la moartea actorului **Matei Millo** (25 nov. 1814 – 9 sept. 1896)
- ◆ *9 septembrie 1931*. 80 de ani de la moartea poetei **Matilda Cugler-Poni** (2 apr. 1851 – 9 sept. 1931)
- ◆ *9 septembrie 1966*. 45 de ani de la moartea lui **Octav Mayer**, matematician (5 oct. 1895 – 9 sept. 1966)
- ◆ *12 septembrie 1981*. 30 de ani de la moartea lui **Eugenio Montale**, poet italian, laureat al Premiului Nobel, 1975 (12 oct. 1896 – 12 sept. 1981)
- ◆ *13 septembrie 1506*. 505 de ani de la moartea lui **Andrea Mantegna**, pictor italian (1431 – 13 sept. 1506)
- ◆ *13 septembrie 1876*. 135 de ani de la nașterea lui **Sherwood Anderson**, scriitor american (13 sept. 1876 – 8 mart. 1941)
- ◆ *13 septembrie 1886*. 125 de ani de la nașterea lui **Sir Robert Robinson**, chimist englez, laureat al Premiului Nobel, 1947 (13 sept. 1886 – 8 feb. 1975)
- ◆ *14 septembrie 1856*. 155 de ani de la nașterea prozatoarei **Sofia Nădejde** (14 sept. 1856 – 1946)
- ◆ *14 septembrie 1876*. 135 de ani de la nașterea lui **Alexandru Lăpedatu**, istoric, om politic, director al Arhivelor Naționale (14 sept. 1876 – 30 aug. 1954)
- ◆ *14 septembrie 1916*. 95 de ani de la moartea lui **José Echegaray Y Eizaguirre**, matematician, scriitor, om politic spaniol, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1904 (19 apr. 1832 – 14 sept. 1916)
- ◆ *14 septembrie 1926*. 85 de ani de la nașterea lui **Michel Butor**, poet, romancier, eseist francez
- ◆ *14 septembrie 1936*. 75 de ani de la nașterea actriței **Ileana Stana Ionescu**
- ◆ *15 septembrie 1926*. 85 de ani de la moartea lui **Rudolf Eucken**, scriitor, filosof german, laureat al Premiului Nobel, 1908 (5 ian. 1846 – 15 sept. 1926)
- ◆ *15 septembrie 1931*. 80 de ani de la nașterea lui **Sever Frențiu**, pictor, grafician, scenograf de teatru și film (15 sept. 1931 – 9 nov. 1997)
- ◆ *17 septembrie 1826*. 185 de ani de la nașterea lui **Bernhard Riemann**, matematician german (17 sept. 1826 – 20 iul. 1866)
- ◆ *17 septembrie 1856*. 155 de ani de la nașterea lui **Moses Gaster**, filolog, traducător, folclorist, istoric literar (17 sept. 1856 – 5 mart. 1939)
- ◆ *17 septembrie 1881*. 130 de ani de la nașterea poetului **George Bacovia** (17 sept. 1881 – 22 mai 1957)
- ◆ *18 septembrie 1831*. 180 de ani de la moartea poetului **Vasile Cârlova** (4 feb. 1809 – 18 sept. 1831)
- ◆ *19 septembrie*. Ziua Europeană a Patrimoniului
- ◆ *19 septembrie 1961*. 50 de ani de la moartea artistei **Lucia Sturdza-Bulandra** (1873 – 19 sept. 1961)
- ◆ *20 septembrie*. Ziua Bucureștilor
- ◆ *20 septembrie 1866*. 145 de ani de la nașterea lui **George Coșbuc** (20 sept. 1866 – 9 mai 1918)
- ◆ *20 septembrie 1971*. 40 de ani de la moartea lui **Ghiorghios Seferis**, poet, eseist, diplomat grec, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1963 (19 feb. 1900 – 20 sept. 1971)
- ◆ *22 septembrie 1831*. 180 de ani de la nașterea lui **Grigore Cobălcescu**, geolog, paleontolog (22 sept. 1831 – 21 mai 1892)
- ◆ *23 septembrie 1856*. 155 de ani de la nașterea lui **Karl Krumbacher**, filolog german (23 sept. 1856 – 12 dec. 1909)
- ◆ *24 septembrie 1916*. 95 de ani de la nașterea compozitorului **Aurel Giroveanu** (24 sept. 1916 –)
- ◆ *25 septembrie 1881*. 130 de ani de la nașterea lui **Lu Xun**, eseist, poet, povestitor chinez (25 sept. 1881 – 19 oct. 1936)
- ◆ *25 septembrie 1881*. 130 de ani de la nașterea poetului **Panait Cerna** (25 sept. 1881 – 26 mart. 1913)
- ◆ *25 septembrie 1906*. 105 de ani de la nașterea lui **Dmitri Dmitrievici Sostakoviți**, compozitor rus (25 sept. 1906 – 9 aug. 1975)
- ◆ *25 septembrie 1906*. 105 de ani de la nașterea lui **Jaroslav Ježek**, compozitor, pianist, dirijor ceh (25 sept. 1906 – 1 ian. 1942)
- ◆ *26 septembrie 1866*. 145 de ani de la moartea lui **Carl Jonas Love Almquist**, scriitor suedez (28 nov. 1793 – 26 sept. 1866)
- ◆ *26 septembrie 1976*. 35 de ani de la moartea lui **Leopold Ruziska**, chimist elvețian, laureat al Premiului Nobel, 1939 (13 sept. 1887 – 26 sept. 1976)
- ◆ *28 septembrie 1876*. 135 de ani de la moartea lui **Costache Negri**, scriitor, om politic, diplomat (mart. 1812 – 28 sept. 1876)
- ◆ *29 septembrie 1931*. 80 de ani de la nașterea lui **James Watson Cronin**, fizician american, laureat al Premiului Nobel, 1980
- ◆ *29 septembrie 2001*. 10 ani de la moartea poetului, prozatorului **Gellu Naum** (1 aug. 1915 – 29 sept. 2001)
- ◆ *30 septembrie 1916*. 95 de ani de la moartea lui **Mihail Săulescu**, poet, dramaturg, publicist (23 feb. 1888 – 30 sept. 1916)
- ◆ *30 septembrie 1931*. 80 de ani de la nașterea actorului **Dem Rădulescu** (30 sept. 1931 – 17 sept. 2000)

BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană București
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspices of*
 Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
 Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul științific / *Scientific Council*
 Frédéric BARBIER

*Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
 Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)*

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
 Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*

Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
 Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*

Dinu SĂRARU, *Writer*
 Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
 Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
 Dr. Florin ROTARU
 Director General al Bibliotecii Metropolitane București
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
 Mircia DUMITRESCU
 Universitatea Națională de Arte din București / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-șef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
 Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-șef / *Editor-in-Chief*
 Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
 Dr. Julieta ROTARU, Florin PREDA

Redacția și Administrația / *Office and Administration*
 01354, București, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
 Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
 E-mail: rbb@bmms.ro

Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană București

Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă și prin orice mijloace,
 doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.

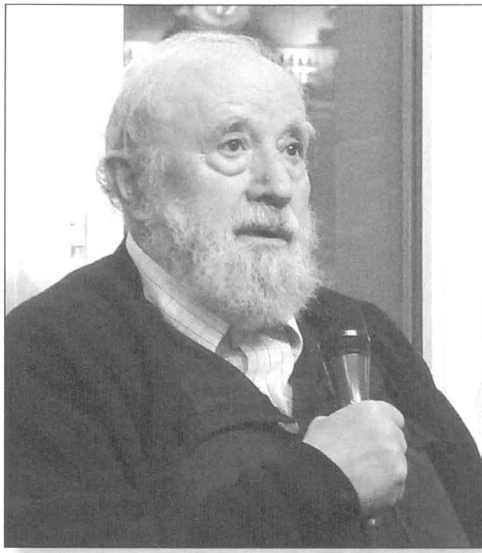
*This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
 for the purposes of information, documentation, research or review.*

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză și franceză,
 și publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional
 CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA*, cu texte în limbile engleză și franceză.

*This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
 and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
 THE BOOK. ROMANIA. EUROPE including contributions in English and French.*

ISSN 1454-0487

TIPAR: COPERTEX

MICHEL BUTOR

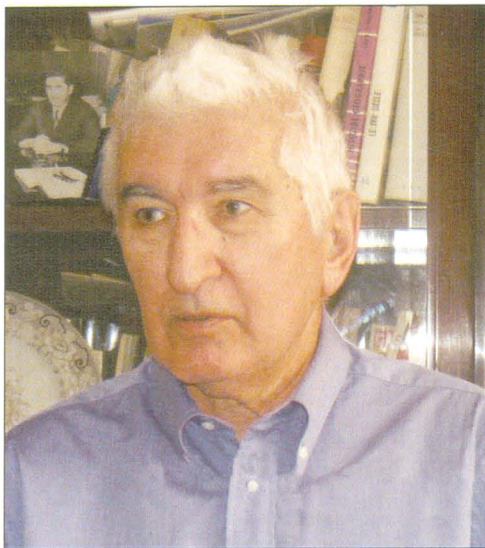
1926 –

85 de ani de la naștere

Îmi amintesc, m-a cuprins deodată frica (și eram clarvăzător: tocmai de acest gen de nebunie mi-era teamă), timp de o secundă m-am lăsat pradă dorinței absurde de a da înapoi, de a renunța, de a fugi; dar o prăpastie uriașă mă despărțea deja de întâmplările din cursul dimineții și de chipurile care îmi erau cele mai familiare, o prăpastie care se mărise peste măsură în timp ce o traversam, astfel încât nu-i mai vedeam fundul, iar cealaltă margine a ei, incredibil de îndepărtată, îmi apărea ca o linie de orizont foarte ușor trasată și pe care nu se mai putea distinge nici un detaliu.

Petrecerea timpului, Cluj-Napoca, Ed. Echinox, 1996

VALERIU RÂPEANU

1931 –

80 de ani de la naștere

După mine, curajul literaturii este direct proporțional cu procesele de conștiință pe care le declanșează. Or, literatura ultimilor ani a reușit să trezească în rândurile publicului larg asemenea întrebări, să transforme sensul operei literare, să o facă să devină prilejul unui examen colectiv și individual de conștiință. Curajul nu se apreciază după cât de tari sunt faptele relevate, ci după zguduirea morală pe care o provoacă, după curențele de opinie pe care le declanșează. Altfel, ne situăm doar în zona senzaționalului [...] După cum curaj înseamnă asumarea rolului, cu toate riscurile, de a spune cel dintâi și în prima linie, ceea ce nu s-a spus încă.

Memoria și fețele timpului, București, Ed. Cartea Românească, 1983